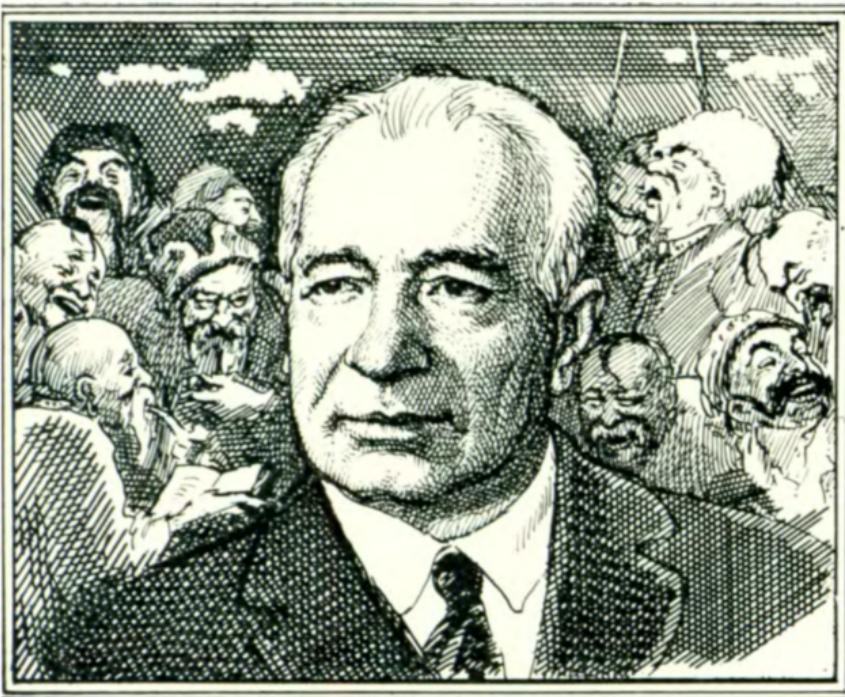

БІБЛІОТЕКА
ДЛЯ ДІТЕЙ
І МОЛОДІ

СТЕПАН
ОЛІЙНИК

СТЕПАН ОЛІЙНИК

ПОЕЗІЇ

Київ
«Радянський
писемник»
1984

У2
О-54

Книга избранных произведений известного украинского поэта, лауреата Государственной премии СССР Степана Олейника (1908—1982) состоит из лучших его юмористических, сатирических, а также лирических стихотворений, написанных за сорок лет творческой деятельности.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

М. І. Бажан, О. С. Засенко,
С. А. Крижанівський, М. Л. Нагнибіда,
Л. М. Новиченко, Б. І. Олійник,
Б. П. Степанюк

Вступна стаття та примітки І. В. Зуба
Упорядкування О. С. Олійник
Рецензент П. І. Осадчук

4702590200-024 110-84
О М223(04)-84

© Видавництво «Радянський письменник», 1984

ГРУНТ І ДЖЕРЕЛА — НАРОДНІ

(Штрихи до портрета Степана Олійника)

Степан Олійник майже чотири десятиліття свого життя віддав праці в літературі, понад п'ять десятиліть — у журналістиці, і безпосередньо роботі в редакціях газет, і виступам на сторінках партійної, радянської, літературно-художньої преси. Поет-лірик (а свої перші вірші він надрукував в одеських газетах уже в середині 20-х років) і публіцист, автор нарисів і репортажів, він одразу після Великої Вітчизняної війни стає одним з активних новобранців у жанрі гумору й сатири. Минають роки, десятиліття, і С. Олійника вже знають як автора багатьох збірок гумористичних і сатиричних творів — численних усмішок, гуморесок і фейлetonів, що, будучи надруковані в республіканських газетах або в журналі «Перець», на сторінках «Правди», журналу «Крокодил» та інших союзних видань, доходили до мільйонів читачів і здобували масову, всенародну популярність.

Становлення таланту Олійника-поета припадає на 30-ті й початок 40-х років. У цей час молодий літератор працює переважно як журналіст — спочатку в одеській газеті «Чорноморська комуна», потім у редакціях «Вістей», «Радянської освіти» і після війни —

в журналі «Перець». Як виявилося, це була добра життєва школа, що плідно позначилась на формуванні його громадянських позицій і творчого обличчя літератора — поета-лірика, гумориста, сатирика. Справді-бо, в історії української радянської гумористики це відрядний факт: вже перші збірки гумористичних і сатиричних творів С. Олійника «Мої земляки» (1947), «Наши знайомі» (1948) засвідчили прихід у літературу талановитого і самобутнього майстра сміху. Це підтвердили і широка популярність поетових усміхнених, а часом і ущипливо-припірчених віршів, і одностаїно схвалальні відгуки на них тодішньої критики, і присудження авторові за збірку «Наши знайомі» високої відзнаки — Державної премії СРСР.

Поет недаремно з дитячих літ вслухався в гомоні життя, виявляв якнайсильнішу увагу до сучасності і настійно навчався її самобутньому художньому осмисленню.

Народився Степан Іванович Олійник 3 квітня 1908 року в селі Пасисели (нині Балтський район) Одесської області в родині селянина-бідняка. Дитинство його пройшло в селі Миколаївка Третя Ісаківського (нині — Миколаївський) району, куди переїхала родина Олійників. Тут хлопець закінчив початкову школу, тут пізнавав щоденні турботи селян-хліборобів, тут дізпарався про велику подію в світі — Велику Жовтневу соціалістичну революцію, яка відкрила бідняцьким дітям шляхи до навчання, освіти, громадської діяльності. С. Олійник продовжив своє навчання в Одесі: закінчив трудову семирічну школу імені Лесі Українки (1926), а згодом — кооперативний технікум (1929) і педінститут (1934).

Допитливий, нильзій до всього хлопець був свідком запам'ятних оповідей і перетворень у рідному селі і в районі, що їх принесла Радянська влада з її перши-

ми в мирному будівництві заходами. Пройдуть роки, десятиліття, і С. Олійник у біографічних новелах і шотатках, що склали збірку «З книги життя» (1968), зі своєю лагідною, неповторною усмішкою розповість про чимало фактів і деталей тогочасних буднів, про тих, хто зустрічався на його дорозі. З тих біографічних новел дізнаємося, приміром, про перші кроки юпака до знань, про перші сількорівські дописи, про плавання в Одесі, літературні зустрічі, вечори. Скажім, оповідання «Іллюша з Мордовії» знайомить нас із тим, як щиро прийняли в кінці 1919 року Степанові земляки червоноїх бійців, як подружила з ними родина Олійників і як хлопець дістав дозвіл ознайомитися з книгами, привезеними радянськими воїнами,— тоді він «виерше взяв до рук «Кобзар» Тараса Шевченка, твори Некрасова, Кольцова, Нікітіша, які на все життя пробудили... любов до поезії»¹.

Уже в повоєнні роки С. Олійник зі щирою вдячністю згадував тих, у кого він навчався мудрій науці життя, хто підтримував його у великих і малих турботах, ставав для нього добрим прикладом. В автобіографічних розповідях поет присвячує слово любові матері та батькові («Станція Лавочне»), землякам-хліборобам («Мої перші дописи», «Мої перші критики»), сільським вчителям («Моя перша вчителька»), широко знаним і вже уславленим письменникам В. Сосюрі, І. Микитенку, Остапу Вишні («Ніжний, людяний...», «Мій перший консультант», «Ми всі його любили»). І паростки соціалістичної новизни на селі, помічені молодим поетом у праці, побуті та взаєминах між людьми, і жадібне пізнавання мистецького життя в місті, і знайомство з місцевими літераторами,

¹ Олійник С. І. Твори. В 4-х т. К., Дніпро, 1979, т. 4, с. 237.

і перші публікації власних творів у одеській пресі, і загалом усе, що визначало атмосферу становлення й розквіту нової, соціалістичної культури, письменства соціалістичного реалізму,— все було важливе для С. Олійника, в свідомості якого дедалі міцніло, повнилося конкретним змістом чуття причетності до трудівничих звершень радянського народу.

Поет із захопленням оспіував село і хліборобів, прагнув висловити свою любов до краси степових пейзажів — згадаймо його вірші «Ланами йду», «Минулої ночі пройшли снігопади», «Отак і живу...». Маючи на увазі творчість С. Олійника саме раннього періоду, пині цікаво відзначити хоча б деякі її особливості. Перше, що впадає в очі,— це вплив на лірику молодого автора поетичної атмосфери того часу. Досить прочитати, скажімо, датованій 1926 роком вірш юного автора «Вечірнє», щоб відчути в ньому відгомони дуже популярної тоді серед молоді, жагуче щирої, наспівної лірики В. Сосюри («Намішаю коням, та й піду гуляти... Одпливають хмари — неба кораблі...»; «Будем слухать знову Петю-гармоніста і за ним виводить пісню до висот...»— так бадьоро, цілковито в «сосюринському ключі» писав молодий автор). Однаслідування тогочасної поезії (зважмо все ж і на юначу довіру до друкованих віршів, і на захоплення ними) в нього з'являються світлі та «красиві» образи, що вже ставали штампами, як-от: весняні гони, комунарська міць, нива золота, золоті хліба тощо.

А проте, звертаючись до першого періоду творчої біографії С. Олійника, ми цікавимося основним, визначальним: чим жив і захоплювався, чому віддавав поет натхнення в ті роки? Він писав здебільшого про село, його красу і про любов до рідного краю, про геройку громадянської війни, про радість юних жити, навчатися, творити в країні вільної праці. В шукан-

нях поета-лірика були здобутки і, як уже згадувалося, видимі втрати; разом з тим,— і це риса вагома й істотна,— в його віршах ледь вирізняється щира, лагідна усмішка, якою зігриваються ліричні, особистісні чуття. Так, у згадуваному вірші «Вечірнє» С. Олійник на закінчення наївно-усмішливо висловлює «істину»: «Веселіш немає, як у нас в сільбуді! Завтра теж охоче побіжу туди!» В поезії «Отак і живу...» (вона має підзаголовок «З віршованих листів батькам») автор звичні факти поетизує з допомогою ледь ледь помітної усмішки. Ось один з прикладів поєднання лірики й гумору, грунтovanих на звичайнісіньких, непримітних фактах із студентських буднів:

Вчора здав на «п'ятірку» історію,
Взяв ось книгу читати нову...
Не жаліюсь па силу, пе хворію,
Маю друзів... Отак і живу!

Чуття жарту, гумору, комічного в С. Олійника формувалося й міцніло з дитячих літ, і джерело його — багатюще, щедротне мудрістю й вічним оптимізмом народне життя. Про його неповторність з особливою дотепністю і зачудуванням письменник розповів у своїх автобіографічних творах. Характерний, наприклад, факт він зафіксував у оповіданні «Без лишнього». Мова йде про те, як С. Олійник, студент Одеського педагогічного інституту, не раз, не два знайомив своїх друзів із смішними сільськими «буваньшинами» та як одного разу випадковим слухачем комічної усної «новелки» про виступ діда Гарасима на зборах у селі став Ю. В. Шумський. «Закінчив я цей невигаданий монолог діда,— пише автор,— і...

...і хтось поклав мені руку на плече:
— Чиє оце ви читали? — питав.

Оглянувся я і своїм очам не повірив! На месе-
дивився усміхнений, молодий, всією Одесою люби-
мий артист українського драмтеатру Юрій Васильо-
вич Шумський...»¹

Відомий майстер сцени, належно оцінивши непов-
торний гумор Олійникової розповіді, попросив хлопця-
студента всю її, слово в слово, викласти на папері.
З часом артист включив бувальщину до свого ре-
пертуару й вона не раз звучала в близькому його
виконанні.

Перебування С. Олійника в технікумі й інституті,
праця в редакціях газет навчали уважному ставлен-
ню до подій і явищ сучасності, сприяли пізнаванню
життя з його неповторними бувальщинами і коміч-
ними колізіями, яскравих людських «натур», самобут-
ніх типів. Усе це знаходило своєрідне зображення в
його поетичній творчості та в прозових біографічних
оповідях.

У дні Великої Вітчизняної війни С. Олійник ак-
тивно виступав як працівник нашої преси та як лі-
тератор, друкуючи париси, газетні репортажі, вірші.
З березня 1942-го до листопада 1943 року він працює
в газеті «Сталинградская правда», пише твори висо-
кої драматичної напруги, сповнені пафосу героїки,
самовідданості й патріотизму. Зокрема, помітне місце
в його творчій біографії належить циклу «Стихи о
Сталинграде».

Поет сказав у «сталінградських» віршах мужнє,
наснажене патріотичним чуттям слово правди про
героїчне місто над Волгою, про місто-скелю, «сто
дней не видавшее покоя». Образ міста-героя поетично
підноситься як символ непереможності, гордості, сла-
ви, довкола нього зливаються воєдино, пише автор у

¹ Олійник С. І. Творп. В 4-х т., т. 4, с. 61—62.

вірші «Сталинград», думи і поривання воїнів різних національностей, трудівників тилу,— тут білорус бореться за край свій і за «честь Сталінграда»; українець з-над Дніпра «долю родної сторони» відвояовувє теж «у ворот Сталінграда»; сталевари на Уралі вважають себе захисниками міста на Волзі.. Все віддається битві за Перемогу.

«Стихи о Сталінграде»— патріотична лірика, творена в плані широкого узагальнення настроїв, почувань, прagnень, дій і вчинків учасника священної битви. Сказане стосується і творів, у яких художньо осмислюються масштабні теми й мотиви (відстоювання рідного міста од ворога і перемога та перехід до відбудови — «Сталинград», «Сталинградське утро»), і творів, що за своїми сюжетно-композиційними особливостями належать до віршованих оповідань і що знайомлять з долями і подвигами окремих геройів («Дед Ефим», «Баллада о баяністі»). В цих, останніх, подаючи правдиві штрихи до образу людини, поет дбає і про рівень узагальненості, про вираження незвичайної масштабності подій на фронтових рубежах, що пролягли на волзькому березі. Щоденно здійснюваний літнім уже залізничником дідом Юхимом подвиг (повернувшись до ираці й водить під ворожими обстрілами свій паровоз до передової) і «зоряні» хвилини незрячого баяніста (потрапивши до рук гітлерівців, уявив до рук баян, «як беруть оружье, як берет пуллемет боець», і видобув з нього музику гніву та прокляття) осмислюються поетом як вияв героїзму людини-патріота, що вливається в героїзм масовий, всенародний. Саме масовий рух тисяч і сотень тисяч людей, злютованих воєдино великою і священною метою, зображені він у вірші «Сталинградське утро»— творі про повернення міста до великого життя і про відбудову одразу після переможного завершення битви

(дата під віршем — «Май, 1943 р.»). Поет з гордістю писав у ті дні:

...Я вижу, как, силы утроив,
Душой свою землю любя,
Семья сталинградцев-героев
Навек возрождает тебя...

...Навстречу от барж, пароходов
Идут, за отрядом отряд,—
Посланцы республик, народов
Тебя возрождать, Сталинград.

Безпосередньо з обороною волзьких рубежів пов'язана і поема С. Олійника «Іван Семенюк»—невеличка обсягом розповідь про мирного трудівника, хлібороба з Одещини, що в грізний час, ставши танкістом, мужньо відстоює «жизнь Сталинграда», мстить ворогові «За даль України, за город-герой». Ця перша спроба в поемному жанрі засвідчила гаряче бажання автора змалювати засобами епосу правдивий образ радянського героя-месника і переможця; хоча,— і це не можемо не зазначити,— поемі зашкодили деякі вади, а саме: певна фрагментарність і поверховість зображення, брак індивідуально-художніх штрихів до характеристики образу героя.

Поезії С. Олійника сталінградського циклу — пристрасний і оперативний відгук на потреби доби, боївое й актуальне слово, наснажене патріотичними почуттями автора. Пізнавальні їх особливості та характер художніх шукань і визначають наш інтерес до цих творів сьогодні. Вони ж дають уявлення і про досвід Олійника як поета-громадянина, спізнаний і набутий у дні Вітчизняної війни.

Автор комсомольської лірики, твореної в передвоєнні роки, та віршів «сталінградського циклу», поет і в другій половині 40-х років, і в наступні десяти-

ліття, коли вже визначився основний напрям його творчості — сатирико-гумористичний, активно виступає і в жанрі громадянської лірики. Назвемо написані в лірико-пісенному ключі його вірші «Степова», «Йшов увечері Василь» і такі твори громадянсько-патріотичного звучання, як «З тобою ми, партіє!», «Ознаки весни», «Лист комсомольцям», «У «Правди» нема вихідного», «Сатирик рівен хліборобу». окремі з них з'явилися з того чи того конкретного приводу — авторові важливо було в цих випадках виступити з декларацією на актуальну тему, висловити своє ставлення до подій тощо; та є в нього їй чимало поезій, у яких актуальність, ідейність «забезпечуються» належним художнім рівнем, непересічними знахідками. Головне — є твори про те, чим живуть, що дороге і свячене сучасникам.

Так, у віршах «Триста літ» і «За прикладом старшого брата», написаних з нагоди 300-ліття возз'єднання України з Росією, автор звертає погляд до історичних подій, вияскравлюючи ідею віковічної дружби двох братніх народів.

Увага в цих і подібних творах зосереджується не так на індивідуально-особливому (герой, його доля, вдача тощо), як на фактах, що мають загальноісторичне значення.

В громадянсько-патріотичній ліриці С. Олійник дбає про чітке, зосереджено-послідовне вираження думки і почуття, вміле підпорядкування «мозаїки» художньо-конкретних деталей основній меті — розвитку поетичного сюжету й поетичної ідеї. Скажімо, в «Ознаках весни» поет знаходить оригінальне сюжетно-композиційне вирішення задуму: лаконічно подавши спостереження з життя дореволюційного села (готування хліборобів до виходу в поле), він докладно виписує деталі сьогоденії, іншими словами — наші,

твоїні «ознаки весни». Кілька з них здобувають такс поетичне «оформлення»:

...Якщо ланкові, що достойні хвали,
З комори міндорива в степ одвезли
І вже одміряють ділянки вони —
Для нас це — найкращі ознаки весни!

Автор у такий спосіб творить своєрідний поетичний огляд праці колгоспників як діяння, як новотворення, що його логічно «підсумовує» цей мажорний акорд: «Народжена в праці краса цих ознак. Отак ми весну зустрічаєм! Отак!»

Чимдалі С. Олійник осягає майстерне володіння різними формами ліричного мовлення. Щиро та переконливо ззвучить у його віршах слово, мовлене од авторського «я» («Привіт Беларусі», «Коли вручають нагороду» та ін.) й од імені спільногого, узагальнено-го «ми» («Як ми скажем — так і буде!» та ін.). Поет здобуває помітні успіхи в громадянській ліриці і уро-чисто-монологічного, закличного, і «довірливо»-пісен-ного характеру, у віршах розважливо-оповідних і спів-розмовних, віршах-посвятках тощо. При цьому С. Олій-ник крок за кроком підвищував вимогливість до сло-ва, прагнучи піднести і лірично-пейзажну замальовку, й віршовану посвяту чи привітання, і гострий публі-цистичний виступ з питань міжнародного життя на рівень життєвої правди, безсумнівної художності.

У своїй громадянській ліриці С. Олійник постас як поет сучасний. Його роздуми й турботи звернені найперше до визначального в нашему житті і доро-тих для радянської людини понять, утверджуваних партією і народом на їхньому історичному шляху від Жовтня і до сьогодні,— звернені до соціалістичної Вітчизни, радянського ладу, ленінської дружби наро-дів, до героя-сучасника, людини вільної, мирної праці.

Помітною віхою на творчому шляху С. Олійника стала вже згадувана перша книжка «Мої земляки», в якій, окрім гумористичної поеми «Іван Коляда» та кількох загальнодекларативних речей, надруковано чимало гумористичних віршів — «Микола Калюжний», «Оповідання галичанки», «Поважна причина», «Дружба», «Гості» (пізніше друкується під назвою «Леді Мельник Настя»). Ці та гумористичні й сатиричні вірші, видрукувані в збірці «Наші знайомі», одразу привернули увагу читачів і критики до поетового імені.

В 1950 році з'явилася книжка вибраних творів «Ознаки весни», де окремими розділами представлені різноважанрові зразки віршованої творчості автора — громадянська лірика, гумористичні поезії, вірші критичного спрямування тощо.

Згадані збірки переконливо засвідчили, що в літературі прийшов зрілий поет-гуморист і сатирик, який, вільно володіючи різними формами вірша, пише про важливе, істотне в житті, причому нещі невимушене і природно, в ключі громадсько-публіцистичної і пісенної, близької до фольклорних форм, лірики, майстерно вдається до прийомів і засобів гумору, сатири, іронії.

Остан Вишня тепло привітав вихід Олійникової книжки «Наші знайомі», хорошої «і тематикою своєю, і мовою своєю, і тоном, і справжнім, глибоким своїм гумором, гумором оригінальним». У літературно-критичній усмінці «Про Степана Олійника» видатний майстер сміху, назвавши сатириків і гумористів «лівофланговими літературними солдатами», так підсумував свої роздуми про творчість автора збірки «Наші знайомі»: «І серед них («лівофлангових літературних

солдатів». — I. З.) один з пайбайовіших — Степан Олійник!»¹

З виходом перших поетових збірок досить ясно визначилися його творчі зацікавлення та улюблені, розроблювані автором, художні форми. Як і раніше, С. Олійник виступає з ліричними поезіями на патріотичні теми й мотиви, але тепер основний жанр його творчості — гумор і сатира. На цій порі особливо майстерні та самобутні його гумористичні вірші (їх правомірно вважати віршованими гуморесками), в яких із життерадіспою усмішкою зображуються герої-сучасники, оспівується, поетизується провідне, визначальне в нашому радянському житті. Зокрема, у віршованих гуморесках «Леді» Мельник Настя» («Гости»), «Дипломат», «Десант», «Поважна причина», «Микола Калюжний», «Василь Хомич», «Оповідання галичанки» та інших головне для автора — це художнє змалювання образу сучасника, людини праці.

Поет відкриває в образах своїх героїв риси людей діяльних, духовно щедрих, індивідуально яскравих і неповторних. У таких тематично близьких гуморесках, як «Дипломат», «Леді» Мельник Настя», «Десант», образи радянських людей змальовуються безпосередньо в дії, переважно в полеміці з прибулими зарубіжними «гостями», ідеологічними охоронцями буржуазного способу життя. Так, ланкова Мельник Настя веде словесний поєдинок із якимись «чужини посланцями», улесливими приятелями-візитерами. Здавалось би, прості в цій гуморесці сюжет, психологічна колізія, перебіг конфлікту: до українського села прибули два буржуазні журналісти з метою, кажучи їх-

¹ Остап Вишня. Твори. В 7-и т. К., Дніпро, 1965, т. 6, с. 182. (Першопублікація усмішки — Дніпро, 1949, № 2).

німи словами, начести візит «леді» Мельник Насті. Маючи готові, старанно поширювані буржуазною пре-сою стереотици щодо колгоспного села, ці діячі-ві-зитери, власне, хотіли б побачити запустіння та зли-денність на радянській землі або ж знайти якісь фак-ти чи бодай деталі-дрібчики, потрібні для підтвер-дження тих злісних вигадок про наше село і його людій. Але паміри «повести» дію по-своєму і дійсна дія, обумовлена логікою об'єктивних обставин, виклика-ють комедійний конфлікт, у якому «чужини посланці» зазнають нищівної поразки. І це зрозуміло. Ланкова Мельник, голова колгоспу Гук та їхні земляки — люди високої гідності, патріотичних переконань і гордості громадин СРСР, господарі відбудованого, піднятого після війни з руїн народного господарства. «Що ціка-вило б панів?.. Люди?.. Відбудова? Чи хотіли б, мо-же, знати план посіву ярих?..» — з лукавою «хитри-кою» заштує гостей керівник колгоспу.

Докладно, з дотепними жартівливими та іронічними деталями виписана центральна її кульміаційна по-дія — зустріч з ланковою. Перед непроханими візи-терами з'явилася не така, як вони чекали, колгосп-ниця, а «повновида, молода, аж палають щоки, піби зроду руки ті й не тримали сапи...» — з'явилася «ле-ді» Настя та й повела свою рішучу з ними розмову:

— Це ж про мене там, у вас, шкрябають писаки,
Що хоч Мельник та, мовляв, і швидка, їй проворна.
Та вже звалиться ось-ось, бо «стара, аж чорна»!..
Як здається вам, пани? Є ще в мене сила?—
Гордо глянула... І знов мов рядном накрила...

Справді, виявляється повна невідповідність між уявленнями та бажаннями буржуазних діячів і прав-дою радянського життя. Радянські люди — творці сво-го щастя, господарі країни, патріоти й інтернаціона-

лісти. Недарма голова колгоспу, щоб «пом'якшить інтер'ю» з ланковою, так і пояснює гостям інтереси своїх земляків: «Прошу,— каже,— не гнівитись. Вже такі в нас люди! Все на світі хочуть знати: те, що є, що буде!»

Подібні сюжет і конфліктна ситуація і у віршованій гуморесці «Дипломат». Розповідь у творі щедро пересипана дотепними висловами позитивних геройів, їхніми діалогами, жартівливими репліками,— загалом ґрунтуються на здобутках соковитого народного мовлення. Колгоспний бригадир Дібровенко Гнат, дізнявши про незабарме прибуття заморського дипломата, цілковито в тоні мудрого народного гумориста звертається до дружини:

— Чуси, жінко! Прийшла до нас вість,—
Мовив Гнат до своєї Олени,—
Із самої Америки гість
Добивається зараз до мене!

Так само, як народні оповідачі веселих історій-бувалищни, майстерно володіє жартівливо-іронічним словом і Гнатова дружина. Жарт, іронічні дотепи героїв, витримані в дусі побутового народного мовлення, природно «вписуються» в авторську розповідь, ґрунтовану па народно-розмовній основі.

У гумористичних віршах такого характеру, як «Леді» Мельник Настя» («Гості») і «Дипломат», де вічна-віч сходяться ті, хто уособлює непримиренні соціальні системи, особливе значення має художнє розкриття контрастів і протилежностей, поглядів і позицій зображеніх персонажів. І це майстерно, вдаючись до засобів неповторної гумористично-сатиричної поетики, здійснює С. Олійник. Наприклад, на запитання дружини, чому б то дипломатові добиватися до них у село, Гнат дотепно відповідає: «Та, мабуть... Почекемо

з ним якусь «асамблею!»; на побажання ж Олени розгорнути широку підготовку до зустрічі Гнат, повідомляє оповідач, обмежився найпростішим заходом: «Прив'язав коло груші Сірка. Та на цьому й кінчив підготовку». В ключовому ж епізоді (а це — перебіг «асамблей» в селянській хаті, «за селянським столом квадратовим») детально розкривається конфлікт, що набуває гострого, комедійно-сатиричного вирішення.

Сила й мудрість міркувань колгоспного бригадира та оповідача (а його образ реальний, відчутний у творі) полягає у тому, що в їхньому слові чи роздумі — правда про радянське суспільство. Тому й судження героїв — то влучність і непохибність фактів, невідпорність аргументації. Адже поетові герої — переконані патріоти й інтернаціоналісти, які з височини величезного народного досвіду мудро бачать «те, що є, що буде». І в цьому виявився новаторський підхід автора до героя-сучасника, людини праці, і до соціалістичної дійсності, зокрема, «схоплення» рис її не лише в одному (сучасне) чи двох (сучасне й минулі) планах, а і в діалектичному поєднанні трьох часових вимірів. Після стількох втрат, страждань і трагедій на війні, після утвердження кров'ю і життям нездоланності соціалістичного світу радянська людина піднеслась за мирних умов, у труді, на нову височину героїчного духу, звитяги, новотворення. Звідси — й право на підстави в авторових позитивних героїв відверто говорити правду ворогам миру й демократії, зневажливо й непримиренно ставитися до апологетів буржуазного способу життя, що силкуються будь-що принизити радянський лад, применшити його історичні завоювання.

Ставлення героїв гумористичних творів С. Олійника до реалій нашого, радянського життя і зарубіжного буржуазного світу визначається їхніми якнайтіс-

пішими зв'язками з народом, зі справою соціалістичного будівництва. Образно кажучи, воїни самі — народ, од його живої плоті й крові, його голос і чисте громадянське сумління; їхні шляхи та біографії більш або менш яскраво відбивають шляхи та біографію народні; найкращі риси їхнього світогляду, невичерпне життєлюбство, оптимізм, весела вдача відображаються цілковито в ключі народних уявлень про ці поняття.

Відповідно до завдань гумористики, зверненої до світлого, передового в житті, С. Олійник творчо розробляє і форми вірша, і прийоми та засоби зображення дійсності та її героїв. Найперше відзначимо, що поет, скориставшись формою віршованої гуморески, надав їй у своїй творчій практиці, по суті, художньо-змістових ознак докладного, розгорнутого гумористичного оповідання. Справді-бо, такі з його речей, як «Дипломат», «Леді» Мельник Настя» («Гості») і ряд інших, написані за художніми законами оповідання: в них влучно визначені сюжетні лінії, складові композиції, один основний чи кілька епізодів; все це, слугуючи виявленню дій, вчинків, роздумів, мовлення зображеніх персонажів, дає художньо-конкретне уявлення про їхню вдачу, характери, життєві принципи тощо. В таких віршовано-гумористичних розповідях важлива формотворча й ідейна роль належить образові оповідача, адже зображені факти й епізоди, дії та вчинки персонажів, комічні ситуації постають в його освітленні, оцінюються з його позицій. Між оповідачем і автором, з одного боку, та між оповідачем і персонажами, з другого, немає помітної дистанції — всі вони виступають єдиним загалом, як однодумці; цим значною мірою і обумовлюється правдивість і природність духовної, психологічної, морально-етичної атмосфери, відтворюваної поетом.

З-поміж інших гумористичних форм, успішно раз-

роблювавших С. Олійником, виділяється гумористичний вірш портретного плану. Маємо на увазі твори, в яких розповідь ведеться від імені самого героя, що або оглядає свій життєвий шлях, або знайомить читача із власними виробничими здобутками, або ж висловлює ставлення до якихось питань, фактів, явищ дійсності. В поетично-гумористичних монологах героя,— назовемо кілька з них: «Василь Хомпч», «Імператор», «Слово матері», «Оповідання галичанки», «Красота па висоті (Слово будівельника Якова Мельника)»,— наголошується на позитивному в наших буднях, поетизуються почуття людської гідності, гордості героя з власних успіхів, любов до праці, рідної землі, Батьківщини. Все це здійснюється завдяки майстерному використанню бадьорих, життерадісних інтонацій, лагідного гумору, народних дотепів, іскрометних жартів тощо. Гадаємо, досить яскраво засвідчує основні особливості такої гумористичної поетики один з найпопулярніших Олійникових віршів — «Імператор». Ось його перші вступні, сказати б, експозиційні рядки:

За те, що найбільше мій виробив трактор,
Придбав восени я звання «імператор»,
А звуть мене зроду — Олекса Біда.
— I став імператором?

— Да!

Случилося це так. На любиму машину
Відразу я сів, як вернувся з війни.
Від квітня до жовтня в полях без упину
Відважував скиби.

I от восени
Покликали нас із ланів Чорномор'я
Вітчизні складать найпочесніший звіт.

Своєрідно позитивні у вірші,— і саме індивідуальні, олійниківські,— тональність і колоритність мови, метафори й епітети, укрупнені деталі, що характеризують працю героя твору. З гумористичною вигадли-

вістю змальовується її комічний випадок на зльоті передовиків, що спричинився до оцінки тракториста Біди як господаря «всієї, що видно довкола, землі».

Поетично-піднесений тон розповіді Олекси Біди («Від снігу до снігу машину воджу», «...тим, що зробив, милуватись доволі. Інакше обгонить колега-сусід» та ін.), шофера на жнивуванні Василя Хомича («Всі дають мені дорогу», «круг мене — все село» тощо) і геройів багатьох інших гумористичних творів С. Олійника обумовлений місцем радянської людини в суспільстві, шанованої за її самовіддану працю. Тож і джерела гумору позитивного спрямування — в суспільному ладі, в об'єктивних умовах нашого, радянського буття, в характерах людей, вихованих і возвеличених Комуністичною партією, героїчним народом. Це добре розумів, на це зважав у своїх шуканнях С. Олійник.

Недаремно наш народний майстер гумору і сатири Остап Вишня у згадуваній усмішці «Про Степана Олійника» звернув увагу і на ці особливості поетової творчості. «На нашому, радянському сатирично-гумористичному фронті,— писав Остап Вишня,— ми спостерігаємо дуже інтересне явище, якого не знала довоєнна сатира, якого не знає й сатира буржуазно-капіталістичних країн.

В нашій радянській гумористичній літературі народився позитивний герой.

Такий гумор є у всіх майже радянських гумористів (Воскрекасенко, Білоус), але чи не найтоншим майстром такого гумору є якраз Степан Олійник¹.

Багато зробивши в перші повоєнні роки для утвердження в українській літературі гумористики позитивного спрямування, С. Олійник і в наступні де-

¹ Остап Вишня. Твори. В 7-и т., т. 6, с. 179—180.

сятиліття звертається до таких форм і засобів зображення. Поряд із творами сатиричними він друкує в збірках 50-х років і вірші, написані в плані життєствердного, світлого гумору. Називемо тут «Заяву Петра Гайдебури», «На зльтоті» із збірки «З щирим серцем, а про декого з перцем!..» (1953), «Я в пошані у людей», «Лист дівчині», «Оповідання колишньої секретарші» із збірки «Який Сава — така й слава» (1955) тощо. В цих творах ідеться про наших сучасників, людей невтомних і красивих у труді й громадському діянні. Цікава особливість: у поетовій гумористиці з'являються й критичні деталі, протиставлення позицій і переконань справжніх трудівників настроям і поведінці людей байдужих, безкрилих, обмежених у своїх бажаннях і турботах. Істотна й інша, належно цінована автором, річ, а саме: гумор у творах позитивного спрямування є і способом зображення, поетизування нового, і навід'ємною рисою вдачі, характеру, світосприймання людини.

Примітним фактом у розвитку сатирико-гумористичного жанру стала книжка С. Олійника «Шахтарям донецьким — хlopцям молодецьким» (1957), до якої, поряд із сатиричними, ввійшло чимало і життєрадісно-веселих, гумористичних віршів. У їх основі — спостереження із шахтарського життя, але автор так же невимушенено, вільно, художньо конкретизовано веде мову про своїх героїв, як це робив у перші повоєнні роки, змальовуючи образи людей села,— Дібровенка Гнати чи галичанки, ланкової Мельник Насті чи шофера Василя Хомича. Тут знову виявляється особливість таланту С. Олійника, поета, який, високо ставлячи конкретні знання про героїв та обставини, неодмінно орієнтується на відкриття неповторних життєвих сюжетів, ситуацій, епізодів-буварьщин, власне — найперш і над усе орієнтується на життя.

А проте життя йде вперед, на його передових рубежах діють нові герої, змінюються обставини, підвищується морально-етичний і духовний рівень сучасника, критерії поцінування людини та її справи. Поет, чутливий до новозмін, неодмінно відбиває це в своїй творчості.

Так, улюблений жанр віршованої гуморески й усмішки залишається на довгі роки для С. Олійника і формою, і засобом поетизування нового, передового в радянській дійсності, відкриття й уславлення спільногодіяния героя-сучасника. В цьому переконують його гумористичні твори «Катерина друга», «Слово швейцара дяді Макара» (зб. «Карась-середняк», 1961), «Микола», «Два Івани», «Космічна усмішка». В день польоту героїв-космонавтів Павла Беляєва і Олексія Леонова», «Розповідь ланкової» (зб. «Добрий день вам, добрі люди», 1966), «Ішли комсомольці-туристи...» (зб. «Батьки і діти», 1970), «Пропу слова. З виступу трудівника ферми», «Україна косить хліб» (зб. «З житейського поля», 1973). Нарешті, в збірці «...В ім'я добра — супроти зла!» (1977) поет надрукував твори позитивного спрямування — «Соловей», «Слово про друзів. З виступу бригадира» і широко популярну віршовану гумореску «Де Іван?». У творах наголошується на таких актуальних питаннях, як громадська високість і чистота моральних якостей сучасника, культура людських взаємин. Поет підносить на п'єдестал шані героїв-трудівників, гідних найтепліших барв і пайщирішого уславлення. Вони сильні своєю народною сутністю, праця й турботи в них — народні; оцінки, мовлення — з позицій народу; оптимізм, поетичність бачення довколишнього буття — від народних джерел. В цьому — їхня сила як героїв позитивних, героїв сучасних.

У перші повоєнні роки С. Олійник не часто виступає в жанрі поетичної сатири. Є в нього, скажімо, гострий вірш фейлетонногозвучання «Про Сашу і Машу», видрукований 1948 року в пресі (твір спрямований проти молодих низькопоклонників перед західною буржуазною культурою), є дотепно й ущипливо написані гумористичні віршовані гуморески, в яких висловлюються закиди на адресу загалом не «пропащих», але в чомусь і відсталих, не бездоганних людей («Ромашка», «У клубі», «Ледаренчика» та ін.). Але вже в першій половині 50-х років, з підвищенням суспільних вимог до негативних явищ, всіляких хиб і похибок поет дедалі частіше бере до рук, кажучи його словами, перо сатири. Згадаймо, приміром, видруковані 1952 року в пресі його документальні, конкретно заадресовані віршовані фейлетони «Чорнильний бій», «Молокобаза в школі», «Марка», «Семінар у бур'яні»—гострі, цілеспрямовані твори, в яких піддаються осуду безгосподарність, бюрократичний стиль роботи в сільському господарстві. В цей же час С. Олійник пише і гострі «безадресні» фейлетони та гуморески, тобто твори, в яких він змальовує художньо-узагальнені епізоди та картини і в такий спосіб піддає осуду неприйнятну практику канцелярського керівництва сільським господарством. Один з поетових фейлетонів так і називається — «Канцелярський конвейер» (правда, при першій газетній публікації твір мав і конкретно визначену адресу висміюваного недоліку). Автор з пеабіякою сатиричною колоритністю показав паперовий бюрократизм у дії: керівники з області «жмуть на район», «сюрчать телефони, немов цвіркупи», «цокочуть машинки», обласні фахівці «штурмують... не шкодуючи бланків» нижчих, підлеглих їм працівників

сільгоспуправління... Так заготовляють сіно... бюрократи.

У віршованих фейлетонах «Про справу важливу і паперову зливу» та «Агродіяч, або писар-сіяч» С. Олійник також засобами сатири висвітлює бюрократичні методи керівництва сільським господарством (у цих творах «ключові», узагальнені образи — це паперовий дощ, злива, продукування «агроспецами» інструкцій стосовно найпростіших виробничих операцій). Дотепно використовуючи прийоми та засоби загострено-шаржованого компрометування безплідної канцелярської практики, поет подає своєрідне художнє уточнення того, яких шаржованих форм може набувати негативне явище:

...Потоком папери, як лід навесні,
Звідціль в управління пливуть обласні.
А нач обласний окуляри протре
І приклад мерцій з міністерства бере.
Днів десять «обіжники» строчить свої
І шле їх в райони у різні краї:
«Натисніть на гній! Засучтіть рукава!
І звіти давайте!»— припише слова...

(«Про справу важливу і паперову зливу»).

Подібні факти далекої од життя паперової «творчості» висвітлюються у фейлетоні «Агродіяч, або писар-сіяч», хоча художньо-сатиричне вирішення теми тут має свої особливості: задля художнього компрометування негативного поет веде мову не про дії якоїсь однієї установи, а про її працівника, іншими словами — створює образ антигероя, Панька-агронома, який «бій за врожай веде... в кабінеті».

Майстер художнього виявлення життєвих контрастів С. Олійник у фейлетоні простежує двоплановий зміст складної, метафоричної дії: сіяти (або збирати) зерно і — сіяти папери (директиви). Панько па жни-

ва дивиться так, наче то її сам церебувас серед за-
взятих молотників: «Ну і жарка ж молотьба цього
року!»; зрештою, і всі його кабінетні старання — що
тобі справжня робота в полі; колгоспники косять,
скиртують,—

В нього також «скиртування» іде:
Папки прошиті складає в копиці!

Пафос сатири гострий, авторове ставлення до вад, педоліків — рішуче, непримирене. Та й «прямі» оцінки оповідачем висміюваного персонажа сприймаються не інакше, як заперечення, як осуд. «Слухай, Панько! Ти ж ізбився з пуття! Кидай оті канцелярщини муки!» — звертається автор до кабінетного агронома; подібне слово заклику та зневаги звучить і в фейлетоні про «паперову зливу»: «Спиніть, загатіть паперовий потік!»

С. Олійник у сатиричному жанрі засвідчив вірність добрій традиції радянської сатири, пов'язаної передусім з плідним досвідом В. Маяковського (пригадаймо його фейлетон «Прозасідалися», схвально оцінений свого часу В. І. Леніним, фейлетони «Помпадур», «Боягуз», «Підлабузник» та інші), як і з досвідом Остапа Виши — зокрема, маємо на увазі небуденні його фейлетоні й усмішки 20-х—30-х років та перших повоєнних літ, спрямовані проти культурної відсталості на селі, певмілого, безініціативного господарювання.

Маючи за творчі взірці справжні здобутки радянської сатири та гумору, С. Олійник укрупнює об'єкти сміху, підвищує критерій оцінки пегативного — в цьому переконують його сатиричні вірші та фейлетони «Дорога дама», «Хитрий чоловік», «Тепла шуба», «Блондинка», «Самокритичний голова», «Лиходій», «Номенклатурний Мацепура» та інші. Змальовуючи

образи відсталих, невдатних працівників у тій чи тій галузі, автор прагне підносити їх на рівень сатиричних художніх типів. Такий у нього «командировочний голова»— людина безгосподарна, зайнята не так ладуванням у колгоспі, як забезпеченням власних потреб і запитів (щоденно на колгоспний кошт курсує од місця роботи, села Сосновки, до Дубовки, де проживає зі своєю родиною).

З-поміж тисяч і тисяч чесних, самовідданіх трудівників села С. Олійник побачив і своєрідний тип духовного «родича» і голови роз'їзного («Командировочный голова»), і голови-пияка («Лиходід»). Мова йде про образ самокритичного голови з одноіменного фейлетону. Суть характеру і стилю роботи цього фразера, діяча-обіцяльника полягає в тому, що він уміє передбачати критику й завчасу нейтралізувати чи упередити її. «Навіщо ждать, щоб хтось мене Почав критикувати?»— розмірковує він і в слушну хвилину стає... «супроти себе», з метою виживання, навіть заводить у своєму записнику графу «Мої ошибки». На звернені до нього запитання про господарські справи —готові відповіді:

...Всміхнувсь... І зразу за своє
Вильнув він, хитродійник:
— Та ще ошибок маса є,
Товаришу Олійник!

Дістав блокнот, пригладив чуб
і... крив себе, сердитий:
— Узять хоча б, приміром, клуб:
Це ж факт— стойте невкритий!

Важлива та вирішальна якість твору — переконливість сатиричного письма, що виявляється в тонкому відтворенні психології, складу мислення і характеру мовлення негативного героя.

Зі зміною життєвих умов та обставин зазнає змін і

негативне, те, що гальмує наш рух уперед,— на це, зрозуміло, з чутливістю сатирика зважає у своїй творчості С. Олійник. У 60-ті роки він у віршах фейлетонного звучання «У сусіда і у нас...», «Карась-середняк», «Дозвольте запевнить!..» зосереджує увагу па недоліках господарської та організаторської діяльності окремих працівників саме цього часу. Влучно підмічено тип голови колгоспу, який дбає про достаток, піднесення господарства і разом з тим виявляє повну байдужість до культури побуту, вдосконалення технічного оснащення виробничих процесів тощо. Втім, пише автор, така практика колгоспного керівника (він «і не тупий, та скупий!») вступає в суперечність із вимогами його односельців, бо для них достаток — не самоціль, бо вони не можуть підтримувати новоявленого Плюшкіна, який —

Продав продуктів тонни
І «засолює» мільйони!
У графі «Культура» в плані
Потихеньку ставить нуль,
Їсть вареники в сметані,
Грошіннята пхає в куль,
Як куркуль!

(«У сусіда і у нас...»)

Життєві сутнісні риси (відповідно — їй уособлювані недоліки) своїх персонажів змальовує автор і у фейлетонах «Карась-середняк» і «Дозвольте запевнить!..» Він у своєрідний художній спосіб оспівує, — певна річ, іронічно, — психологію такого середняка на службі, для якого стало звичним правилом триматися в золотому затінку: «Не похвалять — і байдуже, Та зачислять в «інші» все ж!.. Якщо лають, то не дуже, А як «жмуть» — середньо теж» («Карась-середняк»). Правдиво мовиться і про районного керівника, який узяв за звичай, провалившій чергову якусь

справу, що спішати з запевненням, що він готовий здійснювати «нову задачу» («Дозвольте запевніть!..»).

Розглядаючи найпомітніші здобутки С. Олійника в сатиричному жанрі, необхідно відзначити не лише його майстерність висміювання та викриття негативного, а й таку ціну якість сатири, як відкриття, вдале вихоплення з бурхливої дійсності того несумісного з нашими високими ідеалами, на що не зверталась інша увага громадськості, що не знаходило ще художнього дослідження в літературі. Поет створив цілу галерею персонажів, самобутніх художніх типів, які дають досить точне уявлення про різні вади, негативні явища й тенденції виробничо-заводського, службового, управлінського буття, в молодіжному студентському й шкільному житті, в галузях науки, літератури, мистецтва. Нерідко виходи сатирика на різні ділянки сучасної тематики увінчуються небуденними відкриттями неповторно-своєрідних сюжетів, комічних ситуацій і конфліктів, яскравих характерів, у чому переконують такі його гуморески та фейлетони, як «Дорога дама», «Номенклатурний Мацепура», «Пилип Краснобай», «Данило Жук — кандидат наук», «За білим парканом», «Лист до мандрівника Потапа Турристенка» та інші. Цілковито нові для українського гумору і сатири мотиви, конфлікти ситуації, образи негативних персонажів, побачені в робітничо-шахтарському середовищі, поет зобразив у віршах «Шахта «Нежоната», «Кухар і начальник», «Петя і курортна дамочка», «Гей, ухнем!».

Крок за кроком простежуючи стиль роботи «номенклатурного» Мацепури та обставини, що їх використовує цей фахівець з будь-якої справи, не можемо не відзначити влучності та яскравості сатиричних деталей і характеристик у творі. З ласки та невимогливості «одного голови одного виконкому» (відомий

з усмішок Остапа Вишні іронічний прийом вказівки на типовість висміюваного явища) Мацепура легко тримається на службі — здійснює безрадісну одіссею своїх переміщень з однієї ділянки на другу, третю й т. д. Автор пе обмежується «живописанням» цих фактів, а веде мову про службове утриманство, корисне для невдачного працівника, але збиткове для нас усіх, для держави.

Як і належить чинити сатирикові, С. Олійник наголошує на потребі боротьби з ліберальним всепрощенством, з безпринципним ставленням до нікудиших працівників. Про це — й останні рядки твору:

...А другого дня по шляху, по рівнині
Везутъ Мацепуру в районній машині,
«Районні свати», проявивши турботу,
Везутъ, щоб засватать на іншу роботу!

Пильнуйте, шановні! Можливо, якраз
Везутъ ті «свати» його саме до вас!

Так само гостро й художньо винахідливо висміює поет-сатирик міщенство, обивательщину, як явища, ворожі нашому соціалістичному суспільству. Один з найпримітніших прикладів такого висміювання — фейлетон «Дорога дама», в якому сатирично-шаржованими засобами змальовано портрет претензійної нероби, що задля своїх потреб використовує службову машину «мужа», іншими словами — показано й спосіб її утриманського буття. Тон фейлетону, атмосфера комедійної колізії — жартівливо-іронічні, але пафос висміювання, гострота порушуваної проблеми підвищуються завдяки звучанню в творі авторського сатирично-публіцистичного голосу:

Як же так, мужі, папаші!
Ті машини ж бо не ваші!

Нащо ж гнать навперегін
Іх по шляхи та по хрін?
Для держави, скажем прямо,—
Дорогенькі ваші дами.

С. Олійник у різні роки звертається до, здавалось би, вже раніше висвітлених вад людського характеру, негативних тенденцій у житті — втім, звертається з метою простежити їх в інших аспектах, помітити інші форми вияву, пристосування до нових умов і т. п. Порівняно часто він висміює, піддаючи осуду, ледарство, утриманство, споживацьку психологію і загалом аморальний спосіб життя окремих членів суспільства. Якщо, наприклад, у гуморесці «Барышня з гітарою» висміюється елементарне неробство (дочка працьовитої колгоспниці по закінченні десятирічки не береться ні за холодну воду), то в ряді сатиричних віршів поет докладніше та прискіпливіше досліджує психологію та життєві переконання молодих міщан-дармоїдів. І мова йде, зрозуміло, не тільки про неробство, наслідування буржуазним зарубіжним модам та звичаям. Сатира не оминає проблем духовності, переконань цих людей, позбавлених громадянської позиції, патріотичних почуттів. Один з цього ряду персонажів — Тарзан, говорить сатирик, «уже Бродвеєм свій завулок назива!» («Кінський хвіст»). Зрідні йому студентка Марфутка, що своїми зовнішньо-портретними рисами нагадує статечну «дорогу даму»: «Губи — фарба. Нігти — лак. Жовта кофта. Очі п'яні...» Та її своює сутністю вона із поріддя «дорогих дам», адже веде паразитичний спосіб життя, адже виявляє цілковиту байдужість до всього, дорогого радянській людині: «Все для неї трин-трава, Блудить в ролі баламутки...» («Інститутка»).

Утриманці, споживачі народних благ, людці з примітивною, як і вони самі, «ідейною програмою» ви-

являють не лише байдужість, брак якогось серйозного громадянського інтересу. Вони — й скептики, вони — й «критики» наших, радянських успіхів, але часом ладні вихваляти буржуазний спосіб життя, що про нього чули щось з ворожих радіоголосів, від радіодиверсантів. Так, це не ідейні бійці (і, звісно, не патріоти) соціалістичного суспільства, тому її сміх спрямованої проти них сатири сповнений зневаги, громадянської непримиреності.

Виступаючи в 60-ті та 70-ті роки з творами антиутриманської, антиміщанської спрямованості, С. Олійник виявляє особливу увагу до моральності, громадянського і духовного обличчя зображуваних персонажів. У збірках «Добрий день вам, добре люди!» (1966), «Батьки і діти» (1970), «З житейського поля» (1973), «...В ім'я добра — супроти зла» (1977) він видрукував чимало фейлетонів і гуморесок, в яких утриманські настрої та переконання, побутова скнарість, набувательство оцінюються не лише як вияви аморального, а й як антисоціального характеру.

Погляд митця осягає величезний життєвий лан — осягає, щоб винілювати з нього бур'яни, всяку не-потріб, шкідливу для корисних урожайних злаків. Сатирик виводить на світло денне різних типів — зокрема, губителів природи, людців з дикого «племені» браконьєрів («Пес Барбос і повчальний крос»), формалістів («Бугай під торшером»), методи діяння підлабузників («У санаторії»), носіїв релігійних переконань («У бабусі на причепі»). Способи зображення в цих творах переважно гумористичні, глузливо-іронічні; персонажі ж, розкриваючись у комедійних ситуаціях, постають перед читачем як люди егоїстичні, духовно й інтелектуально обмежені, вбогі. Висміюючи їх, сатирик спирається на факти життя, в чому й полягає секрет його успіхів.

Пристрасний письменник-громадянин, С. Олійник виступає як майстер сміху і в творах на зовнішньополітичні теми. Політична сатира в нього бойова, різноманітна і щодо об'єктів сміху, і щодо художніх форм утвердження правди нашого радянського світу. Ще в 50-ті роки поет видрукував ряд влучноприцільних політичних творів, як-от: «Щоб зайшов я у зал асамблей», «Брехопси», «Осідланий лев», «Паліям війни на згадку» та інші. Він активно розробляв форму сатиричного віршованого огляду — твору, в якому розповідь ведеться од імені кореспондента «Перця». Така форма виступу була «підказана» авторові безпосередніми потребами журналу «Перець», який мав оперативно відгукуватися на факти і події міжнародної політики. Поет-сатирик умів блискуче відповідати своїм словом на поклики часу і на оперативні замовлення з боку радянської преси. Промовистий приклад саме такої його праці — «Записки «Перця», що їх склали «широкоформатні» політичні вірші «Катюша» і «Грошова культура».

Вдавшись у цих творах до опису уявного перельоту через Північний полюс і ознайомлення з американською дійсністю, автор зміг багато що показати з політичних реалій американського життя. В сатиричній інтерпретації відкриваються факти, що характеризують дії заморських паліїв війни («Дивлюся... Ген Маршалл, узувшися в унти, Всевладно обходить укріплені пункти»; «Його однодумці — ділки міжпіородні — Снують, як ніколи, по світу сьогодні. Підписують «пакти», групуються в «блоки», — писав поет про конкретні ознаки «холодної війни» і ворожі акції американських агресивних кіл).

У сатиричному світлі бачиться Америка багатіїв з її так званою «вільпою» пресою, з культом насилля, жорстокості. Зорові сатирика відкриваються вражаючі

«взірці поведінки, моралі, культури» в місті Жовтого Диявола.

Пристрасно звучить його слово, сповнене зневаги та ненависті до буржуазно-націоналістичних кривотумачів нашої радянської історії і героїчної сучасності. Даючи гідну відсіч цим недругам із «закутів дальніх», поет у «Посланні за океан» гаряче утверджує думку про радянську сатири як воїна в обороні добра і щастя людей. Сатира на сторожі наших всенародних надбань, у ставленні до ворога — гостра, непримиренна:

Дзвенить її сміх над полями,
В цехах, мов ті іскри, сія...
То з нею сміється над вами
В труді Україна моя!

Плідна її активна праця Степана Івановича Олійника в літературі (помер письменник 10 січня 1982 року) принесла йому народне визнання, любов і шану численних шанувальників його незвичайного таланту.

Поет-гуморист і лірик створив життєво і художньо неповторні образи позитивних героїв-сучасників, які ввійшли в свідомість читачів як люди високих патріотичних переконань, як люди трудолюбні, нєвтомні й щирі, віддані комуністичній справі. В оригінальному художньому висвітленні постали в його віршах, віршованих гуморесках і фейлетонах герой негативні, ті антигерої, які завдяки широті авторського бачення і художньо-дослідницькому трактуванню нерідко підносились на рівень сатиричних художніх типів. Це — вагомий внесок у розвиток української радянської гумористики, сатири.

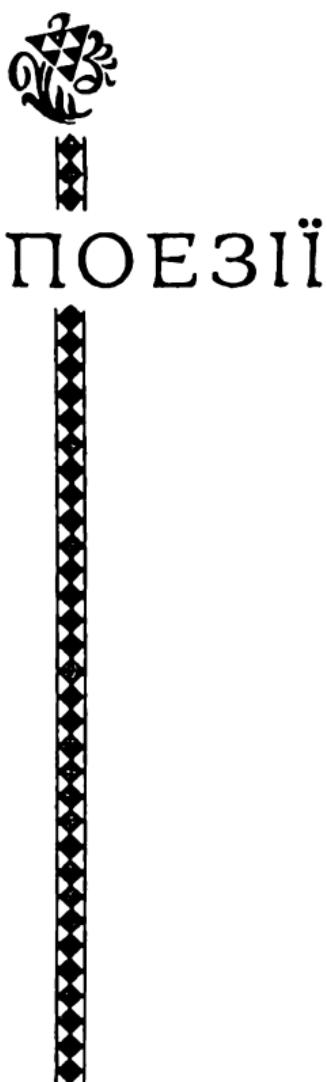
Творчу спадщину С. Олійника становлять ліричні вірші, гуморески в прозі й поезії, лаконічні, напи-

сані в плані співомовок, жарти, усмішки, вірші для дітей «Чудо в черевику», сатирико-гумористичні твори — фейлетони, пародії, вірші-мініатюри тощо. Багатьом з них притаманні художньо яскраві засоби, своєрідна, розважливо усмішлива, сuto олійниківська оповідна інтонація, або й загострено-динамічна, різка, як це засвідчує віршована політична сатира. Поет приніс в українську сатиру і гумор багато самобутніх життєвих «історій», цікавих сюжетів, комічних ситуацій,— художньо осмислені, вони стали одним з яскравих свідчень правдивості його творів.

С. Олійник уважно та вимогливо ставився до журналістської роботи. В повоєнні роки він — працівник і незмінний автор журналу «Перець», один із щиріх і вимогливих вихователів молодих гумористів. Помітне місце в творчості поета належить співпраці в газеті «Правда», на сторінках якої, в російському перекладі було видрукувано понад сто його актуальних, бойових усмішок, гуморесок і фейлетонів (ці твори склали окрему збірку поета «Такие, стало быть, дела...» — М., вид. «Правда», 1976).

Письменник-гуморист, С. Олійник працю літератора та журналіста поєднував з громадською діяльністю. Він входив до керівних органів Спілки письменників України та СП СРСР, обирався депутатом Верховної Ради СРСР 6-го і 7-го скликань.

Девіз і гасло всієї творчості та громадської діяльності поета-лірика, гумориста, сатирика — це, кажучи його словами, невспуща турбота про те, «Щоб люди всі були щасливі, Щоб захистити від зла добро!» Життя і творчість Степана Олійника сповна потверджують вагомість і слушність цих слів.

Добрий день вам,
добрі люди!

З ТОБОЮ МИ, ПАРТІЄ,
ЗАВЖДИ З ТОБОЮ!

З цехів Запоріжжя, з донецьких забоїв,
Від тисяч прославлених в праці героїв,
З колгоспних ланів від майстрів урожаю,
Від кожної хати — від краю до краю —
Лунає, мов пісня (хай слухає світ!):
— Привіт тобі, Партіє рідна! Привіт!

Ми стали тому найсильнішими в світі,
Що завжди тобою натхнені й зігріті,
Що ти нас, як мати, любовно зrostила,
Що в кожному з нас — твоя, Партіє, сила,
Що йдем за тобою — на труд і до бою!
З тобою ми, Партіє! Завжди з тобою!

В тобі ж бо і мудрість, і сила народу,
І велич його трудового походу,
І мужність, і доблесть мільйонів людей,
Що сили беруть з твоїх світлих ідей!

Це ти привела нас крізь бурі й негоди
До світлого щастя, до сонця свободи,
Де в братстві народів, як вірні друзі,
Живем ми щасливо в Радянськім Союзі.

В цім братнім союзі цвіте Україна,
В пім серце твое, твоя сила орлина!
Ми ті, що, сягнувши вершини прогресу,
В степах засвітили вогні Дніпрогесу,

Що вміють підводить заводи гіантські,
Ми ті українці, що звемось радянські,
Що учитъ нас Партія — житъ боротьбою!
З тобою ми, Партіє! Завжди з тобою!

Великій меті свої сили віддавши,
Йдемо ми, згуртовані, сильні, як завше,
Готові нові перемоги вершити,—
У вік комунізму, що в ньому нам жити!
Йдемо тим шляхом — героїчним походом,
Що Партія наша вказала народам!
Йдемо!..
І лунас, як хвилі прибою:
— З тобою ми, Партіє! Завжди з тобою!

1949

ОПОВІДАННЯ ГАЛИЧАНКИ

— Вся сім'я у нас при ділі:
Я, дочка і чоловік,
Бо пішли ми до артілі
Іще весною, після торік.

Перед всім колгоспним миром
В дні гарячі, трудові
Став Петро мій бригадиром,
Ми з дочкою —
ланкові.

Працю видно.

Совість чиста,
Бо ніхто з нас не сидів.
Заробили ми по триста
Повноцінних трудоднів.

Як прийшло врожаю свято,
Як дали на трудодні —
Ой і клопоту багато
Та було ж тоді мені!

Біля самої хатини
Рано-вранці під вікном
Зупинились дві машини,
Навантажені зерном.

Вибігаю я в хустині
Зустрічатъ мое добро.
А на першій на машині
Посміхається Петро.

Що робити? Де засипати?
На якому ж то рядні?
Чи носити нам до хати
Ті колгоспні трудодні!

Хоч бери та на підмогу
Закликай усе село...
Єй-єй, клопоту такого
В мене зроду не було!

Схвилювалася від щастя
Я над повінню добра
І до того розійшлася,
Що напалаась на Петра:

Чом стоїть він серед двору
Та всміхається звідтіль,
Чом не думав про комору,
Поступаючи в артіль!

...Трудодням своїм багатим,
Звісно, раду ми дали.
Та відтоді в мене в хаті
Інші клошки пішли.

От хоч би дочка, нівроку,
Стала іншою зовсім.
Була тиха...

Цього року
Замалий для неї дім!

То спішить па поле вранці,
То до клубу чи то в сад,
То готує різні танці
Для отих олімпіад.

Одягли її па тиші,
Бо вона ж у нас одна,
Бо хватає на горищі
Того золота-зерна.

Бо в артілі в нас до того
Трудодень — по шість кіло.
Єй-єй, клошоту такого
В мене зроду не було!

Ті колгоспнії новили
Не опишеш і пером.
...А до цього стались зміни
І з моїм-таки ж Петром.

Двадцять літ носив кожуха
Та старенькі постоли.
Все мовчав лише та слухав
(Бо пани за нас жили).

А тепер він щонеділі —
До кравця та до шевця.
Бригадирові артілі
Постоли ж не до лиця!

Я рівняюся на нього.
Отаке воно пішло...
Єй-єй, клопоту такого
В мене зроду не було!

Того тижня із району
(Перший раз за сорок літ)
Нас обох по телефону
Та й покликали на зліт.

Ось у залі кругом мене
Сила люду з різних сіл.
Мій Петро іде на сцену,
У президію за стіл.

Швидко час отак минає.
Загубивсь хвилинам лік.
Раптом чую:
«Слово має...» —
Та невже мій чоловік?!

По мені аж піт окропом,
І очей не підведу.
Отакий мені ще клопіт!
Зашарилася.
І жду.

Що то він казати буде
(Рідна матінко моя!).
Він же звик мовчати всюди,
Говорила більше я!

Вийшов, став, підбив волосся
(Плещуть люди з сотень лав).
...Червоніти не прийшлося —
Кашлянув він і почав.

Про бригаду і про трактор.
Та до ладу... Та ще як!..
Що Петро такий оратор,
Не гадала я піяк!

Як зійшов з підмостку того,
Аж від серця одлягло...
Сй-сй, кломоту такого
В мене зроду не було!

Як приїхали ми з міста,
Сповістили весь народ:
Будем мати не по триста
Цього року... По п'ятсот!

Бо в колгоспах наших рідних
Жити нам новим життям.
Отже, клопотів подібних
Побажаю я і вам!

1946

«ІМПЕРАТОР»

За те, що найбільше мій виробив трактор,
Придбав восени я звання — «імператор».
А звуть мене зроду — Олекса Біда.

— І став імператором?
— Да!

Случилось це так. На любому машину
Відразу я сів, як вернувся з війни.
Від квітня до жовтня в полях без упину
Відважував скиби.

І от восени
Покликали нас із ланів чорномор'я
Вітчизні складать найпочесніший звіт.
Спинив ще заведений в квітні мотор я
І вирушив, друзі,
В Одесу
На зліт.

Побачили б ви, на якім лімузині
Від станції мчався я, степу орач!
Бульвар... І готель ось.. У тій же хвилині
Відкрив мені двері швейцар-бородач.
Ввійшов: у плащі, модна шляпа крислата.
І геть спантеличив старого портьє:
Прийняв він, мабуть, мене за дипломата.
«З якої — питає,— країни, мусье?» —
Ну що йому скажеш? Морока, та й годі!
«Мусье» у Біди і в роду не було.
«З тієї країни,— кажу,— що в народі
По-простому зветься — колгоспне село».

...При чім же тут, скажете ви, імператор?
При тім, що увечері, в пам'ятний час,
Пішов я на зліт у відомий театр,
Де музика грала, стрічаючи нас.

Пригладив волосся, поважно заходжу,
Та місце припало мені не в партер —
В найкращу з усіх, в позолочену ложу
Провів, поклонившись, старик білетер.
Розмови... Привіти... Минають хвилинки...
Куди не погляну — все друзі мої.
І так захотілось, щоб глянула жінка,
В якій-то пошані Олекса її.
Початок!

Сердечно говорить оратор
Про партію нашу, про силу труда.
«Дивіться! В цій ложі сидів імператор,
А зараз сидить в ній Олекса Біда», —
Сказав він.
І зал — як заплеще в запалі,
Вклонитися б, може, та я ж не артист —
Такий, як і всі в цьому світлому залі,
Степів чорноморських простий тракторист.
Я вмію глядіти мотор, радіатор,
Від снігу до снігу машину воджу.
Якщо ж у цій ложі сидів імператор,
То більше не сяде, бо я тут сиджу!
Розказують, він появлявсь тут

«негласно», —

Боявсь, щоб не бути у всіх на виду, —
А я розмістився тут вільно й прекрасно.
І всім тепер видно Олексу Біду.
Вночі, як скінчилася класична вистава,
Як вийшли співці аж до рампи, на край, —
Вклонилася мені, усміхнувшись лукаво,
Тендітна і ніжна мадам Баттерфляй.
Відтоді й пішло!
Хто не стріне в театрі,
Той руку потисне, той жарт підкида:
«Здорово, Олексо!»

«Привіт, «імператор»!»
«Сидіть в такій ложі! Біді не біда!»
«Да, да!»
Й покотилося по краю по всьому
Нове мое, сповнене жарту, ім'я.
...Прибув із Одеси до рідного дому,
І слухайте, як мене стріла сім'я:
Одкрив лише двері, заходжу до хати,
А жінка назустріч синочка несе.
«Приїхав наш милий татусь — «імператор»:
По радіо,— каже,— ми слухали все!»
На ранок я був уже знову на полі.
Мотора завів — і до праці, в похід.
Бо тим, що зробив, милуватись доволі,
Інакше — обгонити колега-сусід.
Хай мокро на ниві, хай тяжко орати,
Та я ж перевéрну ще гори ріллі!
Бо я тут хазяїн!
Бо я «імператор»
Всіє, що видно довкола, землі!
Робить так робить!
Втрое сили помножу,
Щоб вище здіймалася слава труда,
Щоб завжди сидів в позолоченій ложі
Землі імператор —
Олекса Біда!

1947

ВАСИЛЬ ХОМИЧ

Досі був я просто Вася.
А тепер — Василь Хомич!
— Як ця зміна відбулася? —
Хтось спитає. — В чому річ?

Річ у тому, друзі милі,
Що зерном залито тік,
Що шофер я... І в артілі
Я — великий чоловік.

Що виконую задачу
Ту, якою дорожу.
Що з колгоспу хлібоздачу
Я на станцію вожу.

Що тісні для мене плани,
Бо працюю день і ніч.
От тому така пошана,
От тому й... Василь Хомич!

...Чи півдня, чи надвечір'я,
Чи за північ перейшло —
Тільки в'їду на подвір'я,
А круг мене — все село:

Tі, що емки-молотарки
Не спиняють тижнів три,
Tі, що сиплють у безтарки,
Tі, що крутять трієри.

Tі Олекси і Тараси,
Що вантажить їм з руки,
Tі бабусі (три кумасі),
Що латають нам мішки!..

I одне питаютъ люди,
Хто б не трапився навстріч:
— Це ж яка вже ходка буде,
Дорогий Василь Хомич?

Одвічаю: — Ходка п'ята!
— Значить, діло в нас пішло! —
...Оглядаюсь, а дівчата
Вже в кабіні миють скло.

Ось несе щось у корзині
Комірник Омелько Сич:
— Вам кавунчика чи диню,
Дорогий Василь Хомич?..

Обдивлюсь свою машину
(А ресори — і не раз),
Каблуком ударю шину —
Все в порядку, все гаразд!

Потрудились хлопці жарко,
Відвантаженню кінеп'...
І Федосія, вагарка,
Поплюс на олівець,

Впишите цифру.

— Точно, строго...
Дітвора шугає пріч...
І...
— Щасливої дороги,
Дорогий Василь Хомич!

За високими стогами
На четверту підключу
І колгоспними степами
Знов на станцію лечу!

Всі дають мені дорогу,
Всі звертають, як один:
І районні брички-дороги,
І з обкому лімузин.

Бо в цю пору у гарячу
Всім відома моя роль,
Бо везу я хлібоздачу,
Бо на трасі — я король!

Ось містечко...

Тут, звичайно,
Іду тихше, не лечу...
Та навмисне там, де чайна,
Знов четверту підключу!

Одвернусь і мов не бачу
(Та й нашо вона мені?).
Взагалі у хлібоздачу
Я б закрив усі чайні!

Не моргай з вікна, директор,
Не заманюй — все це зря.
Он мені автоінспектор,
Ставши струнко, козиря.

Хоч спинити, може, вправі,
Та лиш честь він oddає,
Бо везу я хліб державі,
Це й для нього радість є!

Ледь парує радіатор...
Вже й сигналити пора.
Знову — здрастуй, елеватор,
Кріпость нашого добра!

Вартовий, що біля брами,
Не здійме рушницю з пліч,
Тільки знак подастъ руками:
— Зайїжджай, Василь Хомич!..

Так шанують мене люди.
Тож робота по плечу!
...У селі в нас — свято буде,
Як возити я скінчу!

На добу звільню баранку...
Став, правління, могорич!
І... гуляй, артіль, до ранку!
Веселись, Василь Хомич!

1948

«ЛЕДІ» МЕЛЬНИК НАСТЯ

(Гости)

Почалося все це так. Подзвонили вранці,
Що приїдуть у село два американці.
Два якихось діячі у поважній ролі —
Подивитись на артіль, побувати в полі.
Що ж, гостинний ми народ! Вже такої вдачі!
Хоч, звичайно, в них і в нас не одні задачі:
Їм кататись, нам своє — сіять повним ходом!
Тож прийдеться голові бути екскурсоводом.
Поголивсь він нашвидку, причесав волосся,
Більш нічого «прикрашати» нам не довелося!
Десь опівдні через міст мимо осокора
Мчить авто і підліта під саму контору.
І виходять у плащах — чужини посланці —
Два якихось діячі, два американці.
Перший важко одягнув жовті окуляри
І крізь скельця позирнув,
 мов крізь два долари.
Другий миттю заходився старанно чіпляти
І спереду, й на боках фотоапарати.
Голова з рахівником й посильна Параска

Їм назустріч із дверей:

— Просимо, будь ласка! —

Усміхнулися пани солодко, облесно

І промовили разом: — Ошень інтересно! —
Провели їх в кабінет. Почалась розмова.

— Що цікавило б панів?.. Люди? Відбудова?
Чи хотіли б, може, знати план посіву

ярих?.. —

І звернувсь до голови той, що в окулярах:

— Ми хотіли б, містер Гук,

згідно правил честі,

Леді Мельник — ланковій — свій візит

нанести!

Нам діла її з газет дещо вже відомі.

Тож чи можем бути ми в леді на прийомі?

Дуже просим! Якщо так — це було б

чудесно!.. —

Другий також поклонивсь: — Ошень

інтересно! —

Одвічає голова: — А чого ж! Будь ласка!.. —

...І пішла по ланкову посильна Параска,

Щоб негайно розшукати аж на полі в ланці,
Бо чекають на прийом два американці!

А тим часом голова вів гостей по двору:

— Ось ми,— каже,— підняли із руїн комору.

Ось вам вулиця нова. Далі — клуб і школа.

За селом — сади, поля. Йде сівба довкола... —
Мовчки дивиться один на будівлі, хати.

Не націлює другий фотоапарати...

Незабаром на шляху голова угледів,

Що вертає посильна... Та чомусь —

без «леді»!

Довелося тут панам потерпіть фіаско.

Здивувався їй містер Гук: — Що таке,

Парако? —

А Параска як рубне: — Стрітися
не вдастся!
Дуже сильно зайняті леді Мельник Настя.
Зможуть ввечері прийняти а чи тут,
чи в домі,
Бо якраз тепер весна в Насті па прийомі!..—
Підморгнув їй голова.
— Ой весна ти, весно!.. —
Переглянулись пани: — Ошень інтересно!—
...Голова наш — дипломат,—
не губивсь ніколи!
Пропонує він панам їхати на поле.
— Леді Мельник прийме там! На своїй
ділянці...—
Мчать на степ, аж за село, два американці.
Підлітають і стають коло поля Насті.
І виходить їм навстріч дівчина в запасці,
У хустині голубій, взявши руки в боки.
Повновида, молода, аж палають щоки,
Ніби зроду руки ті й не тримали сáпи...
І «Америка» зняла перед нею шляпи!
Після мілих привітань — Настя... до атаки:
— Це ж про мене там, у вас, шкрябають
писаки,
Що хоч Мельник та, мовляв,
і швидка, й моторна,
Та вже звалиться ось-ось,
бо «стара, аж чорна»!..
Як здається вам, пани? Є ще в мене сила?—
Гордо глянула... І знов мов рядном
накрила:—
Хто з нас чорний, говоріть? Я чи ті
писаки?..—
Мабуть, зразу це панам геть забило баки:
Перший швидко закурив, став блокнот ховати,

Другий пхає під полу фотоапарати.
Посміхнулась до гостей ланкова відома.

— З ким,— питає,—
маю честь бути я знайома? —
Уклонився їй один: — Ми республіканці!.. —
І прямують до авто два американці.

А жінки їм комплімент: — Ми про вас
чували!
Розказали б нам, за що... негра лінчували? —
Та панам нема коли! Розмовлять доволі!
Мчить авто назад в село по колгоспнім полі.
Щоб пом'якшить інтерв'ю, голова наш знову
Помаленьку зав'язав лагідну розмову:
— Прошу,— каже, не гнівить.

Вже такі в нас люди!
Все на світі хочуть знати: те, що є,
що буде!
А тим більше стріти вас. Як не є —
почесно! —
Переглянулись пани: — Ошень інтересно! —
...Закінчилось все це так...

Будучи уважним,
Голова наш дав обід двом гостям поважним,
Ми їм чарки піднесли, а вони — по склянці...
Напилися, як чопи, два американці.
Хто піддерживав за бік, хто тримав за спину,
Словом, якось помогли сісти їм в машину!
На ходу вже з них один усміхнувсь облесно.
А Параска їм услід: — Ошень інтересно!..

ДИПЛОМАТ

Лиш зібрався вечеряти Гнат —
Як приносять записку до хати:
«Зараз буде у вас дипломат»,
Приготуйтесь, мовляв, зустрічати!
Це ж за чим він? Яким вітерцем
Занесло аж сюди з-за кордону?..
Ще й приписка внизу олівцем:
«Дипломат з самого Вашингтону».
— Чуєш, жінко! Прийшла до нас
вість,—

Мовив Гнат до своєї Олени,—
Із самої Америки гість
Добивається зараз до мене!
Зустрічать і приймати людей
Вже Олені, мабуть, не звикати,
Хоч таких чужедальніх гостей
Не просила ні разу до хати.
Одягла свою сукню в цвіту
І до люстра: чи славно їй буде?
З скрині Зірку бере Золоту
І чіпля чоловіку па груди...
— І чого він до нас, дипломат?! —
(Ця загадка була й перед нею).
— Та, мабуть,— одвічає їй Гнат,—
Почнемо з ним якусь «асамблею»!
— Асамблею?! Оде новина!..
Та чого ж ти,— й змахнула руками,—
Треба ж спішно колоть кабана,
Треба діжку розкрити з огірками.
Йди в артіль, хай пришло голова
Зо дві жішки на поміч до хати —
Сам же знаєш: по місяців два
В асамблеях сидять дипломати!..

— Підожди! — усміхнувсь чоловік.—
Ми про це поговорим окремо,
Може, ще «асамблею» на рік
Чи одразу на два відкладемо.
Дивлячись обстановка яка! —
Жартував...

Потім, взявши вірьовку,
Прив'язав коло груші Сірка
Та на цьому й скінчив підготовку.
...Незабаром прибув дипломат.
Сухорлявий і рівний, як свічка.

— Ви,— питас,— Дібровенко Гнат,
Бригадир... із артіль... «П'ятирічка»?
— Я,— одвітів господар кивком...—
Прошу, пане!

Проходьте, сідайте!

Що прийму не за «круглим столом»,
То за те вже мені вибачайте!..
(Був, як бачите, Гнат із таких,
Що не лізуть в кишеню за словом).

...Й почалась «асамблея» у них
За селянським столом квадратовим.
Дипломат напочатку сказав,
Що гостює у нашій столиці,
Що про Гната, звичайно, читав,
Знає, скільки зібрав він пшениці.
Що тепер, мовляв, робить турне,
Й стріти Гната — для нього похвально!

— Прошу, сер... познайомте мене
З вашим досвідом. Повно й детально.
Гнат, зберігши гостинності такт,
Підбирає слова милозвучні.
— Нам приємно,— говорить,— де факт,
Що Америка проситься в учні!
Та на просьбу скажу я вам так:

Не прийметься мій досвід артільний
На землі ваших ферм, де батрак
Гне ще спину на вас підневільний.
Дипломат окуляри протер.
Дипломат вигнув брови на лоба:
— Ви мене агітуєте, сер!
Я, здається, в гостях в хлібороба!
...Бив годинник в ту мить на стіні,
Й бригадир, щоб підкresлити чемність,
Каже гостю: — Дозвольте мені
Саме зараз зробить вам приємність.
Ви ось в хаті моїй, та душа —
Там, в Америці, скажемо чесно.
Тож послухать тепер «Голос США»
Вам приємно буде й інтересно...
Засичав з репродуктора змій...
Жінка просить за стіл дипломата...
І почався невиданий «бій»
Між Нью-Йорком і хатою Гната.
Диктор каже: «...Тепер сівачі
На Україні Радянській без хліба...»
Жінка ставить на стіл калачі!
Дипломат тихо цідить: — Шпасіба!
Диктор каже: «... пустіють степи,
У ставках уже видохла риба...»
Жінка ставить на стіл коропи!..
Дипломат тільки мимрить: — Шпасіба!
Диктор жовчно сичить з приймача:
«...каганці — їх світила типічні...»
Жінка люстру святкову включа...
Гостя сліплять вогні електричні...
Диктор каже: «... ні вдень, ні вночі
Там у селах пісень не чувати...»
А під вікнами — в клуб ідучи:
«Ой ти хмелю!..» — співають дівчата.

Жінка просить: — Ви їжте калач,
Ви ж з дороги, пора закусити!.. —
Дипломат вставив очі в приймач
Й починає чомусь зеленіти...
Усміхнувсь і запитує Гнат:
— Що це значить? Скажіть,
дипломате?! —

Той схопився, хотів щось сказати,
Та скоріше за шляпу, та з хати!..
Поспішав мовчазний до воріт,
Бо ж невдачі були очевидні.
Гнат, проводячи, мовив услід:
— Погостили б ще в мене зо три дні.
Подивилися б завтра село,
Прогулялися б в сад чи до лісу.—
Хоч на думці у Гната було:
«Ідь скоріше, і ну тебе к бісу!..»
...Лиш від'їхав з тим гостем шофер,
Жінка так чоловіку сказала:
— Двадцять років живу з вами, сер,
А що ви дипломат — і не знала!

1948

«ДЕСАНТ»

— Тепер покажу вам колгоспний
десант,—
Моргнув голова хитрувато.
...І от ми вже їдем.
Минаємо сад,
Що віти розкинув крислато.
Підводиться сонце. Парує земля.

На пебі — сама тільки хмарка...
На вмиті росою зелені поля
Везе нас колгоспна бідарка.
Жартун голова (ще недавній сержант)
Інтриги уміюче в'яже:
Завзято і гаряче хвалить десант,
А що за десант — він не каже.
— Воздушний! — говорить.
Тож хай буде так!

...Аж бачу: ген-ген здоровецький
Стойть край дороги підбитий літак!
Під'їхали... точно! Німецький!
Обсмикані крила... в пиллюці... в росі...
Чудна і смішна його поза:
Піддержують «хейнкеля» замість шасі
Передні колеса од воза.
На рванім охвісті висить батіжок,
Під черевом — сіна дві купи.
...Назустріч виходить сивенький дідок —
«Начальник десантної групи»!
Виходить, почувши привіту слова,
І «штурман», по імені Фрося.
— Ну як тут десант наш? — пита
голова,—
В порядку? Без жертв обійшлося?..
— Без жертв! — рапортує
«начальник» — дідок.—
Всі триста живі і здорові!..—
Всміхнулась і Фрося, ступивши на крок.
— До «штурму» хоч зараз готові!..—
Сказала... І тут же, без всяких команд,
Під дверці вмостила драбину...—
Готуйтесь, діду! Пускаю десант!..—
І рвучко відкрила кабіну.

...І хлинули з «хейнкеля» вниз стрімголов
«Дасантники» всякої масті:
Рябі... семенасті... чубатенькі знов!
За ними — руді, зозулясті!
Одна приземлилася з криком «ко-ко-ок!»
В бідарку...

Красивенька курка!

На шийці у неї такий обідок,
Що прямо тобі — чорнобурка...
Кишить і рябіє довкола земля,
А кури все валять без ліку!..

На радощах півень забравсь на руля
І тричі протяг «ку-ку-рі-ку!!!».

I, нібіто «хейнкелю» цьому на зло,
Якого пілюка покрила,

Стрибас той півень з руля на крило
Й широко випростує крила!..

— Такого-то фюрер придумав хліва,
Коли воювати збирался! —

Сказав многозначно сержант-голова.
В розмову й лізок умішався:

— Звініяйте, товаришу представник,
Якщо я спитаю неліпості!

Чи може купити артіль...

під курник

В Нью-Йорку «літаючу кріпость»?.. —
Чудний він! Ну, що йому скажеш на те?
Та нам і казати не прийшлося.

— Ви чуєте, діду? Чого стоїте? —

Притупнувши, гримнула Фрося.

Метнувся дідок завертат

Спішить і вигукує, чути:

— Держись, довгоносик! Держись,
окупант!

На полі тобі в нас не бути!..—

...Від проса до гречки розширився
«фронт»
І рухавсь масивами пару
Туди, де буряк... на самий горизонт,
У бік... «головного удару»!

...На інші ділянки (як тягся не раз)
Тягнувся літак за волами.
Приємно сиділося зверху дідку...
Йшла збоку, всміхаючись, Фрося...
Такий-то пташиний «десант» в літаку
Побачить мені довелося!

1948

МИКОЛА КАЛЮЖНИЙ

Збори кінчились. Останні слова
Строчив секретар на папері.
Стояв край стола й «заключав» голова...
І враз —
Одчинилися двері!
Усі здивувались: з'явився, мовляв
(І сміх як розкотиться дружний).
Задиханий, мокрий, у дверях стояв
Колгоспник
Микола Калюжний.
Тримав у руках він ціпок чи батіг,
Пашіло обличчя бадьоре.
Бражіння таке, що не йшов він, а біг,
Згадавши — хоч пізно —
Про збори.
— Чого ти спішив? Чи не виспавсь,
бува? —
Хтось кинув з кутка через спини.
А строгий, вимогливий наш голова
Торкнувся якраз
Дисципліни:
— Будь ласка! Ось приклад іще вам
один.
Хоча би Калюжний Микола!
Чого він прийшов в одинадцять годин? —
З кутка:
— Підписати протокола!!! —
Від жарту цього секретар як скипити:
— Провчити за звичку погану!
Калюжному треба вліпити цю ж мить,
Для першого разу,
Догану!.. —
Сказав і присів. І схопив олівець,

Націлився вже й записати.
Та тут у Миколи урвався терпець:
— Дозвольте сказати!..—
Всміхнувся до зборів, до голови
І каже:— Така тут причина:
Спішив я на збори тоді, як і ви,
Була, мабуть, восьма година.
Темніло. І вітер зривався. Отож
Захмарилось, блискalo збоку...
Іду і міркую: от-от піде дощ!
А йшов я тоді мимо току,
Якраз біля клуні, де склали комиш,
Дивлюся, а крайню стодолу
Закочує вітер... Сильніш і сильніш,
Снопи вже скидає додолу!
Ну що тут робити?.. Гукнув сторожів,
Драбину приніс од комори
І гайда наверх... Умостив, завершив...
І знову біжу я
На збори!
А дощ аж періщить! А грім уже б'є.
Забув і година вже котра.
Спішу мимо ферми... «Ой лиxo мое!»—
Голосить Калениха Мотря.
Злякалися грому телята малі,
Зняли метушню в обірчині,
Полізли на хвіртку, зірвали з петлі —
І вроztіч пішли
По долині.
Ну що тут робити? Ну як тут іти?
Пустився і я завертати.
Й виходить — телята не можуть втекти,
А я їх
Не можу догнати.
Нарешті загнали: намоклих, в росі...

Поклав я під хвіртку підпори,
Обтерли рядном їх, злічили, чи всі,
І знову біжу я на збори.
Дивлюсь — на подвір'ї залишений віз:
Не ждали ж такої стихії!
Запрігся я в воза, затяг під навіс,
А дощ не спиняється, сіє!
І знов — мимо тину, де наші сади,
По греблі, де два осокори,
Обходячи свіжі озера води,
Спішу я на ці ж таки збори.
Та от і прибув... Біганини було,
Аж липне сорочка до спини.
Прийти своєчасно ніяк не везло,
Хоч я й поспішав три години!—
...І знову встає голова край стола
І мовить:— Як шанні ознаку
За чесні і добрі хазяйські діла
Запишем Миколі —
Подяку!—
Зам'явсь секретар і тихенько писав...
А в залі — грім оплесків дружний...
Розгублений, мокрий, у дверях стояв
Колгоспник Микола Калюжний.

1948

ОЗНАКИ ВЕСНИ

Колись селянин пізнавав її так:
Якщо засвистів на акації шпак,
Якщо цвірінчать горобці-стрибуни —
Це значить — наявні ознаки весни!
Колись це було.

А сьогодні — не так!
Весна набула в нас новітніх ознак!

Якщо від світанку до ночі в селі
У кузні завзято қують ковалі,
Якщо від зорі до пічної пори
В колгоспних коморах шумлять тріери,
Якщо лаборанткам завдання дано
Звіряти на схожість артільне зерно
І вже бригадир оглядає лани —
Для нас це — найперша ознака весни!

Якщо із райцентру (щаслива їх путь!)
Дівчата з мітурінських курсів ідуть,
Якщо на подвір'ї, у всіх на виду,
Плуги і сівалки стоять у ряду,
Якщо ланкові, що достойні хвали
З комори міндобрива в степ відвезли
І вже відмірюють ділянки вони —
Для нас це — найкраща ознака весни!

Якщо із колгоспного двору за міст
Потужну машину повів тракторист,
Якщо пролунала команда «грузи!»
Й насіння в мішках вже кладуть на вози,
Якщо від села покотилася за гай:
«Не гайся і коней мерщій запрягай!»
І клекіт моторів над степом луна —
У кожного в серці — колгоспна весна!

...Народжена в праці краса цих ознак.
Отак ми весну зустрічаєм!

Отак!

1950

ЛИСТ ДІВЧИНИ

«...Вже третій день
Удалину
Мчить поїзд рейками дзвінкими
В нім їду я на цілину
З моїми друзями сільськими.
Нехай зима спіги несе,
Хай свище вітер, хай морози —
Здолає молодість усе!
Вези нас швидше,
Паровозе!
Вези туди, де ждуть діла,
Завзятих пас і юних віком.
Гудок...
І знову пропливла
Одна із станцій мимо вікон.
Заснув вагон... Лиш я не сплю
Одна до пізньої години:
Пишу листа цього
І шлю
До вас, земляче з України!
Пишу про те, що пройде час,
Прийде тепло, весна настане —
Тоді хай слухають про нас
Хорошу вість односельчани!
Ми повні сил і зробим так,
Що на цілинному роздоллі
Ростимуть згодом і буряк,
І хліб, і вишні, і тополі,
На те і їдемо в поля
Того неораного світу!
А там, де ми, цвіте земля,
Бо і самі ж ми повні цвіту.
Пшениця ростом з очерет

Прикрасить наше новосілля.
Це я пишу вам — не поет,
А проста дівчина з Поділля.
Коли рушала я у путь,
Казала мати на прощання:
— Весела будь,
Щаслива будь!..—
Я здійсню матері бажання!
На схід, на схід вагони мчать...
Над паровозом — диму тучки...
Нехай по затишках сидять
Двадцятирічні білоручки.
Хай цокотять «ха-ха, хи-хи!»
Та ждуть, щоб вийти «в модні дами»...
За нами їдуть женихи!
І не в таксі, а поїздами!
Оде і все.
Листа свого
Я посилаю вам, поету.
Як прочитаєте його,
То передайте у газету!»
...Не знаю, де й які краї
Вже гріє серде те дівоче.
Та все одно — листа її
Несу в редакцію охоче!

1954

ШАХТАРЯМ ДОНЕЦЬКИМ — ХЛОПЦЯМ МОЛОДЕЦЬКИМ

Мчить, мов стріла,
В літню спеку, в мороз,
Парою диха гігант паровоз.
Хто добував йому силу і жар?

Звісно: вибійник, донецький шахтар!
Хто у мартенах,
Щоб лився метал,
Дужо роздмухував огненний шквал?
Відповідь дастъ
Бригадир-сталевар:
«Друг мій донецький, вибійник-
шахтар!»

Крають важкі пароплави моря,
В русі і в силі їх —
Труд шахтаря!
Хто потрудивсь,
Щоб у місті, в селі
Діти у школах сиділи в теплі?
В відповідь учні
Читають буквар:
«Золото чорне дає нам шахтар!»
Щиро бажаю вам
Щастя в труді,
Друзі мої, шахтарі молоді!
З досвідом сивих старих шахтарів
Швидко зростайте
На справжніх майстрів!
Хай вам, шановні,
Усе, що тут є,
Рідним довіку віднині стає!
Зводьте будинки,
Садочки садіть,
Дружно женітесь, трудітесь й живіть!
Вас, молодих, як і вашу сім'ю,
Щастя чекає в донецькім краю!

1957

ЛІСОГОН ТИМОШКА

Звать мене Тимоха Бас,
А простіш — Тимошкою.
Проводжали на Донбас
І мене з гармошкою.

Грав музика-заводій
Пісню молодецькую:
Ту,
Де хлопець молодий
«Вышел в степь донецкую»!

Мати кажуть:
— Ти ж, синок,
Шли листа з адресами...—
Паровоз подав гудок
І крутнув колесами.

І поїхав я в Донбас
Синьооким мрійником:
Уявлялося весь час —
Буду я вибійником,

Буду братъ вугілля з лав
Силою завзятою...
Мріяв,
Думав,
Уявляв —
До Ясинуватої...

Думи думались одні,
Та друге судилося —
Уподобалось мені
Те, що і не снилося.

Взявсь ганяти я «козу»¹,
Став її прихильником —
Тобто в шахті, унизу,
Ліс вожу кріпильникам.

Хід включу,
Розгін візьму —
І помчався штреками.
А сигнал, дивись, нажму —
І «коза» вже мекає...

Чи то схил, чи висота —
«Не здаю» нітрошки я.
Кажуть хлопці:
 — Красота
Працювати з Тимошкою!

Заробляв хвалу не раз
На своїм «експресі» я.
Дорога на весь Донбас
І моя професія!

Справа ніби і проста,
А в пошані,
Ціниться.
Шлю я матері листа
В хутір біля Вінниці,

Що живу гаразд, мовляв,
Що не слід журитися,
Що й не думав, не гадав,
Щоб ото... женитися,

¹ Платформу з високими поручнями, що нею підвозять кріпильний ліс, шахтарі називають жартома «ковою».

Що не час мені воно —
Підбирати парочку...
(Хоч водив щодня в кіно
Шурочку-шахтарочку).

У кінці листа,
Внизу,
Похваливсь роботою,
Що... «ганяю тут козу
Цілі дні з охотою!»

Як прийшла у рідний дім
Ця шахтарська фразочка,
То така з листом моїм
Вийшла неув'язочка.

Мати, вчувши про «козу»,
Пройнялась образою.
Гірко витерла сльозу,
Пиші і наказує:

«Не крутись отам дарма!
Нашо роки гаяти?
Що в нас дома — кіз нема?
Чи ганять немає де?»

Написав я її сповна,
Як та прикрість сталася.
І довідавсь, що вона
Днів зо три сміялася.

У відпустку
Повз гаї
Літньою годиною
Їхав я в свої краї
«Москвичем»-машиною.

Іхав, друзі, не один!
На підмогу й виручку
Поруч себе посадив
Славну пасажирочку.

Поле.
Хутір.
Верболіз.
Ось і наша хатонька,
Розхвильована до сліз,
Зустрічає матінка.

Хустку білу, що сповза,
Поправля, пов'язус.
— Гарно доїться «коза»!—
На «Москвич» показус.

— Як я рада, боже мій!—
І руками сплескує...
Я привіз на радість їй
Із землі донецької

Не лише сукна відріз
Та нову чумарочку —
Я невістку їй привіз,
Шурочку-шахтарочку!

Грав до ранку патефон
В такт і в лад з гармошкою.
Отакий я лісогон!
Звать мене — Тимошкою.

ПЕТЯ І КУРОРТНА ДАМОЧКА

Іхав Петя у відпустку
Під Жовтневі свята.
Віз матусі гарну хустку,
Чоботи для тата.

Віз в кишені добру «касу»,
Брошку для сестрички...
Іхав Петя із Донбасу
У село Кринички.

Сів у настрої чудеснім
Петя серед ночі
В той експрес, що возить чесно
Дамочок із Сочі.

Очі в Петі — простір неба:
Сині!.. А до того
Шевелюра — «те, що треба!»
В хлопця молодого.

У купе його м'якому
(Свіжа, загоріла)
У халаті голубому
Дамочка сиділа.

То загляне у газету,
То поп'є із фляги.
Робить вигляд, що на Петю
Не зверта уваги.

Візьме книжку в ніжні ручки,
Ніби невесела...
Петя бачить всі ті «штучки»,
Петя «в курсі дєла»!

Із стола хустинка впала.
Петя — хвать! — Будь ласка!
— Ви джентльмен! — вона сказала.
Почалась «зав'язка».

Повернув, як кажуть, вітер,
Зачепилася нитка.
— Ви на вигляд композитор! —
Мовила сусідка.

— Ви такий вишневий, — каже, —
Як мої корали!
На якім були ви пляжі!
Де ви загоряли?

— Загорів я, — одвічає
Петя наш моторний, —
Там, де всяк, хто побуває,
Буде зразу чорний.

Видас туди путівки
Комсомол по плану.
— Ви скажіть адресу тільки.
Я доб'юсь, дістану! ..

Тут відкрився він перед нею:
— Був я не на пляжі.
Загорів я під землею,
На Донецькім кряжі:
На комбайні-агрегаті
У часи робочі...

Пишна дамочка в халаті
Витріщила очі:
— Ну, навіщо вам довбати

Вугіль у Донбасі?
Краще б вам на скрипці грати
Чи на контрабасі!

Це так гарно, романтично,
Зберегли б фігуру...—
І поправив Петя звично
Русу шевелюру.

— Як вас звати? — він звернувся.
— Звуть мене Анжела... —
Петя трошки посміхнувся:
— Ви не в курсі дела!

І духи, і ці корали,
До яких ви ласі,
У Донбасі добували,
Не на контрабасі.

Йдуть од нас вугілля тонни
Не лише у печі:
Ці панчохи,
ці капрони —
З вуголька, до речі!..

Тут сказала громогласно
Дама-верхоглядка:
— Аж тепер для мене ясно,
Звідки чорна п'ятка!..

— Доберемось! Є в нас сила,
Прагнем до прогресу!..—
Та зітхнула й попросила
Петину адресу.

Ніжно мовила сусіду:
— Кавалер ви знатний!
Може, якось і над'їду
В край ваш благодатний...

Петя встав.
Йдучи пероном,
Підморгнув на згадку:
— Приїжджайте за нейлоном,
Буде все в порядку!

Попливли в вікні експресу
Білі рукавички...
Дама їхала в Одесу,
Він — в село Кринички.

1958

КРАСОТА НА ВИСОТИ

(Слово
будівельника Якова Мельника)

До душі мені висоти
В раннім небі золотім,
Бо нема миліш роботи,
Як новий підводить дім!

Шість годин — і я на крані,
І рука на важелі!
Звідціля, мов на екрані,
Все я бачу на землі:

І потоки пішоходів,
І картини красоти,
Бачу труби всіх заводів
З моого крана, з висоти;

Всіх будов нові фасади,
Задніпров'я даль і шир...
Бачу й те, що до міськради
Стала черга... Ждуть квартир!

Ждуть робочі, капитані
(Вже й заждалися, мабуть).
Здаємо цілі квартали!
Цих поселять — інші ждуть.

Поодинці і поточно
Голова наш їх прийма.
Що він каже — знаю точно:
Всім рубає: «Ще нема!»

Ще нема!.. Й ніякі сцени
Не поможуть все одно.
Хто не вірить, тим на мене
Він показує в вікно.

Всі — до нього!
Дай їм зразу!
А мене, будівника,
Не провідає ні разу
Хоч би дамочка яка!

Доки ходять, спорядь доки,
Я мовчу й роблю своє:
Підніму чотири блоки —
Стіни є, і вікна є!

Під команду «майна!», «віра!»
Ванну білу вам подам.
Приберу — і є квартира!
І купайтесь, мадам!

І живіть собі у мирі,
Хай блаженствує сім'я.
Рад і я такій квартири,
Хоч вона і не моя.

Чепуріть кімнат привілля,
Звіть гостей — є місце всім!
Й хоч мене на новосілля
Закликать не звикли в дім,—

Я почую в гуртожитку
Вашу радість у житті...
В шість надіну майку-сітку,
Буду знов на висоті!

Крануватиму в бригаді
Доти, поки зокрема
Сиві дяді у міськраді
Не казатимутъ: «Нема!»

Маю фах, бажання щире,
Маю руки неслабі...
Побудую всім квартири,
А тоді вже — і собі!

На розкопанім майдані —
Кран під хмари золоті.
Правлю я на тому крані!
Красота на висоті!

У «ПРАВДЫ» НЕМА ВИХІДНОГО

Багато газет на землі є,
Та «Правда» на світі одна.
Все дужче зі шпалть її віс
Двадцятого віку весна.

Слова в ній,— усі до одного,—
То правда народу сама.
У «Правди» нема вихідного,
Спочину і втоми нема!

На всі неосяжні широти,
Ще тільки світа надворі,
Везуть її в небі пілоти.
В квартири несуть поштарі.

Півшіку, як вчив її Ленін,
Веде нас на труд, на бої.
Бійці, хлібороби, учені —
Робкори й сількори її.

Погляньте! В полях, на будові —
Півсвіту її розгортана.
Щодня в її ленінській мові
Звучить наша правда свята.

Читають солдати Алжіру,
Трудящі Анголи, Малі...
Глашатаєм дружби і миру
Крокує вона по землі.

Де треба — там батьківським тоном
Навчас, поради дає...
Де треба — перчить фейлетоном,
По кривді без промаху б'є!

У всьому з трудящими згодна,
А з кривдою в неї — війна...
Така наша «Правда» народна!
Та Правда, що в світі одна!

1962

ПРИВІТ БЕЛАРУСІ

Закохавсь я давно, признаюсь!
До душі мені все, до вподоби —
І заводи твої, Беларусь,
І твої трударі-хлібороби.

І роздолля, і велич весни,
І між сестрами ніжний твій голос,
І співці твої, славні сини.
Що батьки їх — Купала і Колас!

Тисячі Василів і Катрусь
Пестять льон, вигартовують крицю...
Полюбив я тебе, Беларусь,
Як невтомну, палку трудівницю!

Знає світ, як у грізні часи
Ти вручала синам автомати,
Як водила полки у ліси
Для розплати!
Святої розплати!

Закликала: «За слізози матусь
Доб'ємо ворогів до останку!..»
Полюбив я тебе, Беларусь,
Як геройську війни партизанку!

Тож тепер і радіти мені,
Коли бачу красу твою повну!
Я люблю твої щирі пісні
І поезії мову чудовну!

Кожне слово її бережу,
Від людей твоїх добрих почуте.
Я і «здрастуй» отим не скажу,
Хто посміє цю мову забути!

Як і всі, по-брательськи горджусь
Розквітанням землі твого краю.
Полюбив я тебе, Беларусь!
І свій щирій привіт посилаю!

1964

ДОБРИЙ ДЕНЬ ВАМ, ДОБРІ ЛЮДИ

Добрий день вам,
Добрі люди!
Дуже радісно мені
Зустрічати вас повсюди
В нашій рідній стороні:
На заводі і на полі
Чути ваші голоси,
Жарти ваші
В дружнім колі,
Сміх здоров'я і краси!
І мос хай
Стане слово
Поруч з вами у строю.
Те, що взяв од вас з любов'ю,
Вам з любов'ю віддаю!

1965

ПРО АНДРІЯ СОВУ

Коли гука конферансъє,
Що виступа Андрій Сова —
В долоні плещуть всі, хто є,
Байдужих в залі не бува!

У місті, в кожному дворі,
Зачувши диктора слова,
Хлоп'ятам з вікон матері:
«Скоріш ідіть! Андрій Сова!»

До телевізора в свій дім
Сусід сусіда зазива:
«Вечерять кидайте, ходім!
Мерцій ходім — Андрій Сова!»

Артист підійде до таксі —
Шофер дверцята відкрива
(Взнають кругом його усі):
«Прошу, товаришу Сова!»

І кожен, хто з ним подружив,
Сказати має всі права:
«Служінням людям заслужив
Любов таку Андрій Сова!»

Мов хлібороб він, день у день
Культури поле засіва:
Живе, щоб радувать людей!
І тим щаслив Андрій Сова!

Чи то зима, а чи весна —
Дорога стелеться нова:
Де Дніпрогес, де цілина —
Кругом бува Андрій Сова!

Сюди він їде і туди...
І в шістдесят йому — жнива!
Готов і зараз хоч куди...
Щодня в труді Андрій Сова!

Серед робочих і творців
Його всяк другом назива.
Побільше б пам таких митців,
Як наш Андрій, як наш Сова!

1970

ДЕ ІВАН?

У колгоспі «Партизан»
Вже лунає спозарана:
— Де Вернигора Іван?
— Ви не бачили Івана?..

Знав лиш дехто: з ночі він —
Ремонтує водогін.

(Розбудили в пізній час,
І пішов на клич тривоги).
Ждуть, бува, його не раз,
Як «швидкої допомоги»!..

Днями в клубі фільм ішов
(...Він, вона, палка любов).

Раптом — тьма, погас екран,
Вся краса, як булька, зникла.
І почувлось:— Де Іван?
Шліть по нього мотоцикла!..

Хоч у залі там були
Ті, що фізику «пройшли»,

Що повчати люблять нас
І «смакам», і новій моді,
Та вони без нього — пас,
Не кумекають, і годі!

Раз у раз таке бува!..
Якось брився голова.

Бритва «Харків»... дир-не-дир:
То смикнє, то знову стане.
Голова метнувсь у двір
І гукнув:— Сюди, Іване!..

Роботяга-ветеран,
Все він може — наш Іван!

Став мотор, чи апарат,
Чи січкарня біля стогу
(Зробить швидко, в акурат) —
Всім іде на допомогу!

...Та й таке сказати час!
Біля клубу стенд у нас:

Фото кращих, імена.
І слова: «Героям шана!»
Всі представлені сповна,
Та немає там Івана!

Чом?.. І каже керівник:
— Він же... не передовик!
Ні процентів, ні надоїв,
Ні рекордного «секрета»!

Рядовий! І між героїв
Як даси його портрета!..—
У одвіт на цей «туман»—
З двору чулось:— Де Іван?..

Скличуть знов, бува, у нас
Чи то збори, чи нараду,
В повнім залі кожен раз —
Мітить сісти віп позаду.

(Як покличе хто з людей,
Звідти — близче до дверей!).
...Кажуть, Гнат в родильний дім
Жінку вніс (родила вперше!).

Розхвилюваний зовсім,
Замість крикнути: «Де фельдшер?»
(Зрозуміти можна стан!),
Крикнув звичне:— Де Іван?

У труді коло землі
Ми тому і вершим плани,
Що у кожному селі
Є у нас такі Івани!

Інструмент у чемодан —
І пішов уже Іван.

Тож хай дійде в «Партизан»
Вірш оцей, як щира шана.
І спитає:— Де Іван?
Ви не бачили Івана?

1973

Який Сава,
така й слава

«ВКАЗІВОК НЕМАЄ»

— Чом не справите місток?
Це ж бо діло ваше!
— Та немає вказівок!—
Голова нам каже.

Що робити, як і де —
Він, звичайно, знає.
Та сидить ото і жде:
Вказівок немає!

Від людей не раз він чув:
— Це ж хіба загадка?—
Та й потрібен, власне, був
Тут не міст, а кладка.

— Ви ж хазяїн, голова!
Де ж тут перешкоди?
Та візьміть майстрів зо два
Та зо три підводи,

Та засипте хворосняк,
А з боків — шалівки...
— Та воно, конешно, так!
Та нема ж вказівки!..

Повторяв він ці слова,
Все чекав та м'явся.
І на цьому голова
Сам-таки ж попався!

Як зійшов весною лід,
Як розліло річку,
То не раз, бувало, вбрід
Гнав бідарку-бричку.

Цього разу йхав він
Знову через воду.
Ще здалеку взяв розгін,
Щоб проскочить з ходу!

Став навтосячки... пригнувсь...
Й саме серед броду
Ненароком похитнувсь
І... шубовсть у воду!

Кінь на той бік, сам — на дно,
Аж хлюпнула річка.
Все б нічого, та воно —
Крижана ж водичка!

Підхопивсь він і тіка!
Аж посинів, видно...
Чує: ззаду хтось гука,
Сміючись схидно:

— Чом тікаєш? Там сиди!
Це ж не подобає.
Бо ж вилазити з води —
Вказівок немає!

1948

ПРИГОДА В ЛІСОСМУЗІ

Є в артілі у одній
Чоловік Карпо Крутій.
Чоловік —

поглянеш збоку —
При здоров'ячку, півроку!
Як на техніку рівнять,
То, мабуть, він сил на п'ять!
Щоб захтів — звернув би гору!

— От кому в гарячу пору
Заробляти б трудодні! —
Всі казали.

Але ні!

Мав Карпо той хитру вдачу:
Він возив молокоздачу.
Набере вершків бідон,
Запряже воли в фургон,
Звісить ноги через планку
Й «супроводжує» сметанку!

За селом Карпо Крутій
В лісосмузі молодій,
По секрету, на хвилинку
Кожен день робив зупинку.
Озирнеться крадъкома,
Чи людей навкруг нема,
Стане вище на фургона,
Встромить голову в бідона
І тайком сметанку п'є...
Норми три, було, дає!
Вип'є з глечик у запалі,
Крикне «гей!» і іде далі.

Через хитру вдачу ту
Вскочив ледар у біду:
Поправлявсь, п'ючи сметану,
Та й поправився «зверх плану»!

I недавно в лісосмузі
З ним нещастя сталося, друзі:
Хвацько вибрався на віз,
У бідон по плечі вліз,
А назад смикнув — о боже! —
А назад — ніяк не може!
Довго смикався і вщух:
Не пускало біля вух!
Опустив Карпо долоні
Й думу думає в бідоні:
«Хоч мені тут є що їсти,
Та з бідона треба ж лізти.
Хоч і скрутися як-не-як,
Треба вибратись однак!»

Смикав рівно й з вихилясом,
А воли собі тим часом
Постояли та й пішли
(Шлях той знали ж бо воли!)
Попід гору, там, де гречка,
До райцентру, до містечка!
Невідомо, що б було,
Ta Карпові повезло:
Стрівсь якраз при цьому ділі
Голова його ж артілі.
Швидко дав Карпові лад:
Завернув воли назад
Й на току при цій нагоді
Так страмив при всім народі,
Що котився полем сміх,

А Карпо сказав при всіх:
— Відтепер я, громадяни,
Вік не їстиму сметани!
Ще скажу громаді всій:
Я віднині не Крутій,
Хліб легкий шукав доволі,
Буду з вами, буду в полі!

Так Карпа змінила, друзі,
Та пригода в лісосмузі.

1950

ДОРОГА ДАМА

Проти саду видно дім,
А в красивім домі тім
Ходить дама по кімнаті
У панбархатнім халаті.

Мов та пава, проплива
(В туфлях номер сорок два!).
На щоці дві мушки-цятки,
На панчохах чорні п'ятки.

Ну не дама — а реклама!
Раптом:
— Ах,— сказала дама,—
На обід до поросяти
Слід би хрону ще дістати!

А як треба, то чому ж,
Є на те у неї муж.
Муж солідний, роботягий,
Головне ж — руководящий!

Дама крутить телефон
І, підвищуючи тон,
Вимага по телефону:
— Шли машину, треба хрону!

Вірний муж, прийшовши в раж,
Довго дзвонить у гараж,
Все відкладав заради дзвону,
Бо забагла жінка хрону.

З гаража йому в одвіт:
— Саме в шоффера обід!
— Все хай кида і при тому
Швидко мчить до житлодому!

І шофер натиснув газ,
Бо паказ — то є наказ,
Бо сніжок, і трохи слизько,
Й добиратися ж не близько!

Через місто через все
Мчить, мов біс його несе.
Підлетів під саму браму
І почав...

чекати даму.

Вже й годину, мабуть, жде.
Дама бачить, та не йде.
(Щоб питали всі в будинку:
«Це ж чию чекають жінку?»).

Врешті вийшла, підійшла,
Сіла важно й попливла
На машині на прекрасній,
На державній, мов на власній!

Ще й не взяв шофер розгін —
Як приїхали по хрін,
Як приїхали і стали,
Бо ж базар за два квартали.

А тим часом в мужа — ох!
Ну цілий переполох!
У міністра треба бути,
З хроном жінки ж десь не чути.

Він до друга Рогози:
— Будь ласкавий, підвези!
Залишаються хвилини,
І, на гріх, нема машини.

Одвічає в трубку бас:
— Рад би, друже, та якраз
Сіла жінка до пікапу
Й десь помчала мірять шляпу.

Прикусив муж язика,
Чимчикує пішака.
Аж каміння б'є з розгону,
Бо забагла жінка хрону.

Немалу штурмус даль!..
Та мені його не жаль.
Жаль машин мені державних
І шоферів, хлопців славних!

Жаль машин, що возять дам
Кожен день і тут, і там.
Як же так, мужі, папаші?
Ті машини ж бо не ваші!

Нащо ж гнать навперегін
Їх по шляпи та по хрін?
Для держави, скажем прямо,—
Дорогенькі ваші дами.

1952

КОМАНДИРОВОЧНИЙ ГОЛОВА

Від Дубовки до Сосновки
Кілометрів тридцять два.
Цим шляхом в командировки
Їздить взимку і в жнива
Голова.

— Чом же так? — спитають люди.—
Від села і до села
Доки їздити він буде?.. —
Тут причина немала!
Є діла!

В нього жінка у Сосновці,
Хата з ганочком нова.
А у пашій у Дубовці
Привозний він голова,
Так бува!

Нам привіз його й нарадив
Навесні «районний сват».
Довго «шудрив» і «помадив»,
Вихваляв на всякий лад:
— Це вам клад!

Завагались ми... Та де там!
Прикрашає, хвалить знов...
«Сват» узяв авторитетом!
(Вже як спать народ пішов,
«Клад» — пройшов!).

В перші дні до нього збоку,
Щоб, бува, не заблудив,
Прикріпили діда Фоку,
З ним щоб їздив і ходив.
Скрізь водив.

На четвертий день по тому
Жінка дзвонить — одзива:
— Приїжджай уже додому!
Що я — дівка чи вдова?
Го-ло-ва!..

«Клад» заскочив у кладовку,
Взяв муки, усівся в ГАЗ
І почав... командировки:
То до жінки, то до нас!
Так весь час!

Вже побив чотири скати
В тих поїздках до рідні.
А крім того — що й казати! —
Йдуть шоферу трудодні,
Роз'їзні!..

Телефонята у Дубовку:
— Як поїхав? А куди?
— Та подавсь в командировку
У Сосновку, як завжди... —
Ті — туди!

А як викличуть Сосновку,
Мовить жінка їм звідтіль:
— Він подавсь в командировку
У Дубовку, ув артіль,
Тільки-тіль!..

В нас отого привозного
Держить «сватова» рука.
Тільки толку нам од нього,
Як од цапа чи бика
Молока.

Ми зняли б... Та є запинка:
З тим до «свата» й не ходи!
Але кажуть: скоро жінка
Одізве його туди
Назавжди!

Ми відпустим без одмовки,
Хай бере — її права!
Хай кінча командировки
Від Дубовки до Сосновки,
Хай назавжди одбува
Голова!

5-

1952

САМОКРИТИЧНИЙ ГОЛОВА

Стрічавсь я з ним не раз, не два...
Балакати він звичний —
Самокритичний голова!
Кругом самокритичний!

У нього правило одне
(Як сам він, хитрувате!):
«Навіщо ждать, щоб хтось мене
Почав критикувати?
Я краще встану гнівно сам
Супроти себе дібки...»

І в свій блокнот він приписав
Графу: «Мої ошибки».

Торік ми з ним серед села
Зустрілись, пам'ятаю.
— Ну, як робота? Як діла? —
У голови питання.

Всміхнувсь... І зразу на своє
Вильнув він, хитродійник:
— Та ще ошибок маса є,
Товаришу Олійник!

Дістав блокнот, пригладив чуб
І... крив себе, сердитий:
— Узять хоча б, приміром, клуб:
Це ж факт — стоїть нөвкритий!

Вина моя, бо мій тут гріх.
Та й стидно — прямо скажем!
Чи ця контора, во-вторих?
І досі ж не обмажем!

Або, скажім, дорогу взяти!
Хіба ж терпіть це можна?.. —
Й додав:
— Нас слід критикувати!
Критикувати безбожно!

...Надвечір дзенькнув телефон.
Дзвонили у сільраду,
Щоб завтра вранці у район
Прибув він на нараду.

І от нарада!.. Керівник
Завдань накреслив низку...
Мій голова — швиденько скік —
Несе па стіл записку.

Він все пронюхав — що й куди,
І як схитрити знову...
Узяв блокнот, хильнув води
І закатав промову:

— Для нас усіх нарада ця
Задачі ставить ясні,
Оточ я хочу... до кінця
Розбити ошибки власні.

Робота в клубі теж слаба,
Бо ѹ тут ошибка груба,
Це ж ми — велика нам ганьба!
Ніяк не вкриєм клубу!

Громив себе за кожен зрив
Він, вийшовши на люди.
Та кулаком здоровим бив
В свої широкі груди.

Крутнувсь і кидає нараз
Керівнику зухвало:
— Вина і ваша тут! Бо нас
Критикували мало!—
І виступ цей керівнику,
Мабуть, прийшовся до смаку!

Вкінці візьми та й заяви
Той керівник публічно:
— Хороший виступ голови,
Звучав самокритично!

Вертавсь з наради голова
У настрої найкращім
І думав: «Що то є слова,
К моменту підходяще!»

...Відтоді часу вже пройшло
Чимало дорогого.
Недавно знов у те село
Приїхав я до нього:

Узнать, як зараз діє мій
Герой «самокритичний»...
Аж ось і він іде!.. Швидкий
І навіть симпатичний.

При боці сумка польова,
Перо стирчить в блокноті.
— Привіт, товариш голова!
Що нового в роботі?

Всміхнувсь... Блокнота дістасе:
— Та вроді підтяглися!
Але ошибок маса є,
Куди не повернися!

Лукаво глянув, вус поскуб
І випалив сердитий:
— Хоча б узять, приміром, клуб:
Це ж факт — стойть невкритий.

А ця контора!!
Сміх і гріх,
І стидно — прямо скажем!
Стойть облуплена на сміх,
Бо й досі ж не обмажем!
Нас кріпко слід критикувати! —
В додачу прозвучало.

Не стримавсь я, щоб не сказати:
— Критикувати вас мало!
Бо нам, товариш голова,
Діла потрібні, не слова!

1953

ЛИХОДІД

Запитав я у районі:
— Як працює Лиходід? —
Керівник потер долоні,
Витяг зведення і звіт
І такий дає одвіт:

— Головує він нічого,
Як на враження мое.
Лиш грішок один у нього,
Невеличкий, але є:
П'є товариш!

Часто п'є!

А в цілому, а в середнім —
Голови не пропива!
Хоч колгосп не був переднім,
Та і заднім не бува.
Непоганий голова!

...Потім — теплою порою —
Я приїхав під обід
В той колгосп, де головою
Чоловік середніх літ
Гнат Петрович Лиходід.

І пытаю в молодиці:
— Де товариш голова? —
Молодиця в бік крамниці,
На буфет морга-кива:
— Там!.. Ще зранку випива!

Я заходжу до буфету...
І картина тут така:
Лиходід підбив кашкета,
Обійма комірника,
Щось бурмоче і гика.

Рахівник забіг... Поштиво
Дав засвідчить пашірець.
Лиходід ізп'яну в пиво
Ткнув огризок-олівець,
Вивів підпис — і кінець.

— Кличуть вас до телефону! —
Доповів дідок Хома.
— Хто і звідки?
— Та з району!
— Передай... мене нема.
Скирутувати пішов корма...

Заспіваймо, вроді хору!—
Підштовхнув свого дружка.
Й закульгала пісня вгору,
Гей, про жінку ту, яка
«Мала мужа-пияка»!

Ясно все. І ждать доволі.
Стрінусь завтра, хай співа...
І людей питаю в полі:
— Що за чудо і дива?
Чом гуляє голова?

Бригадир одмовив тихо
На заститання мос:
— Лиходід... то наше лихо!
Тільки звіти подає
Та щодня горілку п'є!

П'є з причини й без причини,
Аж дивиться сміх і страм:
Де родини, де хрестини,
Чи то похороны, чи храм,—
Лиходід незмінно там!

Він сьогодні (йдуть розмови)
По причині тій гуля,
Що вночі в його корови
Народилося теля!
Хмелем душу звеселя!

...Знову ранок.
Із-за гаю
Літнє сонце виплива.
Я в канторі знов питаю:
— Де товариш голова?—
І говорить чергова:

— Він у баби у Килини,
Передать пішов привіт,
Бо в старої іменини
(Дев'яносто бабі літ).
Там товариш Лиходід.

На підтвердження у хаті
Гнат виводив горяка
Пісню п'яну і горлату
Гей, про жінку ту, яка
«Мала мужа-пияка».

Бабу славили, вітали,
Вихваляли бабин рід...
А в районі зведські ждали
Та щораз дзвонили вслід:
«Де товариш Лиходід?»

Він і досі п'є-гуляє,
Хилить склянки первака...

Жаль артілі, яка має
На посту керівника
Отакого пияка!

1953

АГРОДІЯЧ, АБО ПИСАР-СІЯЧ

Має звання він, солідний диплом,
Часом поради дає в райгазеті,
Дивно лиш те, що Панько-агроном
Бій за врожаї веде...

в кабінеті.

І не на полі —
На синім сукні
Косить, молотить, підживлює луки,
Там же — форсую лущівку стерні
Згідно з вимогами агронавки!

В час, коли землі район засіва,
Люди з весною виходять на ниви,—
Він в кабінеті також не зіва:
Сіє по селах нові директиви!

Ми ведемо (як зійдуть буряки)
Бій з шкідником, беремось до шаровки.
Він, погукавши: «Тремтіть, шкідники!»,
Ставить під шафи мерщій мишоловки.

Літо!
Скирти серед поля кладе
Кожен колгосп у часи косовиці,
В нього також «скиртування» іде:
Папки прошиті складає в копиці!

З техніки — все наш Панько вижима.
Стиль віртуозний! Погляньте-но лише:
Вухом, як фокусник, трубку трима,
Лівою крутить, а правою пише.

В трубку наказує... і заодно
Звично хапа арифметра в руки:
Чистить проценти, як чистять зерно,
Згідно з вимогами агронавки!

Вставить число у двохсоту графу:
«Площа (середня)
Колгоспного току».

В кріслі потягнеться й випалить:

— Фу!

Ну і жарка ж молотьба цього року!..

Дивишся збоку отак на Панька:

Хто він? Бухгалтер? Касир місцевому?

Дивно найбільш, що діяльність така

Ще й до вподоби йому, агроному.

Якось зайшов чоловік із села,

Досить солідний і з вигляду старший.

Вгледів Панька, підійшов до стола:

— Ви тут, напевне, замість секретарші?..

— Що ви? — поморщивсь Панько, наче гриб. —

Гляньте табличку і киньте ці штучки!

Я агроном! Вчу вас сіяти хліб,

Згідно з вимогами агронауки!

— Щось не похоже! — сказав бородач

І на прощання всміхнувся єхидно: —

Прямо комедія: писар-сіяч!

Чом же на полі вас зовсім не видно?

...Люди не знають, який він з лиця

(Хоч голосок пізнають в телефоні!),

Лиш з папірців, які йдуть без кінця,

Видно, що є той Панько у районі.

Був він студентом, учився як слід,

Ждали — і в полі відзначиться хистом!

Він же зарився в папери, мов кріт,

Ставши справжнісін'ким канцеляристом.

Слухай, Панько! Ти ж ізбився з пуття!
Кидай оті канцелярщини муки!
Бути на полях тобі, згідно з життям,
Згідно з вимогами агронауки!

1953

ПРО СПРАВУ ВАЖЛИВУ І ПАПЕРОВУ ЗЛИВУ

Відомо: щоб краще родила земля,
Потрібно вивозити гній на поля.
Це значить: вмостили той гній на вози.
Воли запряжи, крикни «гей!» — і вези.
Волами чи кіньми — задача ясна!
Вивозь якнайбільше, бо скоро весна!
Та часто, бува, в міністерських писак
Це діло просте повертається так:

Дається наказ. І днів десять підряд
Над цифрами пріє увесь апарат.
За цим — агроспеці деньочків зо п'ять
Рішують проблему: «Як гній набирати».
Тлумачать колгоспнику мудрі умі,
Що можна... «лопатою брати і вильми»!
Утрущено все! Й писарі бойові
Сідають творить циркуляри нові.

Коли ж завізовано всі сторінки,
Включаються в битву друкарок полки!
Цокочуть, тріщать «ундервудів» ряди,
Злітають з машинок інструкцій пуди!
В друкарок усіх — у Надійок і Шур --
Розтріпались коси, пропав манікюр...

— Чому? — жартома натякаєш одній.
І каже вона: — Ми вивозимо гній! —
Потоком папери, як лід навесні,
Звідціль в управління пливуть обласні.
А нач обласний окуляри протре
І приклад мерщій з міністерства бере.
Днів десять «обіжники» строчить свої
І шле їх в райони у різпі краї:
«Натисніть на гній! Засучіть рукава!
І звіти давайте!» — припише слова.

Поблід він, борідку не голить свою.
— Чому? — І він скаже: — Сиджу на гною!..
А нач у районі також не дурний:
Він діє так само, як нач обласний!
Замало машинок, то він од руки
Пече для колгоспів свої вказівки:
«Всі сили — на це бойове завдання!
По формі всі зведення шліте щодня!»

...Пройшовши далеку і страдницьку путь,
Папери нарешті в колгосп допливуть.
І що ж?.. Їх прислали, виходить, дарма,
Бо гною давно па подвір'ях нема.
— А де? — нач гукає у трубку здаля.
— Та вивезли, — кажуть, —увесь на поля!..

А завтра поштарка тому ж голові
Витрушує з торби папери нові.
Чита, мов дячок, рахівник їх півдня.
Чита голові, що зморивсь і куя:
«Як пасти овець», «Як коня запрягать»
(І кожна вказівка — сторінок на п'ять!)...
Не витримав той і завив укінці:
— Рятуйте! За горло беруть папірці!

— Рятуйте, бо тонем! — на голос на весь
Кричать агроном, інженер РТС. —
І нас циркуляри за горло взяли!
Читай і читай! А робити ж коли?!
Не диктори ми, не естрадні читці,
Нам діло робить — не зубрить папірці!

...Я хочу, щоб крик фахівців, голови
Почули, заумні писаки, і ви!
Бо саме до вас той і звернено крик:
— Спиніть, загатіть паперовий потік!

1954

ТА ЯКІ Ж ВОНИ МУЖЧИНИ?

Хочу я в зв'язку з жнивами
Говорити про мужчин.
Проберу їх перед вами
Неспроста, не без причин.

В інших селах йдуть мужчини
До жниварок, на токи.
Ну, а в нас — не ті картини:
Все виходить навпаки!

Тут на зборах їх доволі
(А в буфеті зокрема!),
А погляньте там, у полі,—
Щось не видно їх, нема!

На жнивах у нас в артілі —
Чи то спека, чи гроза —
Лиш самі хустинки білі!
Ні одного картуз�а!

Не лише на косовиці!
Подивіться на току —
Скрізь дівчата й молодиці,
А мужчини в холодку.

Примостили дужі спини —
Де полегше, у тіні.
Та які ж вони мужчини?
Чи хоч стидно їм, чи ні?

Тут робота настигає,
А вони — як павичі;
Той, здоровий, он ганяє
Горобців на каланчі.

Той в бригаді обліковець
(З метром пройде раз у день).
Той — завклубом,
той — промовець.
Той в саду сидить як пень!

Той катасься на бочці —
Возить воду у жпива,
Той в коморі (хлібній точці!)
Оковиту попива.

Той он їздить на бідарці,
Аж уgnулося крило.
Той замкнеться в молочарці
І хропе на все село!

Де де чувано і видно,
Щоб дівчата і жінки
(Як мужчинам тим не стидно!)
Ще й вантажили мішки!

Ми в полях, біля машини...
Їм — щось легшеньке аби...
Та які ж вою mannen?
Не mannen, а баби!

Не вантажать і не косять
Зледачілі хитруни.
Не баби лиш тим, що носять
Не спідниці, а штани.

Я страмлю не без причини
І від імені жінок.
На жнива — і ви, mannen!
Не ховайтесь в холодок!

1954

У БАБУСІ НА ПРИЧЕПІ

В осінній вечір у суботу,
Щоб закріпити свою любов,
Петро, закінчивши роботу,
До Галі свататись пішов.
(Обос роблять на причепі
У полі, біля тракторів).

Вклонивсь батькам,
здійнявши кепі,
І щиру бесіду повів...

Усе йшло добре, як годилось,
Вже й тост гукнули сватачі,
Спокійно все б і закінчилось,
Щоб не бабуся на печі.

З Петром погиркалась! І з сватом!..
І хоч ти верть, і хоч ти крутъ,
А баба ставить ультиматум,
Що без попа — не може буть!

Бурчить, зітхає, шле докори,
За цим — у сльози! І злягла.
Скінчились тим переговори,
Що баба всіх перемогла!

Піддавшись їй при тій халепі,
Покірні, смирні, як воли,
В неділю — в баби на причепі! —
Петро і Галя в церкву йшли.

Зайшли. А піп гласить пораду:
— Мої раби, склоніть лоби! —
Тут баба — штовх обох іззаду!
І ті схилились, мов раби.

Піп накриває їх полою:
— Тепер я вас благословлю! —
І строго каже: — Йдіть за мною
І все робіть, що я роблю!

Обом по лобі дав кропилом
Разів по десять!

А за тим —

Пішов, махаючи кадилом,
А молоді — слідом за ним.

Іде, співа «Отця і сина»,
Та тут... з кадила на цепу,
Немов на гріх, — одна жарина
У чобіт падає попу!

Як припече! А піп як скоче!
Петро за ним узяв розгін
(Стрибати мусить, хоч не хоче:
Сказав робить, що робить він!).

Піп з ходу падає на спину,
Ногами дрига, як циркач,
Щоб швидше витрусить жарину!
Петро й собі... А Галя в плач!

Наїживсь дяк із переляку
І тенорком затяг:— Амі-інь,—
А піп хвида, кляне чортяку,
Гука дякові:— Чобіт скинь!

Рятуй!— басує він з амвону,
Баби стоять, очима — кліп:
«Напевне, знову самогону
Іще до дня надудливсь піп!»

...Попа роззули, вгамували
І довели все до пуття:
Петра і Галю повінчали...
Та тільки що в них за життя?!

Сидять при бабі! Бо на люди
Піти немає в них лиця.
Старі й малі тепер повсюди
Сміються з їхнього «вінця».

Спіткає всіх той сміх народу
(В тім слово честі я даю!).
Хто так-от — бабці на догоду —
Соромить молодість свою!

1954

ШЕФИ І ПІДШЕФНІ

Я — за шефство! Ладен взяти
Сам відточenu сапу
Й кукурудзяні квадрати
Просапати у степу.

Та подекуди, на диво,
І таке ще може бути:
Шефи дружно полють ниву!
А підшефні... ще хропуть!

Довелось мені бувати
У колгоспі «Хлібороб».
Розвелось чомусь багато
Хитрунів там і нероб.

На полях буряк стікає,
Кукурудза заросла —
В «Хліборобі» ж п'є-гуляє
Півколгоспу, півсела:

Там — хрестини в тітки Олі,
Там — підспівують кумі,
Там щось інше!..

А на полі —
Шефи трудяться самі!

Шефи йдуть у час дозвілля
На просапку буряка.
А підшефні — па весілля
Вибивати гопака!

Шефи зранку, у неділю,
Вже дополюють гектар.
А підшефні їх — артіллю —
На машини й па базар!

Шефи — знову на прополку,
А підшефні (сміх і страм!)
Під гармошку чешуть польку —
У підшефних, бачте... храм!

Сором глянути, та й годі
(Подивись липень піди!),
І дівчата в пишній вроді,
Й парубки там хоч куди!

І веселі молодиці
Із грайливістю в очах,
І дядьки червонолици,
З добрий сажень у плечах!

Гарні всі. Та в дні гарячі
Базарують край шосе.
Гарні всі, та є й ледачі,
Ждуть, що шефи зроблять все!

...Шефам — честь за їх готовість.
Їм — чуття мої палкі!
Тільки хай же мають совість
І підшефні отакі!

1955

ПИЛИП КРАСНОБАЙ

Недавно я був у районі,
В якому
Пилип Краснобай — голова виконкому.
Торік протрубив він разів двадцять п'ять:
«Культуру райцентру пора нам підняти!»

До нього — з блокнотом, в плащі із
брезента —

Прибув я у ролі кореспондента.

Зустрів він привітно.

Зворушений вкрай

Ревнитель культури Пилип Краснобай.

Посипались цифри

І рішень цитати...

І от ми йдемо з ним райцентр оглядати

Пилип попереду, а я — по сліду,

Піднявши плаща, по болоті бреду.

Щоб часом не вскочив я в більшу грязюку,
Пилип мене міцно тримає за руку

І мовить, згадавши про свій циркуляр:

— Отут ми... рішили зробить тротуар!

— Заждіть! — кажу. — Рішення ваші хороші,
Та кепсько, що я вже згубив десь калоші!

— Буває! — спокійно одмовив Пилип. —
Я сам тут недавно з калошами влив... —
У гумових чоботях, держачись муру,
Веде він мене показати «культуру».

— Погляньте, товаришу кореспондент,
На нашу споруду, на цей монумент!

І гордо кивнув на уквітчану арку,
Що зльотом увісся перегнала «пожарку».

Що верх її гавами густо облип!

— Ідея моя! — похвалився Пилип.

Пізніше я вінав, що вліпили в ту арку
Відпущені кошти для бані і парку.

Стовбичить до хмар над містечком вона,

Хоча й сміхоторна, зате показна!
Одна тільки користь від неї в районі,
Що є де приїжджим прив'язувати коні!

Назустріч ішов комунгоспівський зав.
Нахмуривсь Пилип,
Зава вбік одізвав
І так, щоб не чув я, засипав погрози:
— Негайно із скверика вижени кози!
Привів мене врешті туди Краснобай.
Де вивіски всі починаються з «рай»:
«Раймаг»,
«Райзагот...»
«Райспожив...»,
«Райаптека»,
А ось і «Районна бібліотека».
І черга стойть!
Та дивує одно:
Чому там книжки видають у вікно?
Заходим...
(Весела в Пилипа натура!).
— Дивіться,— говорить,
яка в нас культура:
Купуєм і стільки завозимо книг,
Що, гляньте, набилось по самий поріг!
Звичайно, в кімнатці одній тіснувато,
Та винні й письменники — пишуть
багато!..—
Пилип жартував,
А на нього із стін
Суворо дивилися Гоголь, Щедрін...
Стемніло.
Вечеряв я в тому кафе,
Де «КА» хтось відбив і стирчить тільки...
«ФЕ».

Хотів по вечері в кіно завітати.
Та вінав, що потрібно стільця свого мати.
— Із світлом замінка! — сказав Краснобай.
Отож і зосталось, як кажуть, бай-бай!

З годину лежав я в холоднім готелі,
Крутівсь і вертівсь на дощатій постелі
І думав, що, де я уже не бував,—
Такого Пилипа ще не зустрічав!
Схопивсь, одягнувсь,
Роздобув собі свічку
І славить Пилипа засів на всю нічку.
Весь час на ліричний настроювавсь тон,
На оду,
А вийшов — оцей фейлетон.

1956

ТЯЖКА ХВОРОБА

Міцний, як дуб, Андрій Чепіжко
Захворів.
Вперше на віку.
Лежить, хапається за ліжко,
Кричить:
— Ой, коле у боку!

Мудрує лікар біля нього,
Та не знайде ніяк, від чого?

— А може, щось несвіже з'їли? —
Питає знову черговий.
— Ой, ой! Сказать не маю сили! —
Ще дужче кривиться Андрій.

— А мо', важке щось підіймали
І сухожилля надірвали?..

Скипів.

Розгніався Чепіжко:

— Важке?! Хай скаже вам село!
Я ніс торік з розсолом діжку,
Але ж нічого не було!..

Не каже правди здоровило!

Хоч знає, що його звалило.

Насправді

Він таки від грузу

Зваливсь у полі й ледь не вмер:
Таскав з колгоспу кукурудзу
І стільки вкрав, що не допер...

Лежить, не спійманий у шкоді,
Болячку лаючи свою...

Недарма сказано в народі:
Добро громадське крадію,

Як не тепер, пізніше роком,
Але все рівно вийде боком!

1959

НАКЛЕПНИК

У редакції, райком,
В суд, в прокуратуру —
І відкрито, і тайком,
По злобі і здуру —

У профспілку день при дні,
Навіть у міліцію —
Шле він наклепи брудні
Цілою копицею!

Скажуть слідчі: — Бреше, пес! —
Шкодить не облише:
На того, хто вів процес,
Наклепа напиші!

У душі, замість добра,
В нього жовчі накипи.
Тож і ллються з-під пера
Тільки чорні наклепи!

1959

ХАБАРНИК

В нього лапа — як лопата.
Цупко гарбає-бере.
З мами рідної і з тата
Він, як зможе, то здерє!

Спритно діє і понині.
Придивіться! Він ще є —
В установі, в магазині,
На заводі, в ательє.

Зшитъ костюмъ? Зробити шляпу?
Шифер треба?..
Підожди!
Спершу — дай йому на лапу...
Не даси, то... походи!

Не підмажеш за «услугу»—
Не поможе і слюза!
Чесним людям, як злодюга,
Він в кишенню заліза!

1959

КАРАСЬ-СЕРЕДНЯК

Він не задній, не передній,
План виконує сяк-так.
По району він — середній.
Так і зветься — середняк!

Бо міркує наодинці
Голова собі тайком:
«Спокійніше в серединці,
Благо бутъ середняком;

Тратиш сили без надвишок,
А як вітер дме, бува,
Завжди спереду затишок,
Ззаду теж не підвіва.

Не похвалять — і байдуже,
Та зачислять в «інші» все ж!..
Якщо лають, то не дуже,
А як «жмуть» — середньо теж.

А почни в передні лізти —
Втратиш спокій і вві сні:
Будуть їздить журналісти,
Всякі гости день при дні;

Із району, з-за кордону...
Ший по моді ще з весни
Жінці блузку із нейлону,
А собі — вузькі штани.

Зараз чарку схочеш випити —
Ні грози тобі, пі хмар.
А тоді — догану вліпить
Той же самий секретар.

Гість помітив неполадки,
Зразу — виклик у райком,
Щось не так —
 і вже нападки!
Благо бути середняком;

Умостишсь у колимагу —
Їдь спокійно большаком.
Зберігай лиш рівновагу
Між задком і передком!

Та пильний, щоб із розгону
Задній хтось не обійшов,
Бо тоді вже у району
На виду ти будеш знов!

Будуть всі давати духу:
Секретар, інструктори,
Щоб за полі і за вуха
Підтягнути догори.

День у день товктимуть доти
(Направлятимуть на путь!),
Доки виженуть з роботи
І в другий колгосп пошлють.

А тепер — усе надійно,
Вудиши рибку вечірком
І живеш собі спокійно
Рік у рік середняком.

Інші хай спішать в передні,
Я тихенько!..»
Отака
Філософія «середня»
Голови-середняка.

Карасем живе в затоні
З боку бистрої ріки!..
Є і в вашому районі
Отакі середняки!

1960

ЯКИЙ САВА, ТАКА Й СЛАВА

Ледар Сава рвавсь у славу,
Бути знатним захотів
І в артіль подав заяву:
«Посилайте до корів!»
«Бліснуть» вирішив надоєм
І на осінь стать Героєм.

— Є охота, маю сили.
Як наляжу, як візьмусь —
Я з них витягну всі жили,
З тих корівок!

Я доб'юсь...—
Зняв піджак і вибив дірку
Під свою майбутню Зірку!

Після просьби, після сварки,
Після реготу дівчат
Прийняли його в доярки
І дали йому халат,
Спецклейончату спідницю,
Два бідони і дійницю.

Та бідонами бідони,
А з коровами біда!
(Концентрати, раціони —
То для Савки «єрунда»!).
У корів біда з їдою,
Савка ж тягне з них надої!

Не стоїться тій худобі.
Крутить задом, стогне «му-у!»
Не стерпіла... і по лобі
Як заїхала йому,
Як дала ногою, рогом —
Охнув Савка за порогом!..

Засмутивсь.

Не спав до ранку,
Думав: «Діло це пусте,
Не на ту я став ділянку,
Взявся, бачу, не за те!
Бджоли — вигідніша справа.
Там і мед тобі, і слава!

Там не знаєш гною, корму,
Їж медок і не журиєш:
Перевищать бджілки норму —
Ти й Герой уже, дивись!..»
І впросився «брать уроки»
В діда-пасічника Фоки.

Та ледачого і бджілки
Зненавиділи до сліз.
Раз надудливсь він горілки
І до вулика поліз.
Злі противники спиртного
Збунтувались — і на нього!

Савка — в поле. Савка — в жито.
Не втекти... Усе дарма:
Голова уже як сито!
Ніс набряк. Очей нема!..
Після напасті такої
Більш не рвавсь він у Герої...

Ціле літо в жовтій майці
У садку до темноти
Савка грав на балалайці,
Щоб на конкурсі пройти!
Спорив з мамою і з татом —
Стать рішив лауреатом.

Не добивсь од балалайки
Він ні слави, ні звання
І засів писати байки.
Шле в редакції щодня!

...Землякам у клубі в залі
Ордени дають, медалі!
Ну, а Савці в нагороду
За «роботу» отаку —
Глузування, сміх народу
І... та дірка в піджаку!

Правду кажуть: який Сава,
То така йому і слава!

1960

ПЕС БАРБОС І ПОВЧАЛЬНИЙ «КРОС»

До озер, через луги,
Там, де верб зелені шати,
Йшли природи вороги —
Браконьєри-торбохвати.

Поспішали мимо плес
За Гаврилом-здоровилом.
Збоку біг цибатий пес,
Дресирований Гаврилом...

Що не крок — тріщить лоза.
Йдуть, нема на них холери!
Ось і озеро-краса.
І спинились браконьєри.

Підізвавши двох Микол,
Одігнавши пса рудого,
Дістає Гаврило тол
І дружкам говорить строго:

— Киньте к бісу цигарки
І замріть у цій хвилині,
Бо як бахне — на шматки
Рознесе вас по долині.

Прикріпив Гаврило Щур
Тол на палку-закидалку.
Підпалив бікфордів шнур
І жбурнув на воду палку.

Ліг на замлю на живіт
І простяг тремтячі руки.
П'ять хвилин — і grimne світ!
І спливуть соми і щуки!

Але світ не без чудес
(Не забути їм ту рибалку!):
Як уздрів служака пес,
Що хазяїн кинув палку,—

Гавкнув хрипло — і туди:
Діставати, як привчили!
Палку — в зуби... і з води
Пре до берега щосили!

Пре на них... А шнур горить!..
Торбохватам не до рибки:
Щур «ой боже!» верещить,
В двох Микол волосся дібки!

Двоє в майках і трусах,
Щур Гаврило в тілогрійці —
Чешуть так, що глянуть страх!
Хоч записуй в олімпійці!

Шнур згоря! Сильніше «крос»!
Озирнутися торбохвати —
З вибухівкою Барбос
Наступа уже на п'яти!

Марафонську боротьбу
Тим скінчили браконьери,
Що залізли на вербу
І притихли, мов тетері.

Під вербою став і пес.
Кинув тол й махнув ганяти...
Мить...
 і дим аж до небес!
Бахнув тол гучніш гармати!

Бахнув так, що їх труси
Над вербою закружляли,
Що суконні картузи
З неба й досі ще не впали.

Бахнув так у всі боки,
Що тікали з лугу коні,
Що здригнулися шибки
У міліції в районі,
Що хрестились на траві
Два Миколи і Гаврило.

Хтось питав їх:
— Ви живі? —
Ті не чули. Поглушило!

Сполошилося село,
Збіглись діти до левади.
Лиш нікого не було
Ні з району, ні з сільради.

Там воюють на словах,
Шлють з міліції папери...
А в озерах і річках
Нищать рибу браконьєри!

1960

НЕСПІЙМАНІ...

1. Тихенький Мефодій

Лісок. Луговина.
Рай-затишок птичий...
За тином хатина.
Живе тут лісничий.

Зарплата (всім ясно!)
До сотні, не вище...
А в Вінниці — власний
Під цинком домище.

А в Гайсині, з краю,—
Другий у садочку,
Оформлений (знаю!)
На Прісю, на дочку.

Два килими в залі,
На пуфику Рижик...
Жона на роялі
Довба «Чижик-пижик».

А гроші брав звідки
Для жінки і Прісі —
Одні тому свідки:
Пеньки в густолісці!

З бобром на нім шуба,
Винце п'є Мефодій...
Тож звіть лісогуба:
Неспійманий злодій!

2. Любитель мелодій

Пакунки — під кітель,
В таксі — і на ринки...
Збував цей урвитель
Крикливи пластинки.

По вітру й сьогодні
Тримає він носа:
За «Ландыші» модні
Купив пилососа.

За гвалт «Кукараччі»
І теленя «Мишку» —
Дві туші свинячі...
А решту — на книжку.

Пальто волохате,
Що в нім його Ася,
Поміг їм придбати
Хриплівий «Мой Вася»...

Ніде не працює
(Й не бравсь до роботи!),
Лиш єсть і танцює
Рок-н-рол і фокстроти.

Затишна квартира,
Рулади мелодій...
Ловкач і пронира,
Неспійманий злодій!

3. Облесний добродій

Околиця. База.
Навіс довжелезний.
На базі — пролаза,
Добродій облесний.

Привітно зніма
Замусолену шляпу,
Говорить «нема»
І почісує лапу.

Хоч ставка маленька,
Та лапа — лопата!
Звідціль і новенька
Моторка багата.

А дім — як світлиця...
Під окрики дами
Стара робітниця
Прасує піжами.

Халати, вже вдруге,
Підгонить до росту...
Сімейство хапуги
Збирається в Хосту!

Як шовк він при стрічі,
Облесний добродій...
Кажіть йому в вічі:
Неспійманий злодій!

1961

«ДОЗВОЛЬТЕ ЗАПЕВНИТЬ!..»

Він кожного року з трибуни баском
Вигукує клятву гарячу:
— Дозвольте сьогодні запевнить обком —
Ми здійснимо з честю задачу!

За це йому — оплески! Вірить весь зал
Тим цифрам, запевненню тому...
З наради одвозять його на вокзал,
І їде герой мій додому.

Потому розказує дома днів сім
Заступникам, жінці Настуні,
Як він на нараді сподобавсь усім
І як прогrimів на трибуні!

В газетах кількох — його свіжий портрет!
(На згадку, збережений в скрині).
Із місяць, мабуть, сторінки тих газет
Жовтіли в районній вітрині!

Було це весною...
Та ось восени —
Ми знов сидимо в тому залі:
Сіяють на грудях людей ордени,
Палають зірчасті медалі...

Звітують ділами — і цей ось, і той!
І широко вітають їх люди...
А ж ось — на трибуну іде мій «герой»,
Що клятвенно бив себе в груди.

Хвилюється, видно... Покашлює, чуть...
Надів окуляри солідно —
І вткнувсь у папери! Бо в очі, мабуть,
Присутнім дивитися стидно!

П'ятнадцять хвилин те написане мняв,
Що вдома — по букві, по комі! —
Завпарткабінетом йому «сочиняв»,
Просидівши ночі в райкомі.

— Не справились, — каже, — бо місяців три
То мокро бувало, то сухо... —
Засуху полаявши, щось про вітри
Промимрив з трибуни він глухо.

А потім бадьоро гукає у зал:
— Та що там капризи погоди!
Не будем сидіть, як Мічурін казав,
І милості ждать від природи!

Над лампою руку підкинув ривком
І гаркнув, бо хвацький на вдачу:
— Дозвольте сьогодні запевнить обком:
Ми здійснимо з честю задачу!

А цифри!
Почули б ви цифри оті!
Він всіх обіцяв перегнати:
Пшеничні моря обіцяв золоті,
Картоплі стотонні кагати;

Озера сметани, річки з молоком,
Ще й сала скиртягу добрячу...
— Дозвольте сьогодні запевнить обком —
Ми здійснимо з честю задачу!

Здавалось, спитай його тут: «А на Марс
Підскочив би, знати я хочу?»
І він, не моргнувши, телепнув би враз:
«Дозвольте запевнить — підскочу!»

Вставав головуючий, двічі спиняв,
Страмив його навіть публічно.
А він розпинався, а він запевняв
Усіх загалом, потім — «лічно»!..

А в залі смішок... Гомоніли одне
Старі хлібороби і юні:
— Осьому промовцю, мабуть, головне —
Сподобатись тут, на трибуні!

...Легкі ті слова дзвонаря-хитряка
Були мені важчі за гирю.
Дозвольте запевнить обком і ЦК,
Ішо я їому більше не вірю!

1962

А МИ ЗАСІДАЄМ...

В сусідів порядок: з насінням вони,
В сівалках промащено осі...

А ми —
Як пішли засідати восени,
То ще засідаємо й досі!

Наради, літучки... Кінця їм нема.
Штани вже блищають від сидячки...
Та ще, як на гріх, затяглась зима,
Розтягши регламент балачки.

Давно вже розтануло, з гір потекло,
І поле навкруг звеселіло...
Здавалося б, швидше вертайся в село,
Негайно берися за діло,

Та де там!.. По просу і гречці актив
(І все це по строгому плану!),
По вовні і м'ясу... Якщо пропустив —
Одержиш сувору догану.

— Хто ліпше посіє, той ліпше пожне,
Не згаймо ж весну золотую! —
Сусід-голова агітує мене.
Затим — я його агітую.

А сонце — все вище! Вже сіяти час
В паруючу землю насіння...
Та є, крім району, сільрада у нас!
Крім того ще — є управління!

Хіба воно може не дать нам тепер
Своє «завдання виробниче»?
(Ще тут не досидів, а вже на четвер
Воно на засідання кличе!).

В людей трактори уже в поле пішли —
Гуркочуть на ниві, за гаєм...
Нам теж би отак! Та не маєм коли:
Удень і вночі засідаєм!

Не можем ніяк до архіву списати
Оцю застарілу хворобу!
І хочу в кінці рішуче я сказати,
Що «стиль» цей — заріз хліборобу!

Все ясно давно! І тріщить голова
Від тої словесної зливи...
Давайте ж помовчим хоч тижнів зо два.
Хоч поки засіємо ниви!

1963

ПО «ШКАЛІ НОМЕНКЛАТУРИ»

Прибув я в «класний» санаторій...
Зустрів — директор Смоляров.
Він не спітав, чи то я хворий,
Чи, може, повністю здоров.

Рожеві губи, як помада,
Защебетали на почин
О тім... яка моя посада,
Який по службі маю чин.

Я знатав від друзів по роботі,
Що цей директор-кар'єрист
На підлабузницькій підлоті
Надвидатний розвинув хист.

Вмостиившись вигідно за «пультом»,
Він діяв методом старим:
Служив лиш культикам і культам
І їхнім дамам дорогим.

Він по «шкалі номенклатури»,
Що склалась в культовій порі,
Містив одних в тісні конури,
Других — у люкси нагорі...

По тій шкалі — одним увага,
Другим — той погляд, що як лід...
І я рискнув: «Ну, що ж, діляга,
Давай провчу тебе як слід!

Ти нюх націлив діловито,
Щоб знать, де чин мій розмістить!
Та ось тобі гучний мій титул...»
(Його я вигадав умить!).

Нахмурив лоб, зібрав терпіння
І артистично відповів,
Що я начальник управління
Всіх українських вітряків!

— Спасибі, просим — гнув він спину.—
Ми всі вас знаєм! Як же, як...—
Довкола мене в ту хвилину
Він завертівся, як вітряк.

З'явились лікар і медсестри...
Й мене під руки повели!
(Здавалось, можуть ще й оркестри
Зустріти маршем похвали!).

— А це ваш люкс. Зайдіть, будь
ласка!—
Стелився шовком Смоляров.
Той люкс і справді був як казка...
Та я до нього не зайшов!

Стояв... Зітхав на повні груди
Від дум усіяких нелегких:
— Скажіть мені, а інші люди
В хоромах теж у отаких?

— Ну, що ви! Всяке є насіння
І всякий сорт працівників.
А ви ж — начальник управління
Всіх українських вітряків!
До люкса — буде вам і катер...

І тут:
— Пробачте! — я сказав.—
Я журналіст і літератор,
Ніякий нач, ніякий зав!

Скребем ми культу всі ознаки.
І я приглянувшись хотів:
Чи вже тут вивелись служаки
Всіляких культівських хвостів!

...Як далі йшло — не в тому справа
(Купавсь у морі, загорів)!
Важливо те, що маю право
До всіх звернутись лікарів:

Стрічайте, прошу вас,
Людину,
А не посаду і не чин!
Хай всі цю істину єдину
Запам'ятають, як один!

1965

КАНДИДАТ І ДОКТОР

Сім літ тому перед дружками
Не випадково, пе спроста
Махав на кафедрі руками
Крикливий Сидір Калита.

Ганьбив зав'язлих у обозі
Отих голів-керівників,
Що не зіпхнули з гір і досі
Старих дідівських вітряків.

Пускав у них критичні вила
І гнув їх так у три дуги,
Що з вітряків побиті крила,
Мов пух, летіли навкруги.

— У вік ракет нехай на горах
Горять електромаяки!.. —
Громив поетів, що у творах
Романтизують вітряки.

Тому й фінал був справжнім святом
Після тривалих творчих мук:
В той вечір став він кандидатом
«Нових» якихось там наук.

Вітали друзі, жінка Фрося,
Він низько кланявся без слів...
І, як в науці повелося,—
До ресторану всіх повів!

Пили за нього...
Потім жінці
Воздали почесті сповна
За те, що чесно на машинці
Той труд відклацала вона!

Майбутній давній кандидати
Не обминули, звісна річ,
І тещу-бабу, що цитати
Сумлінно клейла всю ніч.

Пили,
Жували шпроти, гуску.
Пускали пробки горяка.
І на прощання, на закуску
Втинали дружно гопака!

...З літами
Пил його трактатів
Ущент розвіяли вітри.

Та хто, скажіть, із кандидатів
Не рветься нині в доктори!

Учора знов перед дружками
(При вусах, мовби у кота!)
Махав на кафедрі руками
Крикливий Сидір Калита.

Дубасив тих, що ігнорують
Стихії силу дарову:
— У них вітри під носом дують,
А їм — дай техніку нову!

На наукову ставши ногу,
Доводив, каявсь і боживсь:
Хрестам млинів моливсь, як Богу,
Дідівській мудрості моливсь.

В свою адресу дуже влучно
З двох рук пустив критичний дрюк...
І все пройшло благополучно!
І став він доктором наук!

Зійшов з трибуни в пишній позі.
Прийняв з поклоном чийсь букет.
А потім... Чуєте? І досі
У ресторані йде бапкет!

ШИРОКА НАТУРА

На стінах картини.
Узор на паркеті.
Пудовий годинник на довгім столі.
Є навіть скульптури
В його кабінеті
(І все ж ото гроші! Та ще й немалі!)...
В господаря щедра,
Широка натура!
Перечити — годі, він певен, що прав:
Мовляв, хай всі бачать,
Що значить культура
(А книги, що в шафі,— і в руки не брав!).

Збирається, кажуть,
Саму «Джіоконду»
Купити в музеї цінитель-знавець.
Звичайно, за кошти
Не з власного фонду:
У нього державний в руках гаманець!

Вам знати цікаво,
Які в нього справи
В цехах, на заводі? Погляньте підіть:
Розщедривсь і тут
За рахунок держави!
На вітер летять — не дрібненькі, не мідь!

З конвеєра виповзла
Явна халтура?
Металу скалічено тисяч на п'ять?
Не думає довго
Широка натура:
«Списать!» — от і все... Завтра знову:
«Списать!»

Потріскалась стеля
В конторі заводу?
Навіщо там балку міняти криву!
Широка натура
Вирішує з ходу:
«Стару — завалить, збудувати нову!»

А всякі прийоми?
А гульки-банкети?
(Уміє проводить їх цей молодець!).
Летять, аж дзвеняТЬ,
Золотенькі монети:
У нього ж державний в руках гаманець!

Широка натура!
Та я на хвилину
Спинюсь і повім те, що знають усі:
На днях кудись жінка
Погнала машину.
І він, поспішаючи, сів у таксі.

Уп'явсь у лічильник
І кожну копійку
Ретельно і мовчки лічив він тепер.
І кажуть, що ледве
Не кинувсь у бійку
З того,
що не там повернув десь шофер.

— Поскаржусь! — кричав.
І з отими думками
Монету ввіткнув в телефон-автомат,
А потім по ньому
Лупив кулаками,
Щоб тих дві копійки забрати назад.

Весь лоб його
Тінь оповила похмура:
Лупив, молотив,
 бо урвався терпець...

Така вона є,
Та широка натура,
Як лізти доводиться в свій гаманець!

1966

ТЯЖКО В П'ЯТНИЦЮ ХОМІ...

Тяжко в п'ятницю Хомі,
Бо подумайте самі:
Ну яка в цей день робота,
Коли завтра знов субота!

Знов рибальство і гульня!..
Ледь висиджує півдня.
Мов їжак під ним у кріслі,
Бо одні тривожать мислі:

Хто з колег візьме первак?
Хто перцівку? Хто коньяк?
Повезе чия машина?
Чи не зірве плаш дружина?..

Обдзвонив колег усіх.
Час би й «змитись»!..
Та, на гріх,
Ждуть і курята у приймальні
Два якісь прибульці дальні.

— Хай заходять! — І Хома
«Бліскавично» їх прийма: —
Прибули, на жаль, невдало,
Щось зробить — часу вже мало.

Після п'ятниці ж — два дні
Бази й склади вихідні!.. —
Встав, провів аж за причілок: —
Вже приходьте в понеділок!..

Збувсь прийому, стіл замкнув.
Сів у «Волгу» — і рвонув!..
Штат ще весь в труді, в напрузі,
А Хома давно на лузі.

— Де він? — з тресту в телефон.
— Щойно вибув у район,
З трубки звична одговорка...
А в Хоми —

«вечірня зорька»:

Від перцівки — аж сія
І співа «Гуляю я!..»
(Розпочав уже, без журній,
Відпочинок свій культурний!).

Марно дома жде сім'я.
Завтра теж — «Гуляю я!..»
Є і юшка, й раки з пивом...
Змовкни, луже, з птичим співом!

В нього пісенька своя,
Аж хрипить: «Гуляю я!..»
Два дні з гаком — спів, горілка...
Мало толку й з понеділка:

То похмілка, то сchanня...
То на службі до півдня
Телефонна «перепалка»:
— Як спочили? Як рибалка?

— Де це? Де клюють соми? —
Крик Хоми... А під дверми
Ждуть і курята у приймальні
Два оті прибульці дальні.

Вже й курить у них чортма,
А Хома все не прийма!
Ще пройшло хвилин із сорок:
— Прийдем завтра, у вівторок!..

Завтра ждуть... Весь день нема.
Десь когось «стрічав» Хома!
Середа... Звістили черство:
«Він пішов у міністерство...»

Не впіймають, як на зло!
Так до п'ятниці дійшло.
Та яка в цей день робота,
Коли завтра знов субота!

Ви ж упевнились самі:
Тяжко в п'ятницю Хомі!

1968

«СИМПОЗІУМ»

Занадто вже мудре
Слівце чуже
Часто вживаєм для пози ми.
В науці, мистецтві
Тепер лише
Тільки і чуєш «симпозіум».

Хіба не ясніші
Близькі слова:
«Збори», «нарада», «засідання»?
Вже дехто для сміху
У нас, бува,
Моду почуту наслідує.

У липні я лугом
Зеленим брів.
Чую, з копиці під лозами
Кличе-гука
Бригадир косарів:
— Гайда-но всі на симпозіум!..

— А що це він каже? —
Бровища звів
Дядько,
почувши ту витівку.

Напарник
По-простому відповів:
— Схоже, що кличе на випивку!

Раніше кербуд наш
Летючки вів
З криком: «А спіг не вивозимо!»
Тепер він
Скликає вже двірників
На «санітарний симпозіум».

— Ти дε був так пізно?
В буфеті, га? —
Жінка, зустрівши, наїжиться.
Скажи «йшла нарада» —
Не помога.
«Симпозіум», — вмить розніжиться!

Усе надають тобі:
Кращий зал,
Гроші солідними дозами,
Якщо ти
Балачку якусь назвав
Модним слівцем «симпозіум».

Який позичальник
Завіз до нас,
Нащо тут моду тиче нам?
Невже для засідань
Нам мало назв,
Що ми ще взяли й позичену!

Пора навести тут,
Як кажуть, лад,
Все щоб робилося з розумом,
Бо скоро й малята
Уже в дитсад
Будуть ходить на «симпозіум»!

1969

«МЕНЕ НЕМА!..»

На дверях вивіска-табличка:
«Хома Фотійович Гарбуз».

— Вам що? — питав молодичка,
І я знімаю свій картуз.

Кажу, що йду, мовляв, до нього
І сподіваюсь — недарма...

А секретарка мовить строго:
— Вони і єсть, але ѿ нема!..

— Посада ж «їхня» не в секреті! —
Хилю розмову на своє.

— Якщо він є у кабінеті,
То, безумовно, значить, є!

У двері глянув — є! На місці!
— Дозвольте! — мовлю, а Хома —
Проміряв поглядом вогнистим
І пробасив: — Мене нема!..

— Чого ж нема! Та що це з вами?
А за столом хіба ж не ви?.. —
Він мовчки плямкає губами
І не підводить голови.

Хоч би спитав, чого ѿ за чим я,
Чи пояснив, коли прийма!
Крутнувсь і втупився очима:
— Я вам сказав — мене нема!

Позадкував я з кабінету,
Що в нім красиве ѿ модне все.
Аж бачу — дівчина з буфету
«Перекусить» ѿму несе.

Масивні двері в дерматині
Штовха вже піжкою сама.
Та з-за дверей о тій хвилині:
— Мене нема! — гукнув Хома.

Спинилась дівчина й міркує
(Не зна, що лас він мене!..).
А на підносі чай парує,
І ніжно пахне щось смачне!

Зачувши нюхом ту принаду
(Сальця і смажених яєць!),
Хома Гарбуз озвався радо:
— Я сесть, Мариночко! Я єсть!

Відкривши двері власноручно,
Він щось ласкаве гомонів...
І стало так мені незручно,
Що аж чомусь почервонів.

...Дві різні пози, дві картини!
І я подумав зокрема:
У кабінеті як людини —
Його, мабуть, таки нема!

1970

«САМОЇД»

У понеділок коридором
В обідній час Кузьма наш брів.
На стінгазету кинув зором —
І став! І весь віл побілів:

Хвалили друга в тій газеті...
«Ну, а мене — немов нема!» —
Сопів, як міх, у кабінеті
В той день знервований Кузьма.

Вставав, сідав разів із сорок,
Курив частенько за дверми.
...Та був не легшим і вівторок
Для завидіющого Кузьми.

Уже в ясну ранкову пору
Ходив як ніч!.. І ось чого:
Начальник, їduчи в кінтору,
Підвіз... папарника його!

І завертілося на мислі:
«Мене ці разу ж не підвіз!»
І хоч в м'якім сидів він кріслі,
Одначе муляв той «сюрприз»!

Вертаєсь похмурий і додому,
Немов стряслась якась біда,
...А за вівторком, як відомо,
Приходить завжди середа.

Здавалось, день на добрій ноті
Почавсь, у всій своїй вазі...
Та ось — колега по роботі
З'явивсь... в новому картузі!

Усмішка блиснула...
І зникла!
І вже мотав Кузьма на вус:
«Купив недавно ж мотоцикла,
А де придбав уже й картуз!»

(Покіль він судить, заздрить поки,—
Додам, шановні читачі,—
Що сам Кузьма уже два роки
У власнім їздить «Москвичі»!).

В четвер — їдкий, зловісний морок
Кузьмі на душу впав того,
Що до президії на зборах
Обрали зпову... не його!

...Ішов і в п'ятницю з роботи,
Прощавшись сухо з усіма!
...Діждався тихої суботи —
І відпочить рішив Кузьма:

Зібравши вудочку-моталку,
На «Москвичі» годин у шість
Махнув щодуху на рибалку
До заповітних рибних місць!

Та й тут весь день терпіла муки
Кузьмова заздрісна душа:
Сусід спіймав уже три щуки,
А він не витяг і йорша!

Пускав у хід слова злостиві,
Щоб той почув, та все дарма!
...Немає гірш, як в колективі
Такий от водиться Кузьма!

Сьогодні теж з похмурим видом
Сидить Кузьма наш і сопе.
Зробила заздрість «самоїдом»,
Оточ і «їсть» він сам себе!

1972

ПРО НЕРОБУ ЯВТУХА

Чув наш Явтух, що настане
Диво-казкова пора:
Всюди, куди хто не гляне,
Виростуть гори добра.

Гори!..

І все безкоштовно!
Все, що захочеш,— бери!..
Мріє діждать, безумовно,
Ледар тієї пори.

Встанеш...

І кинь лише фразу:
«Хочу борщу й пирога!» —
Все піднесе тобі зразу
Техніка — вірний слуга!

Досить натиснути кнопку —
І автомат тобі
В рот
Булькне горілочки стопку,
В рота жбурне бутерброд...

Чом же ті батько і мама
Лають, що спить, аж припух? —
В нього ж «висока програма»:
Жде комунізму Явтух!

А щоб діждать
І з любов'ю
Стріти, дійшовши мети,—
Треба ж глядіти здоров'я,
Сили свої берегти!

То спекульне на базарі,
То витанцьовує десь.
То побриньчить на гітарі —
От вам і «труд» його весь!

Часом не терпиться трутню
Кинуть трудягам одно:
«Швидше будуйте майбутнє,
Я ж бо чекаю давно!»

Модник!.. Без шапки і шляпи,
З патлів не видно вже вух...
Всівши на шиї у папи,
Жде комунізму Явтух!

От йому вже і тридцятий...
Інших судити мастак.
Ходить лайдак нежонатий
І розмірковує так:

«Ще п'ятирічка. І повно
Всякого буде добра!
Іж, одягайсь безкоштовно.
Там — і женитись пора!

Блага — куди не подайся,
Хліб на дурняк
І вино!
Жінку бери і тиняйся
То по кафе, то в кіно!..»

Ось чим привабний для нього
Наш до майбутнього рух.
Людям не давши нічого,
Жде комунізму Явтух!

...Ні! Лайдаку доведеться
Здати ці «плани» в архів.
Бо комунізм обійдеться
Без отаких Явтухів!

1975

«В ТЕЧЕНИЕ ДНЯ!..»

Рано-вранці
Приємну вам звістку
Телефон у квартиру несе:
— Будьте дома! Сьогодні «Хімчистка»
Ваші плаття й пальто привезе!..

Ви хотіли спитати: — А шубку?
А приїде машина коли?.. —
Та «Хімчистка» вже кинула трубку,
Й ви самі їй
Дзвонить почали,
Щоб про час
Поточніше сказали!
Вам же — йти. Й на роботі рідня...
Додзвонились. І вам відрубали:
— Ожидайте в течениe дня!

Прив'язали вас!
Тож у сусіди
Позичаєте хліба шматок,
Бо, покіль ота послуга їде,
Ви «в течениe дня» — ні на крок!

І не ви тільки
То на годинник,

То з вікна поглядаєте в двір:
Щоб як слід холодив холодильник,
Ждуть частенько в десятках квартир!

Та й «сюрпризи»,
Сказати до речі,
Ждуть, буває, і вас, і мене:
Прийде майстер ваш десь аж під вечір,
Щось помацає,
щось колупнє.

— Діло кепське! —
Випалює фразу.—
Тут потрібні деталі нові,
Треба йти і на склад, і на базу,—
Мовить звично слова ті черстві.

— Будуть завтра! — додав на останку
(Без нічого прийшов, навмания).

— А коли саме прийдете? Зранку?.. —
І він кида:

— В течение дня!

...У двадцятій квартирі,
Над нами,
Якось сталася справжня біда —
Не догвинчений, видно, майстрами,
Кран у кухні зірвала вода!

Дзвоним в ЖЕК:

— Швидко майстра давайте!.. —

А спокійний басок зупиня

(Записав, мовляв, не підганяйте):

— Майстер буде...

в течение дня!

Не ждучи від них толку і діла,
Мусив друг наш зробити одно:
Натягнув на трубу, що свистіла,
Довгий шланг
І пустив — у вікно!

Порадівши тим чистим калюжам,
Дворова гамірна хлопчарня
Залюбки
В літню спеку під «душем»
Розважалась... «в течение дня»!

...Ще додам я
Приписку окрему,
Що, по суті,— моралі рівня:
Час би вже замінить цю систему —
Якнайшвидше. «В течение дня»!

1978

А ВИ ЩО,
НЕ ДИВИЛИСЬ КІНО?

Картини з натури

...Ось вам перша
Знайома картинка.
І до того ще й модна сповна:
Під грибком, де трамвайна зупинка,
Обнімаються — він і вона!

Люди йдуть,
Подивляються скоса...
Вже продзенькав трамвай і пішов.
А вони «лобизаються» й досі,
Рекламують дешеву любов.

А відомо ж —
Любов не реклама,
Не одна показуха пуста!..
— Хто павчив тебе? Тато чи мама? —
Літня дама дівицю пита.

Про безстидство
Сказати їй хоче:
— Не від мами, то звідки ж воно?.. —
І дівиця утутила очі:
— А ви що, не дивились кіно?!

. . .

Літній день,
Красота — що й казати!
Але ось і... «на ниві будяк» —
По бульвару бреде щось патлате:
Чи то піп молоденький, чи дяк!

На штанях його —
Латка на латці,
Довга торба рядняна в руці...
Де цю «моду» позичено, братці?
Це ж колись так ходили старці!

Не даремно ж
Сільська якась тітка
Зупинила і мовила так:
— Ти, обірванцю, мабуть, сирітка!
Може, дать на штани хоч трояк?

Запитайте: чия то «учоба»,
Звідки хіпівські джинси-рядно? —
Він насупиться, гляне спідлоба:
— А ви що, не дивились кіно?..

Підхопивши
Жаннету й Марфутку,
В ресторані — в'юнкі. як вужі —
Патлані піл чужу чиюсь дулку
Копіюють кривляпня чужі!

В жвавім русі
І в доброму дусі
Веселяться та п'ють гультяї
(Хто за пенсію діда й бабусі,
Хто де згріб — тільки не за свої).

Відтанцюють
Марфутки й Жаннети
І сідають за повні столи:
Голі спини, в зубах сигарети!..
Звідки «стиль» цей прийшов і коли?..

Запитайте:
Де вчились палити
І фужерами дудлить вино?
Озирнуться і кинуть сердито:
— А ви що, не дивились кіно?..

Адресують
Піжони й дівиці
До картин, що ото в акурат
Без розбору везе з-за границі
Дорогенький наш «кінопрокат»!

Що не фільм —
Дикі п'янки, дебоші,
Безсоромність — заповнює все!..
Хто цю муть за народнії гроші
Закуповує десь і везе?!

Там «гниленьке»
Підсунуть охочі!
Ну, а ви, кінодяді, в той час
Чи дивились? Чи бачили очі,
В кого й що купували для нас?!

...Якщо ті,
У чий бік я киваю,
Скажуть нам, що «...шідстав не дано!»,
То тоді уже їх я спитаю:
— А ви що, не дивились кіно?

1978

В СТЕПУ БІЛЯ АРКИ...

Розповідь районного товариша

Йдуть жнива. Жарка пора.
На поля б нам завтра знову,
Та — дзвінок із «Пух-пера»,
Управління обласного.

Сповіща приймальні страж:
— Ждіте! Завтра на машині
У район прибуде наш
Десь у першій половині!

Що таке ті вояжі —
Знаєм краще секретарки:
В стиль ввійшло на раймежі
Ждати гостя біля арки!

Не зустрінь — розпінить як?
В кращім разі як нечепність,

А коли сприймс інак —
Грянуть може й неприємність!

...Зранку ждем —
Нема й нема
(Вже обідати охота!),
Вже й півдня пішло дарма,

А в районі жде ж робота!
Блісне «Волга» вдалини
У степу на виднокрузі,
Ми — навстріч... Не «наша», ні...
Млієм знов у лісосмузі...

Палить сонце.

Губим час.
(Жнив'яна ж якраз погода!).
Звідкіля прийшла до нас
Ось така «стрічальна» мода?

Час би з нею вже кінчатъ
Й пе сидіть в оцій спекоті:
Їде ж він не гостюватъ,
А по службі,
по роботі!

Голова Петро, сусід,
Кинув, глянувши на небо:
— «Пух-перу» палкий привіт!
Сам знайде мене, як треба...

Газонув — і на поля,
Виглядати більш не хоче...
Раптом чуємо: здаля
Мотоцикл в паш бік диркоче.

Із району посильний
Прикотив у степ на трасу.
Заглушив мотор лупкий
І метнувсь до нас одразу:

— Подзвонили, щоб не ждать! —
Повідомив сухо й черство. —
Кажуть, він помчав стрічатъ
Сам когось із міністерства!

В час такий — не на добро
Нам оті «стрічання» модні:
Поламало ж «Пух-перо»
Плані наші на сьогодні!

На машини ми —
і в путь...
Арка вслід морга-маячить:
Ждіть, мовляв, що й завтра тут
Хтось побачення призначить!

1981

«КРИТИКУЙТЕ І МЕНЕ!»

У Савелія Крутила
В моді фраза чергова:
— Гостра критика — то сила! —
Кида з притиском слова.

Ще й недавно на нараді
У колгоспі «Хлібодар»
Він гукав у зал громаді,
Аж пашів із нього жар:

— Викривайте неполадки,
Знайте: критика — ваш друг.
Критикуйте без оглядки
Бюрократів і хапуг!

Справжня поміч нам од неї.
Бо ж усі ми заодне.
Якщо я...

десь щось не тес —
Критикуйте і мене!..

(Як закінчилась велика
Та балачка його вся —
Він з колгоспу віз індика
І свіжењке порося!).

А невдовзі до Крутила,
Подолавши ветхий міст,
Тихо «Волга» підкотила,
Й вийшов з неї журналіст.

Стрів він гостя з гордим видом
(Позу вміло береже!),
Запитав, чи той обідав,
Чи влаптований уже?

— Тут у мене у портфелі,—
Мовив з ходу журналіст,—
Є про справи невеселі
Від людей серйозний лист.

Йдеться в нім про непорядки,
Про хапуг тривогу б'є...
— Є ще, звісно, й недостатки,
Але й успіхи в нас є!

Хоч і боремось —
щє все є! —
На своє Крутило гне.
— Якішо я... десь щось пе тес,
Критикуйте і мене!..

(«Лист! Від кого?» І Крутило
Лютого тім'я почесав:
Дуже знатъ йому кортіло
Хто «копає»? Хто писав?).

Не в Крутила в кабінеті
Журналіст вивчав життя!
...Через тиждень у газеті
Вже була його стаття:

Точні факти, цифри, дати —
Як оцей діяч-мастак
Полюбля собі урвати,
Як «одгрехав» особняк;

Як приписками «висоти»
Спритно брати він умів,
Як за критику з роботи
Вижив двох працівників!..

Спалахнув Крутило зразу.
— Оббрехав! — кричав одне.
(І забув чомусь ту фразу —
«Критикуйте і мене»).

— Об'єктивності ні грама! —
Потрясає кулаком,
Шле протести-телеграми
У редакцію, в обком!

Підключив у цю «атаку»
Й підлабузника-дружка...
— Я провчу того писаку,
В мене їй вище є «рука»!

Робить далі своє діло:
Вже круг дачі виріс тин.
...Отакий-то цей Крутіло!
І, на жаль, він не один!

1981

АНОНІМКА

У місті одному
В старенькім готелі
В директора думи й діла невеселі.

Два роки заяви
До тресту він пише:
«Потрібен ремонт якомога скоріше!»

Сигналив, що й стеля,
Дивись, може впасти:
«Комісію шліть, щоб кошториса скласти!»

Звертався вже й усно,
Окрім офіційно.
Просив і сварився.
Та все безнадійно.

«В наступному році лиш
Зможем практично», —
Сказали директору категорично.

...А днів чере сім
У солідному складі
(Помбух, виконроб, інженер у бригаді!) —

Комісія раптом
З'явилася в готелі
З листом-анонімкою в чорнім портфелі.

Та ще і приколото
До анонімки
(Як двері обдерлися) два фотознімки.

— Дожився! —
Шпигнула комісія строга, —
А глянь, які стіни! А ця ось підлога!

Недаром жильці, —
Глянув старший спідлоба, —
І пишуть ось тут, що директор нероба:

Сидить і мовчить,
Як на сідалі курка,
А в ліжка, на ковдри летить штукатурка!..

Із тиждень комісія
Діяла точно
Й підтвердила факти, як кажуть, наочно:

Вписала в кошторис
(Про стіни і стелі) —
«Потрібен негайний ремонт у готелі!»

— Дамо сюди й гроші,
І все честь по честі,
А цю анонімку розглянуть ще в тресті!..

(Мовляв, там і висновок
Можуть «вліпити»!).
— Бо що,—кажуть,— далі нам
з нею робити?!

— Порвіть її к бісу!—
Директор сказав.—
То я сам на себе її написав!

— Це ж як? Анонімку?
Не хтось-то? А ти?—
Комісія очі розкрила й роти!

...На просьби ніхто
Не з'явився ні разу.
А от анонімка — подіяла зразу!

1981

Батьки
і
діти

«БАРИШНЯ» З ГІТАРОЮ

Нещодавно це було.
Я приїхав у село,
А в селі сади затишні,
А в садах квітують вишні.

Хати білі, чисті всі,
Йду і радуюсь красі.
Раптом — що це? Що за хата,
Наче пустка сліпувата?

Облутилась, без пуття,
Перед вікнами сміття,
За причілком сохне м'ята...
Що ж таке? Чия це хата?

Жінка в поле ось спішить.
Я до неї: — А скажіть...—
І почав її питати,
Хто хазяйка тої хати?

І дізnavся, в чому суть.
Мати й донька там живуть.
Мати в полі, ну а дóчка —
Цілі дні сидить, як квочка:

Ніжить личен'ко своє —
З себе «баришню» вдає.
Завела зачіску модну —
Й ні за воду за холодну!

Мати в ланку йде робить,
А лінива дочка спить.
Мати поле,
мати в'яже,
Дочка й хати не обмаже!

Як їй щітку брати в руки,
Як вона ж «пройшла науки»?
Років три тому якраз
Закінчила восьмий клас!

Встане сонна — цур їй, пек! —
Вип'є ряженки із глек,
Доведе лице до толку
І... в бровах почне прополку.

Потім — хату на замок,
За гітару — і в садок.
Гра романси пишномовні
Все на теми на любовні.

Бринька й голосно співа,
Вимовляючи слова:
«Де ти, де, жених прекрасний?
Жду тебе, мій сокіл ясний!»

Проспіва, протягне «ох!»,
Молока хильне за двох
І вертається до хати —
До обіду спочивати.

Ті, з ким вчилась і росла,
Стали гордістю села:
Ще до сонця на ділянки
Йдуть трудитися у ланки.

В них і слава по труду,
Й хати — писанки в цвіту!
Я хотів поговорити,
Як же ця гадає жити?

Не вдалося! Аж обидно,
Міцно спить вона, як видно:
Бив я в двері, в стávní бив —
Не добивсь! Не розбудив!

1955

ФУТБОЛ І МОЯ ТЕЩА

(Розповідь болільника)

Ще з юних літ любив я спорт.
Гравцям плещу в долоні...
У дні відпустки мій «курорт»
Завжди на стадіоні!

І от — женивсь!.. І все в ладу.
Лиш нелади зі спортом:
Коли з футболу не прийду,
То теща стріне чортом.

Бурчить, зітха, одну і ту ж
Закручує пластинку:
— Чого женивсь? Який ти муж?
Ти любиш м'яч, не жінку!

А жінка теж сумна, як ніч,
Мов кинуло в гарячку:
Мамаша-тренер, звісна річ,
Зробила вже «накачку»!

І знов футбол!.. Та що робить
(Брав перешкоду всяку!)?
І став я думать: як відбити
Ту тещину «атаку»?

Рішив не спорить, навпаки —
Зробив це просто й прямо:
Купив хороших два квитки
На матч «Спартак» — «Динамо».

Купив,
Приніс,
На стіл поклав
І — «з флангу в тил заходжу»:
Мовляв, багато маю справ,
Тому піти не зможу.

Дивлюсь, бере вона квитки,
Очей не зводжу з неї!..
Зітхнула й каже до дочки —
До жінки до мосі:

— Дістань-но зонтик за дверми,
Подай мені калоші.
Як він не йде, то підем ми,
Щоб не пропали гроші...

Пішли...
Нема...
І от — прийшли,

Влетіли до кімнати:
— Забили наші два голи!—
І — гайда цілувати.

Це інше діло, інша річ —
Вlamати тепцу строгу.
Дивлюся: ставить могорич
За нашу перемогу!

З тих пір у нас змінилось все.
Тепер таке буває:
Бурчить, та сердиться й гризе,
Коли квитків немас.

— Візьми! Просила ж я тебе.
Для мене і для доні...—
Чи група «А», чи група «Б»—
Сидить на стадіоні.

Вона й сьогодні тут якраз
(Давно махнула з дому!).
Ви, може, чули: позад нас
Хвилини зо три тому

Пишала жінщина одна:
«Давай!.. Лупи в куточок!»
Даю вам слово — то вона,
Знайомий голосочек!

1958

ІНСТИТУТКА

Губи — фарба.
Нігти — лак.
Жовта кофта. Очі п'яні.
Дудлить пиво і коньяк
Та фокстротить в ресторані.

Біля неї бобик-франт.
Лиже руки, зве Марфутка...
Пояснив офіціант,
Що Марфутка —
інститутка...

Як?..

Студентка і отут
Витинає буги-вуги?
Я знайду той інститут,
Де ще є такі папуги!..

Я знайшов його...
Іду
Повним світла коридором.
Нашу зміну молоду
Окидаю ніжним зором.

На ліричні похвали
Клонить душу юнь крилата:
Йдуть геологи-орли,
Йдуть філологи-дівчата.

Мрійні фізики ідуть
У затишні кабінети —
Ті, що всесвіту дадуть
Нові зорі і планети!..

Про таких, звичайна річ,
Піде в люди добра слава.
Але ось — іде навстріч
Косметична дохла пава:

Плаття модне — просто жуть!
Декольте — ганьба по суті!
Очі бриють і стрижуть
Всіх чубатих в інституті.

Чую, шпильку хтось пустив:
— Як орудує бровою!
У зачотці п'ять хвостів,
Шостий хвіст — над головою!

І себе ганьбить, і вуз:
Тільки й знає шмутки модні...
Кажуть, трапився конфуз
З інституткою сьогодні.

Викладач питав не раз
У мальованої кралі:
— Що дає для нас Кавказ
Ще,
Крім нафти, мінералів?..

Він про чай хтів натякнути:
— Те, що п'ють... що ллють
у склянку!
Пригадайте. Ви, мабуть,
Теж п'єте його щоранку...

— Те, що п'ють? — І тут же бряк
(Це вона згадала зразу!):—
Знаю, знаю! Ще коньяк
Нам привозять із Кавказу!..

Інша бігла б від стида,
Не дивилася б у очі.
Ця на хлопців погляда,
Шкірить зуби і рєгоче.

Все для неї трин-трава,
Блудить в ролі баламутки —
Ні дівчина, ні вдова...
Є такі ще інститутки!

(Попролазили сюди
При колишньому прийомі!...).
...Їх одсіють пазавжди
Нові правила відомі.

Рішуче і на порі
Їм сказать уже:
— А дудки!
Будуть вчитись трударі —
Не Марфутки-інститутки!

1959

БАБУСЯ

Літ їй... Судить не беруся...
Глянеш — струнка, чепурна.
Ну, а по суті — бабуся:
Няньчить онуків вона!

Ох, ті любимі онуки!
Той вередує, той зве.
Візьме одного на руки —
Другий скрививсь і реве.

— Бабо, я хочу конфета...
— Бабо, я хочу води...—
Той тягне пляшку з буфета,
Той упаде он, гляди!

Гримне:— Сидіть мені тихо!—
Вмостить: — Сидіть отако! —
Чує, а в кухні до лиха
Збігло уже молоко.

А невістки, мов ті пані,
Марята красою фігур!
Перша — лежить на дивані,
Друга — глядить манікюр.

Мами, дітей їм не шкода,
Хліба не вріжуть самі!
Зачіски, танці і мода —
Ось у них що на умі!

Вдень наїдяться вертути,
Ввечері — гульки і сон...
Вранці прокинутися, й чути —
Вже завели патефон.

Перша — пливе, як жирафа,
Друга підхвищує вслід.
Скачуть від ліжка до шафи,
Корчаться, втративши стид!

Скінчать,
Не встигли ще сісти,
Чує, гукають сини:
— Мамо, давай уже їсти!
Швидше давай, не тягни!..

Наче в них руки посохлі
(Мама звари і подай).
Ходять ліниві і дохлі,
Ліжка за них прибирай.

Піде вона до крамниці —
Дома онуки в слюзах:
Перший — наївся гірчиці,
В другого — хрін у зубах.

Якось мальовані пави
Штуку утнули й таку:
Замість олії, розсяви
Бухнули в суп коньяку!

Думала, поміч їй буде,
Де там! Усе навпаки:
Ніколи вийти на люди!
Так «помогли» невістки!

Часом їй хочеться з дому
Бігти, закривши лицє...
Тільки бабуся нікому
Навіть і слова про це.

Любить онуків душою:
— Мов квіточок, їх гляджу! —
...Кралям отим, замість неї,
Кожній окремо скажу:
— Мати мовчить —
ти й радіеш?
Я ж не змовчу, не прощу:
Заміж не прись, як не вміеш
Навіть зварити борщу!

1960

СИНОК-МАТЕМАТИК

(За народним жартом)

До батьків, до Яблунова,
В рідну хату і садок
З політехніки зі Львова
Гостювати прибув синок.

На обід прибув, до речі
(Стіл накрили в акурат!),
Мати вийняла із печі
Двоє смажених курчат.

Батько всім налив чарчини,
Більшу, звісно, дав синку.
— А яку науку, сину,
Ти вивчаєш там? Яку?

Син підняв до стелі руку:
— Мудрість, тату! Висота!
Не збагнуть вам ту науку,
Ви ж, пробачте... темнота!

Ось курчата ці: фактично
Двійко тут, хоч як бери.
А візьми математично,
Помудруй — і вийде три!

— Не мели дурницю, синку!..—
(І, як видно, розізвив).
Той схопився:— Одну хвилинку!—
Щось помножив, поділив...

— Ось вам,— каже,— рівно троє.
Доказ точний і ясний!..—

І промовив до старої
Сивий батько мовчазний:

— Якщо так виходить в Петі,
Будуть двоє ці для нас,
Він хай єсть оте вже, третє!
Всім по одному якраз!

1960

ДОЧКА І НЕВІСТКА

(З народних джерел)

Біля річки матуся Федора
Із кумою пере сорочки
І розказує, чую, що вчора
Повернулась вона від дочки.

— Ну, то як же там ваша Маруся?
Чи щаслива? — питає кума.
Просіяла ще більше матуся:
— Щасливішої в світі нема!

Три кімнати у центрі столиці!
В вікнах тюль і капрон над дверми.
Поміняла вже дві робітниці,
Щоб трусили її килими.

Догляда і, як паву,
 голубить
Муженьок її, Петя,
 наш зять.
Ну до того шанує і любить,
Що і слів не знайду розказати!

На роботу ходила спочатку,
А тепер не пустив чоловік:
Натягнув їй біленькі перчатки,
Щоб гляділа себе лиш весь вік.

Пораненку — Маруся ще в ліжку,
А подбає вже Петя про все:
Покладе коло ліжка їй книжку,
Потім чай з молоком принесе.

Поцілує —
і їде на службу!

І по правді, кумо, вам скажу:
Надивилась на ту їхню дружбу
І радію, весела ходжу!

Скоро буде у них і машина! —
Похвалилась, щаслива без меж...
А кума і пита: — Ну, а сина,
Василя, ви одвідали теж?

Як він там? Як невістка Катруся?
Як онук? А чи й два уже, мо'? —
Посмутніла, зітхнула матуся:
— Не питайте ви краще, кумо!

Не живе він, а мучиться, бачу,
Вліз, сй-сй, як у яму теля:
Оженивсь і таку взяв ледачу,
Що до сліз мені жаль Василя!

Робить сам, а свою молодицю
Держить дома, щоб спала весь день.
Ще й найняв їй, дурній, робітницю!
Все — Василь. А вона — нітелень!

Накупив килимів їй і плюшу,
Телевізор вмостиив у куток...
Не невістка — а камінь на душу!
Пропаде з нею бідний синок.

Загнуздала і держить за віжки.
Він же любить, тюхтій, і везе.
Вже до того доживсь, що у ліжко
Вранці чай з молоком їй несе!

І ночами,
 і днями журюся.
Дуже тяжко це, вірте мені!..—
Тую радість і горе матусі
Слухав я, сидячи на човні.

Шелестів щось вітрець в очереті,
Мов повторював думку мою:
«Мабуть, мати зятька її, Петі,
Теж так любить невістку свою!»

1962

ВУЛИЧНА ФАЛЬШ

Бульвар... І народу хмара.
Всі люди як люди. Та ось
Іде молоденька пара.
— Погляньте! — підкинув хтось.

На шпичках дівча по бруку
Дрібоче, зігнулось аж!
«Везе» здоровила руку,
Любовний везе вантаж.

А він ще й повис і в щічки
Прицмокує три рази:
Вези, мовляв! Держать шпички,
То й голову — на! Вези!

Везе! Мовби рикша-кулі.
На шиї росою піт...
Тому, певне, є й сутулі
Дівчата в сімнадцять літ!

Звідкіль оця дика мода,
Оці кавалери-пні?
Дівчати йому не шкода.
Зате — ох! — як жаль мені!

Якщо не навчила мама,
То я їй відкрию зір:
Хіба це любов? Реклама!
Не вір у цю фальш. Не вір!

Якщо вже тепер він лапу
Наклав, щоб аж гнулась ти,—
То будеш весь вік нахабу
На шиї отак везти!

1964

ЛЬОКА

Іде.

На шиї — ремінці.
Краватка — крик останніх мод.
Прокисла міна на лиці.
І зверхній погляд на народ...

Ще не зробив ані на гріш
Добра для рідної землі,
А вже варяка про Париж,
Про Київ плітки сіє злі.

Жує наш хліб, сметану єсть,
Гасає Льока на метро.
А добери, чи то він гість,
Чи свій (чиєсь лише нутро)?

Із ваших рук на нім піджак,
Сорочка, гудзики усі...
А він — сичить, мов той чужак!
А він — підрехач Бі-бі-сі!

Ковта, смакуючи,
Всю слизь,
Що з бруду пліток виплива.
І «філософствує», дивись,
Про демократію, права.

А про обов'язок про свій —
Добро робити день у день,
Сім'ї служити трудовий —
Ані гугу! Анітелень!

Падкий на чорну чужину,
Словник гортає інших мов,
І рідну мову чарівну
Ганьбити і топче — знов і злов.

Все — фірк і фе! На труд важкий,
На славу й честь робітника:
Йому вже й батько «не такий»!
І рідна мати «не така»!

Зайде в кафе,
бокалом — дзень,
Умне шашлик і коровай,
І вже йому, для теревень,
Аудиторію давай!

Хай інші роблять: оруть лан,
Стоять в цеху, за верстаком,
А він, нероба-«критикан»,
Молоти буде язиком!

Наслухавсь брехень і, мабуть,
Вдовбав собі, що — цар і бог.
А колупни, заглянь у суть —
Гідкий і підлій демагог!

1965

«МАЛЬЧИК»

З пивної — в підвальчик,
З буфету — у бар...
Насмокчеться «мальчик»
І тре тротуар.

На шиї транзистор,
Борідка — а ля!
Блукав по місту,
Як лугом теля!

Ніде не працює
В свої двадцять шість:
Лиш єсть і танцює,
Танцює і єсть.

А гнув би підкови
Свистун-дармоїд...
Скажи йому слово —
Образа в одвіт.

За папині гроші
Транзистор, піджак,
І штраф за дебоші,
І екстра-конъяк...

Розхристані груди,
Матюк що не крок.
Жахаються люди:
Та чий він синок?

А вчився... Мамаша
Гостям за столом
Охоче покаже
Синочків диплом.

Вся вулиця наша
Страмить гультяя.
І тільки мамаша
Від щастя сія.

Дає «на бокальчик»,
Та ще й примовля:
— Воно ж іще мальчик,
Нехай погуля!

До танців охочий,
Хильнути мастак,
До пенсії хоче
Прожити отак!

ОЖЕНИВСЯ СТАРИЧОК...

Мавши свій особнячок,
Гроші в ощадкасі,
Оженився старичок
На красуні Азі.

Взяв, питаете, чого
На онуку схожу?
«Я ще,— каже,— ого-го!
Без ціпка ще ходжу!»

Лиш минув весілля час,
Аза бух одразу:
— Дай-но двинем на Кавказ
На туристську базу!..

База. Гори навкруги,
Ген аж — Леселідзе...
Дід зігнувсь у три дуги —
Рачки вгору лізе!

Чуб фарбований звиса.
Мокрий, парить спека...
Аза скаче:— Глянь — краса!—
А старий лиш хека.

Вечорком понад сади
Линуть зойки джазу.
Хоч не хочеш, а веди
Танцювати Азу!

Там, де юнь зійшлась у хол
З усії округи,
Дід, ковтнувши валідол,
Чеше буги-вуги!

Хоч уже й забило дух,
Вихиляси в'яже.
Молода кружля, мов пух,
І старому каже:

— Взимку ми, якщо дастъ бог,
З рюкзаком на крижах
Всю Киргизію удвох
Промчимо на лижах!..

— Промчимо! Еге ж! Му-гу!
Ради тебе, люба...—
І подумав: «Як в снігу
Десь не вріжу дуба!»

...Зі старими слід дружить.
Насміхатись грішно.
Але тут, що не кажіть,—
А виходить смішно.

1969

ПУХОВА ХУСТКА

Мріяла про хустку
Вже сивенька мати...
Мріє вона й досі. Не змогла придбати:

Що з городу брала,
Що родив садочок —
Все до копійчини йшло на милих дочок.

Дочки підростали,
Вийшли заміж дочки.
Є свої в них шафи, взяті на замочки.

Є в обох сережки.
В килимах кімнати.
Їздить до них в гості одинока мати.

Їздить їй нелегко,
Скажемо до речі:
У руці корзина, вузол через плечі...

Тій везе індика,
Тій дебелу гуску,
Мріючи зимою про пухову хустку.

Бо морозний вітер
Завива та свище...
Спершу ѹде до Ольки,
бо з вокзалу ближче.

У кімнатах Ольки
Аж сія підлога.
— Роззувайтесь, мамо! — кажуть їй
з порога.

Уночі в Парасі
На старій подушці
Спочивала мати знов на розкладушці.

Вранці їй сказала,
Чай п'ючи впrikуску:
— Вийду в магазини, пошукаю хустку!..

Здогадались дочки:
— Вам шукати важче,
Підем ми і купим, відпочиньте краще!

В магазин... У другий...
В комісійний знову...
І знайшли нарешті хустку ту пухову.

Як спитали «скільки?»,
Як узнали ціну.
То надулась Олька і скривила міну:

— Я піти не можу
На такі витрати,
Бо в модистки саме шию два халати!

— Я тим більш не можу,—
Кинула Парася,—
Бо якраз гітара синові найшлася!..

Довели їх чвари
До такої точки,
Що при тій покупці посварились дочки.

Обіцявиши мамі
Дарувати хустку,
В складчину купили у горошок блузку.

Потім — для матусі,
Сивої голубки,
Впхали у корзину дві потерті юбки.

Провели в дорогу,
Дбаючи так само:
— Бережіть здоров'я!
Приїжджайте, мамо!

Як до вас прибудем
Літом у відпустку,
То тоді вже, може, привезем і хустку!

1970

РОЗЛУКА БАБИ І ВНУКА

Став наш поїзд край села,
Поблизу Чонгара...
І в купе мос зайдла
Ультрамодна пара:

Він — нестрижений, як піп,
Що чита псаломи,
В ней зачіска — мов сніп
Житньої соломи.

З ними хлопчик, їх синок,
Не дитя, а муки:
Батько держить за пасок,
Мамочка — за руки...

А малий щипає всіх,
Як щипають краби,
Та благає, молить їх:
— Не беріть від баби!..

Не беріть! — здіймає шум,
Дріботить ногами.
І цукерки «Каракум»
Не прийма від мами!

— Бабо, де ви? — поспіша
Вирватись синаша.
Батько гнівається: — Ша-а!
Я же твой папаша!

Зиркнув зляканий Івась
На його борідку:
— Я не знаю дядьку, вас,
Як і вашу тітку!..

Вісім місяців було,
Як оді патлаті
Завезли Васька в село
До бабусі Каті:

Щоб без клопотів їм жить,
Підросте аж поки;
Щоб у ясла не носить
І не знать мороки;

Щоб на пляж у вільний час
Виrushati вранці,
Вечорами — слухатъ джаз
І трястись у танці!..

Грівся син їх років п'ять
В баби біля сердя...
І приїхали забрать —
Щоб у місті «терся»!

Щоб дружків культурних мав,
А не пас корову,
Щоб потроху забував
Бабину він мову...

Мама тиче в пляшці кvas,
Батько — пиво свіже...
— Все одно втечу від вас! —
Їм синочок ріже.

Не було таких розлук
Ще в оцім вагоні:
У купе ридав онук,
Баба —
на пероні...

Поїзд рушив — і пішов...
А мораль єдина:
Ну яка до них любов
Може бути в сина!

1970

СІМЕЙНА АСАМБЛЕЯ

В широкому світі відомі
Сюжети подібних картин:
На старість у рідному домі
Лишивсь дід Олекса —
один!

I в кухні один і в кімнаті,
Де фото дітей на стіні.
Сини його, троє, жонаті,
I дочки давно заміжні.

Заходили іноді... взяти
Відро чи каструлю якусь.
I раптом признався їм тато:
— Женюсь, мої дітки! Женюсь...

Сприйнявши ту звістку як горе,
У дім — на метро, на таксі —
Злетілись на екстрені збори
Синочки і донечки всі.

Почати довірили Гнату!
Підвівсь кучерявий синок:
— Ви що це надумали, тату!
Який ото з вас женишок?!

Це ж нашій родині на сором,
Про це ви забули чомусь!..—
А дід кида репліку зборам:
— Рішив остаточно! Женюсь!

Один тут — і мову забуду!
А вдвох — пополам і горох;
Приємніш дивитися буде
І цей телевізор удвох!..

А Люся: — Та нас же, нівроку,
Ви маєте, таточку, шість!
У нас почергово щороку
Живіть,
як ріднеський гість!

Та ми ж обіцяли і нені
Глядіти свого татуся:
Спочатку побудете в Жені,
Тоді — у Гнатка, в Петrusя...

Не встигла пазвати імення
Ще двох, що на збори прийшли,
Як раптом підскочила Женя:
— Ми довгий ремонт почали!

Хай спершу побудуть у Мані,
А я після Миті візьму!..—
Та й в Мані було те «не в плані»:
— Чому це я перша? Чому?

Мій муж саме взявся писати
Трактат «Про сім'ю і закон»!..—
І тут почалися дебати,
Гарячі такі, як в ООН!

Хотіли всі якнаймиліше
Прийняти свого татуся,
Та тільки не зараз... пізніше...
Про це — і дискусія вся!

Старий нє просився нікуди,
Лиш слухав ту «битву» думок...
— Яка ж резолюція буде? —
Спинив суперечку Гнаток.

— Оскільки так тяжко вам, дітки,—
Сказав, усміхнувшись, татусь,—
Йду завтра до Мотрі — сусідки —
Й женюсь, мої дітки! Женюсь!

У мене є пенсія. В неї.
Тож мною футболить не слід!.. —
Роботу тії «асамблей»
На тому й закінчив наш дід.

1971

ПРОВОДЖАЮТЬ В АРМІЮ ПЕТРА

Півсела зібралося на свято.
Прилетіла з Криму і сестра...
Три доби не спали мама й тато --
Проводжали в армію Петра!

Грав баян. І дві гармошки грали.
Знов співала мамина кума.
— Так служи, щоб вийти
в генерали! —

Як пили шампанське у буфеті,
Спохватився раптом дід Хома:
— Підождіть, бо щось не видно Петі,
Внука-новобранця десь нема!..

На рішучий запит воєнкома
Руку дід приклав до картуза:
— Вибачте, забули його дома! —
І в старого капнула слюза.

Привезли забутого в машині.
Сів у поїзд майже на ходу...

Вже давно Петро в своїй частині,
Вже крокує чітко у ряду.

Служить вірно... Вже приймати присягу
Надійшла, мабуть, йому пора,
А в селі ще й досі хилять брагу.
Проводжають в армію Петра!

1972

ДВА КРОКИ

Внучці Оксанці

Раділи ми зранку
Разом з усіма:
Два кроки Оксанка
Зробила сама!

Зіп'явшиесь на ніжки,
Свій шлях почала:
Від столу до ліжка
Півметра пройшла!

Поки що —
два кроки
Тієї ходи...
Крокуй же крізь роки!
Щасливою йди!

Кріпи свої сили,
Оксанко мала,
Щоб рівно, красиво
Й далеко пішла!

1974

МАМИНА ХАТА

Сива мати сорок літ
Прожила в тій хаті,
Де за ганком —
вишень цвіт,
Яблуні крислаті!..

Доглядала свій садок,
Мальви буйнорослі...
Але ось — прибув синок
До матусі в гості.

На машині «Жигулі»,
Стрижені по моді...
— Годі жити вам у селі,
Порпатись в городі!

Вже давно пора до нас
Перебратись, мамо:
Телевізор, ванна, газ —
Шик, сказати прямо!

Не ходить ні до гусей,
Ні по воду вранці,
Кожен вечір — то хокей,
То спортивні танці!

— Не вагайтесь! — говорив.
І, знайти щоб «свата»,
В райгазеті об'явив:
«Продається хата!»

Налетіли покупці —
І нема вже хати!..
Втерши слізози на лиці,
В путь збиралась мати.

Походила по двору,
Щоб одвести душу,
В сад зайшла і,
 мов сестру,
Обіймала грушу.

Щебетали в синь небес
Птахи на світанні...
І повіз її експрес
До синочка Вані!

...Був давно готовий план,
Як зустріти неньку:
Одвели старій диван,
Тумбочку гарненьку.

Вечорами внук Артур
Грав їй на баяні.
Потім — з бази гарнітур
Притаскали Вані.

Інші меблі — інший плац!
І невістка строга
Пересунула диван
Ближче до порога.

Згодом десь припер синок
Дзеркало у рамі,
Та в «передню», у куток,—
Розкладушку мамі.

Повалило в Ваньків дім
Більше друзів, звісно...
Рік минув,
 і в домі всім
Стало «дуже тісно»!

Про повернення в село
Не могла й гадати:
Вже в старої не було
Ні грошей, ні хати!

Сварки, чвари почались...
А за тиждень Ванька
Розлішив об'яви скрізь
«Є хороша нянька!»

*

В мамин сад іде весна,
Знов цвісти він буде...
Де живе тепер вона —
Знають добрі люди!

1974

ЖЕНИШОК

Не підстрижений, патлатий,
В тридцять років нежонатий —
Парубкує Вольдемар,
Тре-вичовгус бульвар.

— Ти б женивсь, дівчат багато! —
Натякають мама й тато.
— Втну, маман, весільний бал,
Як знайду свій ідеал!..

Вже зносив і дві гітари,
А знайти не може пари!
Ось і вчора він в саду
Стрів красуню молоду.

Йшов за нею крок по кроху,
Компліменти сипав збоку,
Лестив їй кварталів п'ять
(Нав'язався проводжать!).

Нишком вивідав пронира:
Хто батьки, чи є квартира,
Те і се — і взагалі —
«Волга» є чи «Жигулі»?

Як почув на ту «прикидку»,
Що живе... у гуртожитку,—
Струни збурив, дав акорд
І відскочив злий, як чорт!

1975

Не говори, що ти поет

НЕ ГОВОРИ, ЩО ТИ ПОЕТ

Коли коханій до альбому
(Чи посередньо, чи то гірші)
Ти, подолавши сон і втому,
Нарешті викінчиш свій вірш,
Коли, зрадівши віршу тому,
На шляпу ти змінив кашкет,—
Ніде, ніколи і пікому
Не говори, що ти поет.

Коли, радіючи удачі,
Ти невідривно день при дні
Почиеш в захопленні гарячім
Пекти загальники-пісні,
Коли, нарешті, випадково
«Продвинеши» їх в одну з газет,—
Ніде, ніколи і пікому
Не говори,
що ти поет.

Якщо ти бачиш лиши на блюді
Колгоспний хліб і виноград
І весь твій шлях «в життя
і в люди»—

У шість редакцій і назад —
«Штовхати» вірш!.. Коли ти в цьому
Вбачаєш успіхів секрет, —
Ніде, ніколи і нікому
Не говори, що ти поет.

Коли ти взяв замовлень масу
І друзям кидаєш: «Спішу!
Бо вже й читать не маю часу,
А цілі дні пишу й пишу!»,
Коли ти втнув замовцю свому
Чи то сонет, чи то куплет,—
Ніде, ніколи і нікому
Не говори, що ти поет.

Коли ділком гоноровитим
Ти гонорар узять прийшов
З одної каси із мастигитим
І там гукнув йому «Здоров!»
І навіть вислідив потому,
Щоб затягти його в буфет,—
Ніде, ніколи і нікому
Не говори, що ти поет.

Коли ж забудеш славу й гроші
В труді, як кожен патріот,
Й тебе за вірші за хороши
Назве поетом сам народ,
Який прямус величаво
З піснями радості вперед,—
Лише тоді здобудеш право
Сказати людям: я — поет!

1950

КУРИЛО-КАДИЛЬСЬКИЙ

Маститий поет Соловейко Павло
На секції вірша читав про село.
Читав — як писав: то протягне баском,
То рацтом тоненьким бере голоском,
То в ритмі гойднеться і, роблячи крен,
Протяжно повторить любимий рефрен:
«О верби крислаті, лоза й перелаз,
Мені ви натхнення давали не раз!»
Протягши фальцетом такий же кінець,
В президію сів на «постійний» стілець.
Хвилина мовчання... І тут, як бува:
«Хто виступить хоче?» — спитав голова.
І критик, що держить по вітру свій ніс,
Що в папці промову (готову!) приніс,
Схопився і першим до сцени побіг,
Щоб інший, бува, обігнати не зміг!
Стрибок!.. І всі східці бере він за раз
(Як брав в парубоцтві поет перелаз!).
Розплівся в усмішці, пашить гаряче
Курило-Кадильський... А потім рече:
— Нам випало щастя!

Хвилину тому

Ми слухали в нашім затишнім дому
Павла Соловейка, чи світливий талант
Сіяє для всіх нас, немов діамант!
І скажемо прямо: за цими дверми
Ходячого класика слухали ми!
Приємно нам всім, що любимий поет
Рвонувся цим віршем ще далі вперед!
З любов'ю до нього, співця-солов'я,
В цей день історичний схиляюся я
(У бік, де сидить Соловейко Павло,
Курило-Кадильський схиляє чоло!).

І стало так сумно, що хай йому біс,
Неначе кадильницю піп тут проніс!
Дивились в підлогу сумні слухачі,
А критик палкий, себе в груди б'ючи,
Робив філософські уже відкриття:
— Прочитаний твір — це епоха, життя!
Візьміть хоча б слово музичне «лоза».
Не та це лоза, яку гризла коза!
В лозі цій проблеми великої суть,
Бо з неї корзини колгоспи плетуть.
Стахановки носять корзинами корм.
Лоза набула нових якостей, форм!
Раніш колись кози знущались з лози,
А тут вона служить для тої ж кози! —
...І критик, ледь-ледь не зронивши слезу,
То збоку, то ззаду доїв ту козу.
Від слів тих у залі аж душно було.
Лиш гордо тримавсь Соловейко Павло,
Який возсідав на «постійнім» стільці
Й від тої хвали бронзовів на лиці!
А критик купався у патоці фраз:
— Звучить по-новому й старий «перелаз»!
Не той він, що брали з розгону діди,
Стрибавши колись до дівок у сади,
А ясно для мене (так само й для нас),
Що стверджує автор новий перелаз,
Де гордо стоїть героїня труда
І там комбайнера свого вигляда.
І я паче бачу... в призначений час
Він мчить мотоциклом на той перелаз!
Типові картини! А взяти хоч би
Оновлений образ старої верби!
Тут план озеленення поданий так,
Що слів не знайти, крім похвал і подяк!
Та нам не під силу збагнути всього,

Що сказано в творі безсмертнім його!—
...Із залу почулись гучні голоси:
— Гаси ту кадильницю! Швидше гаси!—
Підвівсь голова, що згадав про кермо:
— Регламент скінчився... ще скільки дамо?
— Доволі!— гукнули усі, як один,
Хоч критик просив ще п'ятнадцять хвилин!
...І справді, доволі кадить фіміам!
Це пам не потрібно, на шкоду це нам!
Хай дужче лунають у нас голоси:
«Голоблю закинь і кадило гаси!»
Хай критик такий чує завжди від нас:
«Регламент скінчився!

Минувся твій час!»

1952

ТІЛЬКИ Й СВІТЛА, ЩО В ВІКНІ...

Добре лірику, їй-право!
Встане, гляне у вікно...
Може, вам і не цікаво —
Він напише все одно.

Не проходить і хвилинки,
А вже спіймано рядок:
«За вікном пливуть хмаринки...»
(Тут же й рима: «холодок»).

Долетить йому до вуха
Пташки спів, що сповнив двір,—
Він і пташку-щебетуху
За хвоста — і на папір!

Він усе бере з натури!
Досить тільки зримувать.
І, дивись, «Мініатюри»
Вже готові!
Штук із п'ять!

Перегляне: «Все до діла!
Варто їх скропити вином...»
Раптом чус: пролетіла
Свіжа тема за вікном!

(Продирчав у бік Подолу,
Мов скажений, мотоцикл!).
Він за зошита — й до столу!
Він новий напише «цикл»!..

Завтра теж опівдні встане,
До вікна підійде знов...
«За вікном цвітуть платани!...»
— Єсть! — гукне
Й писати пішов.

Добре лірику, їй-право!
Має вірш — на кожен звук,
Має друга у «видаві»
(Друг усе те пустить в друк).

Хоч душі там пів процента,
Схожий вірш на ковилу,
Має друга рецензента,
Що воздасть йому хвалу!

Хоч творіння ті «ліричні»
Ніхто в руки не бере,—
Пише він на теми... вічні!
Хай читають, як помре!

Щоб, бува, з таким розгоном
«Молодий» якийсь творив —
П'ять разів би макогоном
В нього б критик запустив!..

Цей же лірик — строчить, пише,
Аж вистрибують слова:
«За вікном казкова тиша!..»
Скоро —
Й збірочка нова!..

Добре лірику, їй-право!
Та спітати приходить час:
Хто й коли йому дав право
Зватись ліриком у пас?

...Є в нас лірики-поети!
(З ним ніхто їх не зміша!).
Їх пісні і їх сонети —
Світлі й чисті, як душа!

Думи їх — завжди народні!
Щиро ними дорожу.
Й справжнім лірикам сьогодні
Я схвильовано кажу:

— Хто посмів його пустити
Разом з вами па Парнас?
Верхогляд той діловитий
Тінь лиш кидає па вас!

1955

ЛИСТ ДО МАНДРІВНИКА ПОТАПА ТУРИСТЕНКА

Де ви тепер —

не скажу, бо не знаю,
Тільки відомо одне:
Знов десь махнули із рідного краю
У закордонне турне.

Галстук паризький, міланські підтяжки...
Дивишся — модою пре!
Де ви тепер — уточнить мені важко.
Може, в якімсь кабаре...

Може, ждете, знявши рисову шляпу,
В Римі моменту того,
Щоби уздріть ватіканського папу
Чи хоч бабусю його.

Може, в машині бульварами Ніцци
Ви летите стрімголов
Й пісню «Летят перелетные птицы»
Гіду бурмочете знов.

І захлинаєтесь:

«Ах, інтересно!
Скільки на дамах прикрас!..»
Вам невтімки,
що та пісня чудесна
Б'є рикошетом по вас.

Вас розібрала до мандрів охота!
Вже аж гуде голова —
Їздите скрізь, роззвяляєте рота
На європейські «дива».

«Ах, які модні в Парижі сандалі!» —
Чуємо потім од вас.
Ви, що в житті нє були на Уралі,
Не заглядали в Донбас.

Ви, що не бачили Волги, Алтаю,
Навіть Каховської ГЕС,
Чомсь поза межами рідного краю
Стали шукати чудес.

Зір ваш милують чужі витребеньки.
Витрішкам — рік віддали.
Рівно два літа у рідної пеньки
Ви у селі не були.

Жде не діждеться і журиться мати,
Вчувши про ваші турне:
«Гірше нема, як по світу блукати!
Вже позабув і мене!»

Ні,
Я не проти туризму, нізащо
(Більше йому широти!).
Я за цікаві поїздки найкращі,
Навіть в найдальші світи.

Я проти ваших захоплень, Потапе,
Проти смаків зокрема.
Вище плечей у вас, видно, крім шляпи,
Більше нічого нема.

Знаю, що ви розведете руками:
«Що це за лист?.. Що за тон?!»
І додасте:
«Маяковський так само
Їздив не раз за кордон!..»

Іні, іс так само! Пост ґромадянський
Там не схиляв голови!
Вірша привіз нам про паспорт радянський,
Книги правдиві...
А вп?

Бачили тільки крикливі вітрини!
Й сором сказать — привезли:
Тещі бюстгалтер, корсет для дружини,
Всякого дрантя вузли...

Що вас цікавить, то річ нам відома...
Так я закінчу цей лист:
Можна було б вам посидіть і дома.
Ви ж міщанин — не турист!

1957

ОБОЙМА

Колись давно якийсь солдат
Десь на одному з полігонів
У трилінійний апарат
Обойму вклав з п'яти патронів.

Пальнув солдат, почувши «плі!»,
І незабаром ясно стало,
Що в основному, взагалі,
Обойма вистрелила вдало.

І полилися похвали,
Знялося море шуму, гаму:
На щит обойму підняли
І в золоту вмостили раму!

За цим — вчепили по вінку
До шиї кожного патрона...
З тих пір під стелею в кутку
Висить обойма, мов ікона.

Ідуть літа...
І хоч давно
В мішенні б'ють нові патрони —
«Знавці», за звичкою, все 'дно
В куток одвіщують поклони.

З усіх трибун, на всі лади
Одних і тих і досі хвалять.
А пині діючих — завжди
Цілім спопом до «інших» валять.

Порадив якось я «знавцю»
(Віддавши славленім належне!):
— А може б, ви обойму цю
Хоч обновили обережно!..

Помислив він і каже так:
— Не раз ми думали, хотіли,
Та не потиснеш їх ніяк!
Не піддаються!
Заржавіли!

1958

ПРО ДЕЯКИХ ТУРИСТІВ

В Мілані був чотири рази...
— В Донбас поїдь! — І він аж зблід
(Йому давно звернуло в'язи
Чомусь на Захід, не на Схід!).

*

Співа про Рим, згубивши міру,
А про того будівника,
Що збудував їому квартиру,—
Не проспівав іще ні рядка!

*

Він сколесив дороги дальні
Й навчивсь одного у панів:
У санаторії в їдалю
В трусах ходити! Без штанів!

*

З турне — в турне. Поїздок — маса...
А дома він живе, мов кріт.
Машина. Дача. Ощадкаса —
То весь його міщанський світ.

*

Усе описує: дороги,
Що пив він тут, що їв він там...
Та не дописує одного:
Навіщо все це читачам?

*

Шовково-лагідний із гідом
І хамовитий з рідним дідом!

*

Берет. Кашне «універсало»,
В рудім (чужому) піджаку...
Лиш рідний хліб
І рідне сало
Їому поки що до смаку.

*

Його прописка — в «Інтуристі».
Він знає всі чужі міста,
Завулки всі!.. А в ріднім місті —
Сусідню вулицю пита.

*

Нотатки. Вірші. Точні дати.
Читаєш — гів бере і сміх.
І часом хочеться спитати:
Це ж чий писака?

Наш чи їх?

1959

КРИТИЧНЕ СТАНОВИЩЕ КРИТИКА (Ж а р т)

Як хвалить він письменника
Онуфрія Калепика,
То він
«Кваліфікований»,
«Глибокий», «поміркований»,
«Розумний» та «освічений»,
«Проникливий», «досвідчений»
І в творі, що торкається,
«Чудесно розбирається»!

А зробить зауваження —
Куди там! Інше враження!
Він критик
«Непідкований»
І «некваліфікований»,

«Обмежений», «неввічливий»,
«Мілкий», «недоброзичливий»
І в творі, що торкається,
«Профан, не розбирається»!

1961

САТИРИК РІВЕН ХЛІБОРОБУ

Сатирик рівен хліборобу:
Встає до дня, одягне робу
І знов береться за перо.

Усе лихе руба на ниві,
Щоб люди всі були щасливі,
Щоб захистить від зла добро!

Віп міг би теж співатъ сонети,
Як тихі лірики-поети,
Про слов'їв, про мед бджоли...

Та треба ниву прополоти!
Пора така, що тьма роботи,
Нема коли, нема коли!

Отак і я: в житейськім полі
Полю щодня на видноколі
Усе, що гнівно не терплю!

Коли казати правду щиру,
То я тому й пишу сатириу,
Що ніжно лірику люблю!

1962

СПОГАД

Брав завжди мій добрій тато
І мене на віз,
Щоб побачив я багато
Ще тоді, як ріс.

Не лишав мене піколи:
Зимно, чи весна,
Чи то їхав віп у поле,
А чи до млина.

Кожушок одягне й свитку
У години хуг...
Якось їхали ми влітку
В дальню даль на Буг.

А навкруг — степи безкраї,
Безконечний світ.
Що, бувало, не спитаю —
Батько дасть одвіт.

Села й села... Люди в полі...
А навстріч встасє
Дім в саду на видноколі!
— Тату, що то є?

Вікина зверху, вікина знизу.
Диво ти мос!
Килим звис аж до карнизу.
— Тату, що то є?

Обійняв мене за спину,
Глянув на лани:
— Не дивись туди, мій сину,
Там живуть пани...

Далі їдем по дорозі.
Дума щось татусь.
Ну, а я верчусь на возі --
І дивлюсь, дивлюсь...

Знову дім між гіллям саду.
І такі ж тини.
— Гляньте, тату! Що це, тату?
— То живуть пани.

Сяють сріблом в раннім ранні
Росяні степи.
Ген женці кладуть у клані
Панові снопи.

Ген іще під цинком хата,
На горбах млинни...
І слова ті самі в тата:
— То живуть пани.

Милі спогади-лелеки!
Вмер давно татусь...
І все далі те далеке...
Та й тепер чомусь,

Коли бачу в торбохватів
Дачі і тини —
Ясно чую голос татів:
— То живуть пани!

І відразу в повну міру
Я гострю перо,
Щоб писать про них сатиру —
Людям на добро!

1963

ВІН ДБАВ ПРО ВСІХ

Пам'яті М. Т. Рильського

Він дбав про всіх. Вставав щоднини
І знову думав о добрі.
До нього йшли, як до людини,
Поети й сиві матері.

У нього завжди вистачало
На всіх часу і доброти.
Нема кінця й нема начала —
Скільком устиг він помогти!

Його сердечність невгласима
В рядку у кожному жила...
Не стало ніжного Максима,
Добра й поезії орла!

Прощай, поете! Не забуде
Народ-титан діла твої.
Остання путь. В жалобі люди
І лолосіївські гаї...

1964

ВІДПОВІДАЮ ВАМ, КОЛЕГО!

«Навіщо ото поїхали виступати до прикордонників! Це ж — перевтома, трата сил. Не будете себе берегти — чи надовго вистачить вас?» — такі слова було кинуто декому з нас, старших за віком письменників, одним надто себебережливим колегою.

Було! Летів у літаку
І я на зустрічі гарячі.
А ви в цей час у гамаку
Дрімали-ніжились па дачі.
Літак мій в хмари голубі
Здіймали буряні мотори.
А вам в котеджі на горбі
Вже снились «власні» помідори,
Щоб не зайшов у справі хтось,
Підперли хвіртку і ворота!
Таких чимало розвелось,
Що лиш про себе в них турбота!
Глядять здоров'ячко,
Тини,
Свою затишну «хату скраю»...
Подовше хочуть жити вони!
— А задля чого? — я питало.
На «удовольствіє свое»?
Щоб тільки спати, пити, їсти?
Між наших лав, на жаль, ще с
Ці себелюби-егоїсти.
Такий поїхать — наодріз! —
До прикордонників не хоче.
А в Рим далекий чи в Париж
До «закордонників» — охоче!
Туди сам біс його несе!
В таких є ще одна прикмета:

Він там натягне її привезе
Штанці короткі та берета!
Я бачив рідні рубежі,
Чудових хлопців батальйони.
А ви сиділи на межі
І стерегли свої «кордони»!
Я знов відчув красу Карпат,
Могутъ Вітчизни усієї,
Ще раз відчув, що й я солдат
Народу й партії моєї!
Які там воїни-орли
Красиві серцем і на вроду!..
На те ѿ й творці ми, щоб жили
Задля таких, задля народу!
Писатъ за тином про народ
(Такі ще є, і я їх знаю!)?
А дбать про себе, свій город?
— Не фарисейство це? — питало.
І сум і сміх за них бере.
І часом робиться аж стидно...
Л та, хто швидше з нас помре,
То ще, колего, буде видно!
Як люди,
Йти до мети,
А не сидіти в барлоzi!
Найбільше щастя — йти і йти...
І якщо впасті, то в дорозі!

1964

ГОТОВ ПОЧАТИ ВСЕ СПОЧАТКУ...

Готов почати все спочатку,
Минувши років рубежі:
Скубти потішному телятку
Траву росисту на межі.

Ходить по глід і по шипшину
В загірні балки й рівчаки,
Стоять і слухать коло млину
Все, що розказують дядьки.

Гукати в полі: — Гляньте, татку,
Як вітром сніп наш понесло!.. —
Готов почати все спочатку,
Коли б можливо те було:

Рушати в місто у казкове
На возі батьківськім з воріт,
Щоб мама знов — аж до діброви —
Мені дивилася услід.

В Одесі Пушкінську питати,
Шукать в редакцію тропу...
І вперше з радістю читати
Свій вірш в «Червоному степу».

Носити знов шинелі скатку,
Йти пішки з міста у село...
Готов почати все спочатку,
Коли б можливо те було!

1965

БІОГРАФІЧНЕ

Мені в житті завжди везло
Стрічати радісне повсюди:
Подамсь на шахту чи в село —
Кругом веселі й добрі люди!

Щасливий тим, що з ними йду,
Дніпром милуюся і ланом
І що в Олійників роду
Став першим грамотним Степаном;

Що зріс між добрих земляків,
Яких ще в юності сподобав;
Щасливий тим, що мав батьків —
Простих і чесних хліборобів.

У серці сили повнота,
В руках ще більше маю сили.
Щасливий тим, що всі літа
Робив я те, що всі робили:

Саджав дерева, лан орав,
Складав снопи злотисті в копи,
Водив по морю пароплав
І в пору битви рив окопи.

В путі десятки підошов
Зітер, настирливий з натури.
Щасливий тим, що пішки йшов
У світлий храм літератури.

Нехай той шлях, що довгим був,
Здолав не з першого я туру,—
Щасливий тим, що знає і чув
Остапа Вишню і Сосюру.

Вітчизна все мені дала,
І їй за це — спасибі щире!
В ім'я добра, супроти зла
Я в руки взяв перо сатири.

Щодня встаю робить своє,
Щоб мацапур, хапуг не стало,
Але, на жаль, вони ще є,
І значить — зроблено ще мало!

Очистить лан од ковили
Щодня у мене на прикметі.
Нема коли, нема коли
Сидіть сатирикам в буфеті.

Куди не глянь —
роботи тьма,
Не виглядати нам «вихідного»:
Їх у письменників нема
Не те що двох, а ні одного!

1968

БАТЬКОВА ПОРАДА

Згадую пам'ятний вечір,
Пам'ятний батьків урок.
Взяв мене ніжно за плечі:
— Слухай пораду, синок!

Бачу, що масш охоту
Вірші складати, пісні.
Вибрав нелегку роботу!
Тож і тривожно мені.

Вчив тебе поле орати,
Коні глядіти, садок,
Сіяти... Вірші ж писати
Вчить я не вмію, синок.

Будеш один на тій ниві
Стежку шукать і межу.
Думавши думи журливі,
Ось що тобі я скажу:

Трапиться слово зрадливе —
Геть його, синку, гони!
Щось написать неправдиве —
Боже тебе борони!

Що б для письма не обрав ти,
Скрізь пам'ятай мій урок:
Підеш стежиною правди,
То не заблудиш, синок!

1972

Здоровше з гумором живеться

САМ СЕБЕ ПЕРЕХИТРИВ (За народним жартом)

П оїзд Київ—Станіслав
Уночі в Попельні став.
З напівтемного перону
Втиснувсь дядько до вагону.

«Хоч людей і тьма, та їх
Одурю я геть усіх,
Улаштуюсь! — мислить дядько. —
Я ж не тюхтя-безпорадько».

Хитруватий склавши план,
Глянув дядько в чемодан,
Скрикнув «ой!» та без балачки
Попід лавку лізе рачки.

— Що шукасте ви там? —
Знявся лемент, шум і гам.
— Я ловлю, а не шукаю.
Все одно її спіймаю!..

— Кицьку ловите свою?
— Та не кицьку, а змію!
Десь сюди вона, ногана,
Шугонула з чемодана.

Вчувши дiku новину,
Зникли люди в мить одну!
...З'ївши з салом паляницию,
Виліз дядько на полицю.

Спить він смачно, аж хроне:
Сам-один — на все купе!
А в години у ранкові
Погукав провідникові:

— А чи скоро Станіслав?
Не проїхав, не проспав?.. —
З ліхтарем в руці з-під лавки
Провідник дав точні справки:

— Де там скоро! Спи й не бійсь.
Вчора йолоп тут якийсь
Здуру випустив гадюку,
Відчепили нас на муку.

От і кукаєм «ку-ку!»
У Нопельні в тунику!

1961

«ПОВЕЧЕРЯЛИ ЧУДЕСНО»

Йшло їх трос на вечерю
В ресторан через бульвар.
Тільки ткнулися у двері,
А назустріч їм — швейцар!

Козирнув на знак пошани
І подав солідний глас:
— Вибачайте, громадяни,
Іноземців ждуть у нас!..

(Пояснив, що штат у залі
Жде-дріма з п'ятою годин).

— Тож прямуйте, хлопці, далі,—
Ресторан же не один.

З кухні пахнуть фрикаделі,
Віє запахом борщу,
А швейцар стойть,

мов скеля:

— Вибачайте, не пущу!..

Не вдалось умовить «варту»
(Апетит же — аж трясе...)!
І один... удавсь до жарту.
Прогундосив: — Ля франсе!

— Зрозуміло, зрозуміло! —
Страж молов на ту брехню.
«Ля франсе» — то інше діло:
Стіл дали, несуть меню...

Але як же замовляти?!
Рідна ж мова видасть все!
Варто трох цей розгадати —
І за двері «ля франсе»!

Та і тут одним моментом
Жартівник придумав хід:
— Говоріть з чужим акцентом,
Псуйте мову на чім світ!..

— Що бажаєте, панове? —
Поклонився метрдотель.
Перший вставив до розмови:
Люпім жарін картопель!

В метрдотеля —
Тьма прищошень:
— А ковбаски?
А «Дюрсо»?..

Другий кицув:
— Люпім ошень! —
Третій буркнув:
— Коросо!..

Борщ, і шніцель, і так далі...
Лиш замовили дружки —
І в порожнім світлім залі
Замигтіли фартушки.

Сам директор походжає,
Налива гостям «Дюрсо»,
Бо один же «ошень» знає,
Другий знає «коросо»!

Попоїли хлопці смачно,
Розплатилися за все.
А верткий директор, бачать,
«Книгу вражень» їм несе.

Повелися гості чесно.
Жартівник узяв перо:
«Повечеряли чудесно!..
Гриць, Олекса і Петро».

Троє штат обворожили —
На урок харчовикам:
Щоб усім отак служили,
Як оцим жартівникам.

I ТАКА БУВА ЛЮБОВ

Любить Женя молода
Свого Петю-мужа
Так ревниво, що біда,—
Аж, бува, пездужа.

«Ти мій бог і ти мій чорт!» —
Чуть на всю домівку...
Раптом Петі на курорт
Видали путівку.

Женя в плач... І коли він
Виїздив учора,
Бігла Женя навзdogін
Аж до семафора.

Що кричала — не почув:
Грюкали ж колеса.
Ніч не спав він і прибув
На курорт «Одеса».

Пляжі!.. Море... Кораблі...
Чудо-панорама...
А в конторі на столі
Бомба-телеграма:

«Викликай на телефон,
Бо я... лопну з горя».
Мчить на пошту взяти талон —
Петі не до моря!

Аж захекався, як біг,
Побілів, як стінка:
— Дайте, тьотю, Кривий Ріг,
А то лопне жінка.

— Що з тобою? В чому річ?
Гнався, ледь віддихав!..
— Нервувала я всю ніч:
Як ти там доїхав?

І реве у телефон:
— Ти там не влюбився?
Щось мені поганий сон
Тої ночі снився!

Ще не встиг він забрести
В чорноморські хвилі,
Як посыпались листи
Полюбовно-милі:

«Пропади віш, той курорт,
Розлетись від грому!..
Йди бігом в аеропорт
І вертай додому!»

Прощавай на всі часи,
Пляж, Одеса-мама!
Взяв білета, склав труси...
Вранці —
телеграма:

«Не лети! І на піску
Грійсь уже до строку».
Цілий місяць отаку
Петя мав мороку.

То ховав білет, то знов
Витягав з кишені —
Через ту палку любов
Дорогої Жені!

...Повертаєсь худий, як хорт,
І, сказати при слові,
Гірко думав:
«Хай їй чорт,
Отакій любові!»

1964

В ОДЕСІ, НА ДЕРИБАСІВСЬКІЙ

I

Літній день,
Одеса-мама.
Дерибасівська гуде!
Ось на шпичках мила дама
З парасолькою іде.

Не худенька і не повна.
Погляд — трішки «з висоти»...
— Чи не скажете, шановна,
Як до опери пройти?

— О, будь ласка! —
дама рада,
Викладас все, як є: —
Он... Ларьок «Губна помада»,
Трохи далі — «Ательє»,

«Індпошив», будинок «Моди»,
«Комісійний», «Трикотаж».
За «Духами» будуть «Води».
Йдіть отак — до ГУМу аж.

Там, за рогом, перед вами
І театр на виду... —
Поклонивсь я милій дамі,
Усміхнувся. Далі йду.

.ІІ

А навпроти, бачу, диба
Дядя в кепочці «а-ля!»,
У руках таранька-риба,
Що Привоз тут поставля.

І отак, для інтересу,
Підійшов я і кажу,
Що люблю, мовляв, Одесу,
Що до опери спішу.

— Чи далеко? Як скоріше,
Як зручніш туди пройти?.. —
Дядя втрічі став миліше,
Весь розм'як від доброти.

— Все скажу тобі, дружинце!
Точний курс відразу дам:
Он «Буфет», а трішки вище
Є підвальчик — «Двісті грам».

Далі «Бар». А в барі Ліда!
Знаєш що — гульнем хоч раз!
Хай та опера «Аїда»
Обійтися вже без нас!

...Розійшлися — мов друзі давні
(Бо поклявсь я, що не п'ю).

— До побачення! — сказав я.
Дядя вслід мені: — Адью!

III

Звечоріло.

Вже прожектор
З моря небо золотив.
І мені автоінспектор
Все інакше пояснив.

— Вам до опери? Будь ласка:
Ген під знаком «Перехід»,
Де стоїть мотоколяска,
Де стоять...
якраз не слід!

(Він нахмуривсь, свиснув строго,
І водій включив мотор!).
Далі — дійдете до рогу
І впретесь у світлофор!

Стрілка «Стоп», табло «Зупинка».
«Поворот» — і ви вже там...
Все він виклав за хвилину —
Не як дядя
І мадам...

Чув, мабуть, розмову нашу
Той, що біг на стадіон:
— Кинь ту оперу, папашо!
Ти ж не фіфа, не піжон!..

Показав у даль рукою,
Де за парком — хвилі, мол:
— Страсті — там! Валяй за мною!
В нас сьогодні — во! —
футбол...

Море й душі — все відкрите.
Свій запал, «своє» слівце...
Щедрі й милі одесити!
Я люблю їх і за це!

1966

НАГАДАЛА

Хлопчик и'є з сиропом воду:
Всю до краплі, до останку...
Полизав шматочок льоду
І поставив поруч склянку.

Продавець знайшла хвилину
«Виховній» віддать роботі:
— Ну? Напивсь? — пита хлопчину. —
Що сказати треба тьоті?

Глянув хлопчик несміливо,
Зашарівсь, пом'явся, бачу.
І сказав сором'язливо:
— Не забудьте дати здачу!

1970

ВЕРБЛЮД

— Чи ти чула, моя мила,—
Мовить жіночці Порфир.—
Що верблюд — могутня сила,
Справжній чудо-богатир:
Може вісім день робити
Й нічогісінько не пiti!

— І чудніш бувають чуда! —
Мужу кидас жона.—
Я ось іншого верблюда
Знаю-відаю словна:
Вісім день він може пити
І нічого не робити!

1970

В ОДЕСІ НА ПРИВОЗІ

(З народних жартів)

Ринок одеський. Возів цілий ряд.
Батько й синок продають виноград.

Батько — то грона, то гирі кладе,
Син, помічник його,— касу веде:

Гроші приймає, щоб їх берегти,
Здачу дає — із п'яти, з десяти...

Батько торгус завзято, аж змок.
Чус — гука йому з воза сипок;

-- Годі вам, тату, уже торгувати!
Годі, бо здачу вже нічим давати!

— Як же це так! — тата кинуло в
гнів.—
Ти ж в кожнім класі два роки сидів!

1970

ЙШОВ АВТОБУС НА ПОЛТАВУ

По білету і по праву
Кожен зручно в крісло сів.
Проти ночі на Полтаву
Курс узяв автобус «Львів».

І висловлюс бабуся
Водію тривогу-страх:
— Я Лубни проспать боюся,
Розбуди мене в Лубнах!

Не забудь лише, синочку!
— Добре, добре! — той прорік.
Сіла бабка у куточку
І схилилася набік.

Та водій аж за Лубнами
Спохвативсь, що винуват.
Розвернув машину з нами
І везе стару назад!

Чортіхається, не в дусі.
(Хоч із власної вини!)
Врешті став і до бабусі:
— Вигружайтесь! Лубни!

Л бабуся із куточка:
— Ідь, сипок! — рукою мах.—
То казала мені дочка:
«З'їж таблетку — у Лубнах!»

1971

ЗДОРОВШЕ З ГУМОРОМ ЖИВЕТЬСЯ

Здоровше з гумором живеться,
Отож звучи, наш сміх, звучи!
Та є такий, що — не сміється,
Хоч як його не лоскочи!

Чи то у гуморі тім дещо
Не до душі (бо вінав себе!),
Чи зіпсувала настрій теща:
Сидить, надутий, і сопе!

Чи, може, держиться так «гідно»,
Що... точка зору є своя:
«Мені сміятись не солідно,
Бо я не хто-небудь, а — я!»

1971

ДОЗАСІДАВСЯ

Збори й збори... Вісім днів —
Виступи, накачки...
Вже Василь аж очманів
Від тії сидячки.

Дочвалав у дім без сил.
Аж охляв віп, схоже.
— Істи будеш? — А Василь
І сказать не може.

— Будеш їсти, говори?.. —
Муж на те — ні звуку,
А по звичці догори
Піднімає руку.

Плащ, намоклий від дощу,
Туфлі зняв без стуку.
— Дать гарячого борщу?.. —
Знов підняв він руку.

— Є холодне, цілий таз,
Подавать і щуку?.. —
Голосує третій раз,
Підійнявши руку.

— А «Столичну» дать чи ні,
Ту, що на лимоні!.. —
І в одвіт Василь жоні
Плеще у долоні!

1971

ІОБАЗАРУВАЛИ

Лиш зайшов Кіндрат до хати.
А жона:

— Кажи, Кіндрате,
Як скупився на товкучці,
Що привіз — мені і виучці?
Та скоріш кажи, не муч-но!..

Сів Кіндрат. Вмостиився зручно.
— Слухай,— каже,— қума Саву
Вмить обчистили, розязув!
Тільки мірять став калоші —
І відразу вкрали гроші!

— Ну, а в тебе?..
— А за мною,
Упритул і стороною,
П'ять годин попоходили,
Аж тоді — кишеню збрили!
А в розязви қума — зразу! —
Кинув муж бундючну фразу.

Кинув з реготом і з глумом,
Бо ж... «герой» він перед кумом!

1973

НА МОРІ КИЇВСЬКІМ

На правому березі моря
Весь день, як на зло, не клювало!
Стемніло нарешті... і з горя
Хильнули рибалки! Й чимало!

— А може, на лівий махнемо?..
— Давай! — кинув Митя Захару...
Гребли цілу ніч: то — окремо,
То хекали знову — на пару...

Гребли — що не треба й мотора!
А вдосвіта раптом почули:
— А-ге-е-й! Ви ж од берега вчора
Канат відв'язати забули!

1974

ПОЯСНИВ

Діда, сторожа нічного,
Внук малий пита:
— А не страшно вам нічого?
Ніч же! Темнота!

І почув на ці турботи
Відповідь ясну:
— Сильно страшно,— каже,— доти,
Поки не засну!

1976

ПІДСЛУХАНА РОЗМОВА

Раніш тільки виряджу
В главк чоловіка,
І вже мені дзвонять, було,
То Муся, то Дуся,
То Катя, то Віка...
Встигай лиш гукати «алло»!

Тепер, мов та церква,
Домівка в пас тиха,
Не чути й мого вже «алло»:
Мовчить телефон
І ржавіє до лиха!
І подруг —
немов і не було!

Не дзвонять ні Дуся,
Ні Муся, ні Віка,
Зробились далекі й чужі,
Бо в главку нема вже
Мого чоловіка,
Де їхні працюють мужі!

1976

ПЕРЕД ТЕЛЕВІЗОРОМ

Чорноока, мов циганка,
На руках у дідуся
Пісню слухає Оксанка...
На екран —
увага вся!

Там артист
З поважним видом
Бубонцю й гітарі в тои
Щось співа і... з апетитом
Лиже білий мікрофон!

(Мікрофон по формі — склянка!).
І в малої сяє зір.
— Глянь, співак,— кричить
Оксанка, —
Їсть морозиво «Пломбір»!

1980

ЗАСПОКОІЛА

Як виймала з печі мати
Рогачами казанок,
Із надвору вбіг до хати
Наполоханий синок.

— Мамко! — випалив з гарячки,
Переляканий до сліз.—
П'янний дядя лізе рачки,
В нашу хвіртку вже проліз!..

Мати глянула
Й до хлопця:
— Звідкіля оце ти взяв?
Ти ж по виду і походці
Батька рідного не вінав!

1980

На Бродвеї

СЕР МАКІТРА

Мчав Будьонний дужче вітру,
Брав на Збручі переправу!
...І петлюрівця Макітра
Занесло аж у Варшаву.

Довго там тинявсь він н'яним,
Все пророчив: «Будуть зміни!»
І хвалився варшав'янам:
— Я суть гетьман України!

Проти нас — шпиком заклятим,
Перед паном — шкірив кутні.
Роки йшли... В тридцять дев'ятім
Стались зміни незабутні!

Військо волі, військо слави
Несло правду на Карпати,
Щоб з недолі і безправ'я
Українців визволяти.

Прапори вгорі палали!..
В ті осінні свіtlі ранки
Нас до серця пригортали
Галичани ї галичанки.

Мчало військо дужче вітру
Понад Сяном, по Волині...
І від страху пан Макітра
Опинився у Берліні.

Слав прокляття українцям,
Знов пророчив: «Будуть зміни!»
І хваливсь уже берлінцям:
— Я есть гетьман України!

...В час війни, коли земля вся
Протистала чорній силі,—
Гер Макітра в Київ гнався
На гестапівській кобилі.

На додому Колу-кату
Бив людей,
чишив руїни.
— Сторонись! — кричав пихато.—
Їде гетьман України!

Але гетьман не доїхав...
Бо фашистську чорну силу
Закрутив смертельний вихор:
Били з фронту, били з тилу!..

Скоро «гетьмана без трону»
(Не зійшли ще й гулі з лоба!)
Нарекли в англійській зоні
«Переміщена особа»!

Залатав штани він ззаду,
Одягнув уже циліндра...
Й поволікся на пораду
Прямо в Лондон сер Макітра.

А в тім Лондоні, її-право,
Де не ткнись — усе тумани.
Там самі... «морську державу»
Продають свої «гетьмани»!

Все прошохав достеменно:
В кого атом, в кого бази
(З Бі-бі-сі на нас скажено,
Кажуть, гавкиув зо три рази).

І поніс він цику биту,
Повен люті, жовчі й шіни,
На ноклін до Уолл-стріту,
Битий «гетьман України».

...Дяді Сему за долари
Служить вірно волоцюга,
Тягне рвані «шаровари»
Та белькоче, мов папуга:

— Я тримаю піс по вітру.
Й це багато означас!
Бо мене вже... «сер Макітра»
Сам Рокфеллер величас!

Знов найнявся шигувати...
Обтира притонів стіни...
І кричить на цілі Штати:
— Я сесь гетьман України!

...Ким він здохне, я не знаю,
Чи то «сером», чи то «паном»,
Тільки знаю, утверждаю:
Здохне він за океаном!

1950

БІЙ У НЬЮ-ЙОРКСЬКІЙ РЕСТОРАЦІЇ

У Нью-Йорку цими днями,
В ресторації одній,
Все летіло вверх ногами,
Клекотав запеклий бій!
Той лупив сусіда в пику,
Той за чуба тяг когось...
Хоч спочатку
Все без крику
В повній згоді почалось.
За наказом дяді Сема,
З різних іннатів та округ
Там зібралися пікчеми,
Кушки битих волоцюг —
Тих, що пнулись Україну
Від Росії одвернути,
Тих, що в Сема службу псину
За доларики несуть:
Сер Макітра, гер Бацдера,
Містер Бульба, наш Очкур —
Всяка, бий її холера,
Ногаць проклятих петлюр.
Кожен смачно гриз конину,
А з підмостків раз у раз
Про «соборну» Україну
Підвивав їм п'янний джаз.
А як танець буги-вуги
Гаркнув джаз, як дикий звір,
Замість танцю волоцюги
Почали шалений спір:
Як і завжди, як і всюди,
Стали гризти всі підряд --
Хто, мов, «гетьманом» з них буде.

Якщо «вернутися назад»?

— Я! — кричав Очкур і злився.—
Мій там сад коло Дніпра!..—
Тут Макітра, мов сказився,
Трісъ у писок Очкура!

— Цить,— гукинув,— потворо хитра!
Я там бивсь і ледь не вмер!
Гетьман я, Панько Макітра!
Так я звусь і в Фе-бе-ер!..

— Ви куди гнете, падлюки?! —
Скрикнув Бульба... І в ту мить
Хапонув стільця у руки
Та давай обох лупить: —
В мене рани ї дотепера,
Ледь живий я звідти втік!..

— Гетьман я! — скіпів Бандера
І... виделку Бульбі в бік!

Почалось таке місиво,
Що і чорт не розбере:
Той на Бульбу ліє пиво,
Той з трубою в битву пре!
Містер з гером, сер із паном
Ухопились за чуби;
Той стільцем, той барабаном
Б'є, аж скиглить від злоби;
Той он зброю взяв «холодну»,
Рветься з флангу вбити клин!..

Той, як «бомбу водородну»,
В Очкура пустив графин!

— Гетьман я, головорізи! —
Хтось вишдав із-під стола...
Той біжить, той рапхи лізе,
Брязкіт, гуркіт...
Битва йшла!

Гвалт і шум в нічну годину

Довго чувся навкруги.
Так «ділили» Україну
Наші люті вороги!
Кажуть, бій тривав до ранку,
Доки час прийшов іти
У притони і в охранку —
Давню службу їм нести.
Знов латають сер із паном —
Той штани, той кобеняк...
Відлупцьованим «гетьманам»
Ми рішуче кажем так:
— Хоч ви як в оскаженінні
Рвіть чуби, знімайте крик,—
На Радянській Україні
Не бувати вам повік!

1955

БРЕХОПСИ

То не в джунглях дикі звірі,
То, продавши голоси,
Виуть,
 сиглять у ефірі
Уолл-стріту брехопси.

Дяді Сему на догоду
(Скаламутивши ефір)
Люто виуть на Свободу,
Демократію і Мир.

Чим сильніше люди щирі
Прагнуть мирного життя,
Тим скаженіше в ефірі
Брехопсів отих виття.

Понад сушою і морем
Не вгаває гавкіт, щем,
Бо відомо: псиним хором
Диригує дядя Сем!

Шарпоне він лиш за шворку,
Й ту ж секунду — до небес —
На народ наш із Нью-Йорку
В мікрофон зависе пес.

Кине псам тим (що в довір'ї!)
Сем конини-ковбаси —
І над світом у ефірі
Ще лютіш завилють пси.

...Хазяям їх знати б треба,
Є в нас приказка стара:
Коли виють пси у небо —
Значить, виють не з добра!

1957

ПОСЛАННЯ ЗА ОКЕАН

«Нема зараз на Україні сатири й
гумору, що піднімали б корінні со-
ціальні теми», — балабоняль всяки
заокеанські панки та їхні підбрі-
хувачі.

Відомо, у кого те в моді:
Крізь пліт просуватись бочком
І ритись в сусідськім городі
(Покіль не потягнуть дрючком!).

Такі й гавкуни, зрозуміло.

Отож

І питання до них:

— Яке ваше бісове діло

До наших журналів і книг?

Що треба для рідного дому,
Те й робим, як рід наш увесь! —
І знов же: — А ви тут при чому,
Чого не в своє сусітесь?

Дратус вас давня сверблячка?
Чи лізете з шкури усі,
Щоб збільшилась пайка-подачка
На службі в мадам Бі-бі-сі?

Сховавшись у закутки дальні,
Забули, панове, одно:
Оті «корінні соціальні»
Ми вже розв'язали давно.

Тоді, коли вражі навали
Тікали в синцях за кордон,
Тоді, як ми й вас лупцювали
(Згадайте свій «драп-марафон»!).

Нешадна, правдива і щира,
За діло народне боєць —
Така вона, наша сатира!..
А сниться вам
Інший «взірець».

Плекаючи помисли вовчі,
Ви хижо і старанно в ній
Шукаєте піни і жовчі,
Щоб кожен рядочок був змій!

Ум'явши беконовий кусень,
Ви ще вдаєтесь до порад:
Щоб ми, замість нищти гусінь,
Рубали і нищили сад!

Вам видиться тая сатира,
В якої (тут помисли ті ж!)
Була б шід полою сокира
Чи то під сорочкою ніж.

Таку б вам поживу на зуби —
Ото смакували б гуртом...
Тоді компліментів, мабуть би,
З'явився цілісінський том.

Сюди вона,
Заокеанська
Балачка-свербллячка, веде...
Не діждетеся! В кодло поганське
Сатира не йшла і пе йде!

Дзвенить її сміх над полями,
В цехах, мов ті іскри, сія...
То з нею сміється над вами
В труді Україпа моя!

1969

НА БРОДВЕЙ

Малюнки з натури

1

Восени, читачу-друже,
Розглядав і я Бродвей.
Взагалі, цікаво дуже...
Клекіт, гамір, тьма людей.

Зойк сирен. Димок бензину...
Всяк спішить і зна своє:
Той пожовує резину,
Цей пиріг якийсь жує.

Файні дамочки довкола:
Та он — в рисовім брилі,
Ця, засмагла,— майже гола,
Іша — в платті до землі.

Мода зветься «як хто хоче!»,
Тож всього побачиш тут...
А Бродвей гуде, гуркоче,
Підміта ногами бруд.

Ось крокус попереду
Важкий містер на бульвар:
Погортав, дивлюсь, газету
І жбурнув на тротуар...

Хоч одна б зелена корона!
Хоч одна б — на весь Бродвей!
Тут не водиться й ворона,
Лише те щоб соловей!

Хоч розхристані шанянки
 Вже давно не дивина,
 Та дівчата-негритянки
 Вірні «стилю» як одна:

Як у Девіс у Анджели,
 Буйні зачіски —
у всіх!
 (Як у Девіс, невесела
 В білім світі й доля їх!).

Йдуть і дивляться у вічі
 Тим, що винні в їх біді.
 Як в Анджели, бунтівничі
 Ґуні душі молоді!

Не на гульки до альтанок,
 А шукати роботи йдуть...
 Тих Анджелок-негритянок
 Нам ніколи не забути!

А звідтіль, де сині води
 Б'ються в брилах кам'яних,
 Біла статуя Свободи
 Мовчики дивиться на них!

Є контора на Бродвеї,
 Всім знайома, не нова.
 День у день зайти до неї
 Манять заклики-слова:

«Тут до армії і флоту
Йде набір!» (За добрий гріш!)
Якщо маєте охоту,
Йдіть сюди, мовляв, скоріш!

Розбишаки-волонтери
Вкрай тепер потрібні нам:
В руки — гроші, револьвери,
І — о'кей — служить панам!

Для таких, сказати при слові,
Ладні грати тут і пісні
(Про гроби для них готові
Не говорять, звісно, ні!).

Двері й стіни там — прозорі.
Приглядавсь отож не раз,
Як «виконують» в конторі
Пентагонівський наказ.

Бачив, штат щось там судачив:
Кілька штатських!.. А крім них,
Щоб заходив хтось — не бачив.
Не спішать! Нема дурних!

4

За Бродвей, де аж під хмарку
Кам'яні встають шпилі,
Кожну ціч летять до парку
Поліцейські патрулі.

Діють в парку розбишаки,
Чинять вбивства, грабежі,

В хід пустивши зброю всяку:
Пістолети і ножі...

Йде у тьму хтось по дорозі?
Кулю в спину — і капут:
Якщо можна у Лаосі,
То чого ж не можна тут!

Якщо можна (ось їх нрави!)
Кожен день і кожен час
Грабувати цілі держави,
То чого не можна вас?

...Жертви парку лічать вранці,
Часто лічать і давно.
Ось чому американці
Вже не ходять і в кіно!

*Нью-Йорк,
вересень, 1971*

БАРАХОЛКА В ПЕНТАГОНІ

Враження очевидця

Коридори, кабінети,
Що не двері — вартові.
Тут «планують» — і ракети,
І погроми світові.

Фабрикують різні «блоки»,
Шлють флотилії в «дозор»:
Від Персидської затоки —
До країни Сальвадор!

Чути крики телефонні —
І на Захід, і на Схід!
...Звісно, є у Пентагоні
І перерва на обід.

Що там діється в ту пору —
І пером не описати:
Ті в ї дальню мчать нагору,
Ті по східцях
Вниз біжать.

Бо внизу, у вестибюлі,
Шумно ѹ людино, як ніде:
Почали базар прибулі,
Барабанка вже гуде!

Ось приніс якийсь дядюга
Дві об'яви наперед:
«Є у продажу папуга»,
«Продаю шотландський плед!».

Той, закинувши на плечі,
Виставля рябі штани,
Цей збува в'єтнамські речі,
Що нагріб у час війни!

Продають, що з моря ѹ суши
Як «трофеї» привезли,
Ті, що людяність і душі
Вже давненько продали!

Знов реклами, ще об'ява:
«Продаю магнітофон!»
В час обідній (звична справа!)
Базарюс Пентагон!

Ці торги і гамір, схоже,
Зводять все до одного:
Хто тут з кого здерти зможе
Та обдурить хто кого.

...Стихнє торг у вестибюлі —
До «роботи»
Мчать ділки:
Продавати бомби, кулі
На чужі материки;

Розбишак у військо Штатів
Для розбою вербувати,
Купувати нових садатів,
Що даються «купувати»;

Диктувати, глушить свободи,
Сіять страхі вдаль і вшир...
Забувають, що народи
Не дадуть продати мир!

Не візьмуть пани до толку,
Що давно б узяти слід:
Білий світ не барахолка —
Ні на Захід, ні на Схід!

Білий світ — на обороні,
Віп змете війни грозу!
Барахолка — в Пентагоні,
В вестибюлі, унизу!
Всім торгує лиходійник...
Бачив сам!

Степан Олійник.

ПРИМІТКИ

Творчу спадщину українського радянського поета-лірика, гумориста, сатирика Степана Івановича Олійника (1908—1982) становлять вірші на громадянські теми (лірика), віршовані усмішки, гуморески та фейлетони, пародії й епіграми, цикл віршів для дітей «Чудо в черевику», переклади з гумористичної та сатиричної поезії народів СРСР. В підготовленому до друку однотомнику «вибраного», що виходить у серії «Бібліотека поета», представлені найпомітніші здобутки С. Олійника в жанрах громадянської лірики, сатири та гумору.

Упорядник і видавці вважали основним своїм завданням ознайомити читачів зі всім пайвартіснішим з ідейно-художнього погляду, створеним постом за майже чотири десятиліття його літературної праці. При підготовці видання зверталась увага на характер творчих шукань С. Олійника, на його вагомий внесок у розробку таких віршованих форм, як гумореска, гумористичне оповідання, сатиричний вірш, фейлетон та інші.

Вибір творів для однотомника здійснено за останнім, що його свого часу підготував сам автор, найповнішим виданням — «Твори в чотирьох томах» (К.,

Дніпро, 1978—1979). Ряд віршів подається за першою публікацією в збірці «де Іван?» (К., Рад. письменник, 1982).

Твори розміщені в книзі за тематично-проблемними розділами. Саме такого принципу послідовно дотримувався автор, готуючи до друку і згадані видання, й загалом одно-, дво- і тритомник свого «вибраного»—«Ровесники» (1952), «Гумор і сатира» (1954), «Вибране» (1956, 1957), «Твори в двох томах» (1964), «Твори в трьох томах» (1968) та ін. В межах розділів твори подаються в хронологічній послідовності. Автор датував свої публікації, що враховано і в напомну виданні.

З МІСТ

Грунт і джерела — пародні. <i>Іван Зуб</i>	3
ПОЕЗІЯ	
Добрий день вам, добрі люди!	36
З тобою ми, Партиє, завжди з тобою!	36
Оповідання галичанки	37
«Імператор»	42
Василь Хомич	44
«Леді» Мельник Настя	48
Дипломат	52
«Десант»	55
Микола Калюжний	59
Ознаки весни	61
Лист дівчині	63
Шахтарям донецьким — хлощям молодецьким	64
Лісогон Тимошка	66
Петя і курортна дамочка	70
Красота на висоті	73
У «Правди» нема вихідного	76
Привіт Біларусі	77
Добрий день вам, добрі люди!	78
Про Андрія Сову	79
Де Іван?	80
Який Сава, така є слава	83
«Вказівок немас»	83
Пригода в лісосмузі	85
Дорога дама	87
Командировочний голова	90
Самокритичний голова	92
Лиходід	96
Агродіяч, або писар-сіяч	99
Про справу важливу і паперову зливу	102
Та які ж вони мужчини?	104
У бабусі на причепі	106
Шефи і підшефні	109
Пилип Краснобай	110
Тяжка хвороба	113

Наклешник	114
Хабарник	115
Карасть-середняк	116
Який Сава, така й слава	118
Пес Барбос і повчальний «クロス»	121
Неспіймані...	124
1. Тихенький Мефодій	124
2. Любитель мелодій	125
3. Облесний добродій	126
«Дозвольте запевнить!..»	127
А ми засідаєм...	129
По «шкалі номенклатури»	131
Кандидат і доктор	133
Широка натура	136
Тяжко в п'ятницю Хомі...	138
«Симпозіум»	141
«Мене нема!..»	143
«Самоїд»	144
Про неробу Явтуха...	147
«В теченис дня!..»	149
А ви що, не дивились кіно?	151
В степу біля арки...	154
«Критикуйте і мене!»	156
Анонімка	159
 <i>Батьки і діти</i>	162
Барышня з гітарою	162
Футбол і моя теща	164
Інститутка	167
Бабуся	169
Синок-математик	172
Дочка і невістка	173
Вулична фальш	175
Льока	176
«Мальчик»	178
Оженився старичок...	180
Пухова хустка	181
Розлука баби і внука	184
Сімейна асамблей	186
Проводжають в армію Петра	188
Два кроки	190
Мамина хата	190
Женишок	193

<i>Не говори, що ти поет</i>	195
Не говори, що ти поєт	195
Курило-Кадильський	197
Тільки й світла, що в вікні...	199
Лист до мандрівника Потапа Туристенка	202
Обойма	204
Про деяких туристів	205
Критичне становище критика (ж а р т)	207
Сатирик рівен хліборобу...	208
Спогад	209
Він дбав про всіх	211
Відповідаю вам, колего!	212
Готов почати все спочатку...	214
Біографічне	215
Батькова порада	216
<i>Здоровше з гумором живеться</i>	218
Сам себе перехитрив	218
«Повечеряли чудесно»	219
I така бува любов	222
В Одесі, на Дерибасівській	224
Нагадала	227
Верблуд	228
В Одесі на Привозі	228
Йшов автобус на Полтаву	229
Здоровше з гумором живеться	230
Дозасідався	231
І побазарували	232
На морі Київськім	232
Пояснив	233
Підслухана розмова	234
Перед телевізором	234
Заспокоїла	235
<i>На Бродвеї</i>	236
Сер Макітра	236
Бій у Нью-йоркській ресторациї	239
Брехопси	241
Послання за океан	242
На Бродвеї. Малюнки з натури	245
Барахолка в Пентагоні. Враження очевидця	248
Примітки	251

БІБЛІОТЕКА ПОЕТА

Степан Іванович Олейник

СТИХОТВОРЕНІЯ

Составитель *Александра Степановна Олейник*

Киев, «Радянський письменник», 1984

(На украинском языке)

Портрет автора — з гравюри В. Я. ЧЕБАНИКА

Редактор *Б. П. Степанюк*

Художник *В. Я. Чебанік*

Художній редактор *Н. В. М'ясківська*

Технічний редактор *В. В. Чала*

Коректор *А. М. Голик*

Інформ. бланк. № 1697

Здано на виробництво 15. 11 83. Підписано до друку 01. 02. 84. БФ 25105. Формат 70×90 $\frac{1}{3}$. Папір друкарський № 1. Звичайна нова гарнітура. Високий друк. 8 фіз.-друк. арк. + 1 вкл., 9,43 ум.-друк. арк. 9,43 ум. фарб.-відб. 9,98 обл.-вид. арк. Тираж 20000 пр. Зам. 1938-3. Ціна в оправі 1 крб. 20 к.

Видавництво «Радянський письменник»,
252054, Київ-54, вул. Чкалова, 52.

Львівська книжкова фабрика «Атлас»,
290005, Львів-5, Зелена, 20.

Олійник С. І.

О-54 Поезії: /Упорядк. О. С. Олійник; Вступ. стаття та приміт. І. В. Зуба; Редкол.: М. П. Бажан та інші.— К.: Рад. письменник, 1984.— 225 с. (Б-ка поета).

Книга вибраних творів відомого українського поета, лауреата Державної премії СРСР Степана Олійника (1908—1982) складається з кращих його гумористичних, сатиричних, а також ліричних віршів, написаних за сорок років творчої діяльності.

0 4702590200-024 110-84
M223(04)-84

у2

卷一百一十一